

دشمن دشمن

لیکوال

صدیق شاہ ریشتین

پولہ پی ملبر (۱۱۶)

دھند سفر

لیکونکی ، صدیق اللہ رشتین

پستو تولنہ

د عنوانونو فهرست

مخ	عنوان	مخ	عنوان
۱	په کلاکته کښې زموږ هر کلی	۱	پیر او سیاحت
۵	د خنارو و باغ	۵	س پورې کول
۱	د امجدی هوټل بلنه	۶	کابل نه تر اسلام کلا پورې
۲	د سټیټسمین نماینده	۷	ایران سرحد
۳	د جنوری ۱۲	۸	شهید
۶	د جنوری ۱۳	۸	ران
۱۰	د فرید آباد جلسه	۹	اطلاعات ورځپاڼه
۱۳	د دیلی لویه جرگه	۱۲	تهران او بصري ترمنځ
۱۷	د خدائی خد متګار و جلسه	۱۴	ره
۱۸	د دیلی پوهنتون	۱۴	طالعرب
۱۹	د جنوری ۱۶	۱۶	الوټکي سفر
۱۲	د کشمیر هاوس	۲۲	د دیلی د لیدنو کتنو پر ګرام
۲۲	د بین المللی انجمنی نندارتون	۲۳	تغلق آباد لیدنه
۲۲	د یرقا - ورځ پاڼه	۲۴	د ښتون جرګې خصوصي بلنه
		۲۵	د اړک د هوټل بلنه

مخ	عنوان	مخ	عنوان
۷۰	گوا در	۷۰	فغانی لو بغار و نه دعوت
۷۱	مسقط	۷۱	دوبند
۷۴	بندر عباس	۷۴	دوبند دارالعلوم
۷۶	دوبی او شارجه	۷۶	ارالافتاء
۷۷	بحرین	۷۷	برگه افغان
۸۹	ددریاب یوم نظاره	۸۹	هندی ادیبی مر که
۸۳	کویت	۸۳	الی محمد با بر دعوت
۸۴	د کویت او آبادن ترمنج	۸۴	هند پلا زمینی
۸۹	د آبادان بندر	۸۹	دیلی نه روا تبدیل
۹۱	خرم شهر	۹۱	اگری کلا
۹۷	دریسا	۹۷	مبیه به لور
۹۹	اهواز	۹۹	فغانی قو نسلخانه
۱۰۰	د تهران اور گا دی	۱۰۰	روری ۱۷
۱۰۱	وداد	۱۰۱	روری ۱۸
۱۰۲	د تهران وضعیت	۱۰۲	ایل دقلم ننداره
۱۰۳	افغانی سفارت نه ور تسک	۱۰۳	ر کس تماشه
۱۰۴	د تهران ننداره	۱۰۴	مکن گاردن

بسم الله الرحمن الرحيم

اومری خبری

سیر او سیاحت

دنیایا له ډېر و بڼا یسته شیانو او بڼکلیو څیزو نو څخه ډ که د د ی
نړی کښې ډ ډر خوندونه او پټ لید نو نه شته ، جهان د قسما قسم نمنند اړو
ورنگ رنگ نما شو یوه سینماده لا کن غږ بدلې ستر کې ، روښانه نظر ، لټوونکو
دماغ او سر بهر ډر دې سیر او سیاحت ، گر لځېدل را گر لځېدل حرکت او خو لځېدل
غواړی ، د خدای په مخلوق او پیداوښت کښې یوشی هم بې فایده او بې مزی
نشته ، هر شی او هر څیز د یو مقصد دپاره پیدا شوی دی لا کن ټول عمر پلټنه
او څېړنه غواړی تر څو چه د کما یښا تود پیدا یښت ښېگړې را بر څېړ
او څر گنده شي ، د دنیا درنگا رنگ خوندونو او پټه وازو نو د څر گنده
ولو دپاره د ځمکې په منځ گر لځېدل را گر لځېدل یوه ضروری خبره د
بلکه د پاک خدای له طرف نه پرې امر شوی دی (قل سیروا فی الارض

د دنیا لو یو خلکو او ستر و پوهانو همیشه په گرځېدو او د محکمې دمنځ
 له تون عمر تېر کړی دی او د هر غور و معلومات قیمتی آثار ئی پیدا کړی
 او د هرې پټې خزانه ئې را بر خپره کړی دی
 نوې محکمې ئی موندلې دی او د بنی آد مانود یو هی او علم د زیاتید
 دپاره ئې غټ غټ خدمتونه کړی دی .

د یر یخو انی سیاح چه مونږ ته معلوم دی او زیات شهرت لری دیو نا
 (هیرو دوت دی) دی د مورخینو د پلار په نامه یاد یږی . تقریباً
 (۲۰۰ ق م) کښی ئی د ایشیا دمهمو برخو سیاحت و کړ او د هر نار یو
 او جغرافیا ئی معلومات ئی را غونډ کړل کړده وروسته (پطلموس)
 یونومیالی سیاح اوسبلانی تیر شوی دی .

په اوومه عیسوی پېړی کښی (هیوان تسانگ) یو مشهور چیننی سیاح
 وده په منځنی ایشیا او هند کښی څو کاله په گرځېدو او سیاحت تیر کړل
 معلومات ئی را غونډ کړل او را نل و نکو خلکو ته ئی ارمغانونه پرېښود
 بل چیننی سیاح (فاهین) نومید چه دی هم پوره شهرت لری . په مسلمانان
 کښی هم سیاحین او گرځنده خلک تیر شوی دی . تر ټولو مشهور رس-
 (ابن بطوطه) دی .

مفرو نه ئی کړی دی خصوصاً خوهره سیا حتو نه ئی چه د علم حدیث دا حادېشو
لټولو او صحیح کولو دپاره کړی دی له هغو څخه د تاریخ کتابونه د کړی
کوم وخت چه د سیر او سیاحت نوبت اړو یا یا نو ته ورسېد نو دوی په
په لار کښې داسې کشفیات وکړل چه دنیا ورته حیرانه شوه ددې سیاحتونو
وهری سر له پر تڼګال نه شروع شو په خوازلسم عیسوی قرن کښې
(کرسټو کولمب) نومی مانیګی د سمندر په سیاحت وروته په یوه وده کشتی
کښې کښاست او د سمندر لویو چپو ته ئی لځان و سیا ره ، ده غوښتل چه
هندوستان ته لاړشی لا کن نوی دنیانه وروته او د امریکې ځمکه ئی کشف
کړه چه نن د مدیټ بوروښانه مرګز دی . اروپایانو چه د سیر او سیاحت
توازه ولیدل نو لیکه مچ او مېزی ټول ، په دنیا را خپاره شول ، په دې سلسله
کښې پر تڼګالیانو هسپانیانو انګریزانو ، فرانسویانو جرمنیانو او نورو په
چه لمدو او هوا کښې ډېر سیاحتونه وکړل ډېرې ځمکې ئی وموندی
سکندر ظلمات ته ورسېدل په « ارض سمین » ئی خپل بیرغونه ودرول
شمالی او جنوبی قطبونه کښې وگرځېدل د هماليې اسمان ښکلوونکو څو کوټه
ختل د پامیر لورې ځمکې او د کوه قاف (البرز) په سر ئی د نوح (ع)
کشتی درې وموندې د افریقایې لوئی صحرا ګانې ئی د پښو لاندې کړې
په اوبو کښې د سمندر ټلونو ته کوژ شول ، په هوا کښې د پېرش زرم

شوی دا قول شیان د دې دیار ساز شول چه نور هم انسان په دنیا کښې ښه
وگرځی ، ښه سیاحت اوښه پلټنه و کړی او د قدرت اسرار مخاته معلوم کړی
په معنی کښې اوو یا یا نو په (قل سیر وافی الارض) باندې پوره عمل و کړی
او لا و ر پسی لگیا دی . اوس ئې د سپو زمې د سیاحت خیال په مغز و کښې
پیدا شوی دی او داسې معلوم یږی چه ترڅو د سپو زمې سیاحت ونه کړی
تر هغه به په کیلا ر کښېننی .

غرض دادی چه سیر اوسیا حت گرځیدل را گرځیدل د علم د زیاتیدو د تجربو
پیدا کیدو او د معلوماتو د ډېر ډډو یوه اوبه ذریعه او د ترقی او پرمختګ
یوه پخه زینه ده .

یو پښتون شاعر په دې باره کښې څه ښه ویلی دی :

په قصو مطلب موندنشی پسی پاڅه له گفتاره چا کردار موندلی نه دی

پښتانه په دې حصه کښې تر ټولو قومونو وروسته پاته دی ، پښتانه له کوره و تڼ
ډېر گران کار ښکاری . د بل ملک سفر یا بل وطن ته تګ و ر نه د کومه قاف ختم
معلو میږی . دې بد ذهنیت په دوی کښې د ترقی او پرمختګ روح مړولی دی
او د دوی د لوړتیا حرکت ئې په ځای در و لې دی ښائی چه یوه پښتانه دې خبر و
متوجه شي او پښتانه له غرو نوڅخه و گازی او په علم پسی ئې اروپا او امریکا
ته و لږ ترڅو چه دوی هم د دنیا د قومونو په څنګ کښې دخل شان سر

لاس پوری کول

د ۱۳۲۹ کال د قوس ۲۰ نېټه و. چه زه د پښتو نستان د بودري کسيز هيئت
 د دهن د پښتون جرگې په بلنه له کابل نه د ايران په لار هند ته روان شوم .
 د هند د پښتون جرگې له خوانه په ديلي کښې د پښتو د يوې لويې جرگې دياره
 يو هيئت له پښتو نستان څخه او يو هيئت له افغان نستان څخه بلل شوي و
 پښتو نستان په هيئت کښې ښاغلي ميراجان سيال کور اخيل مومند د شمالي
 پښتو نستان له خوا او ښاغلي ظهورالد بن خان رضائي مسود د منځني
 پښتو نستان له خوا او ښاغلي ارباب عبدالقادر خان د جنوبي پښتو نستان له خوا نه
 و. د افغان نستان په مطبوعه تي هيئت کې ښاغلي ميوند وال اوزم شامل وو .
 ما چه د ايران ، عراق او هندي په لوي سفر کښې څه وليدل و کتل او بيا په
 مونږ باندې څه کړاونه تر شول هغه ټولي کيسې او پېښې به په وروسته يانې
 کې وگوري . دا څو يانې چه ما د کتاب په شکل را غونډې کړي دي او خلک
 ورته « سفر نامه » وايي . زه ويلای شم چه يو نوي او دلچسپ شي به وي ، ولي چه
 تر اوسه په پښتو کښې څوک داسې سفر نامې په ليکلو نه دي بريالي شو .
 اول څو جائه ، په نوم وخت کښې د دوو مرغانو د دورې ، قسمه هراړ سمندر ، براړ څوک

راوری او د هغه چا خبره له باغونډو او بڼو نوڅڅه تشه لمن او خالی لاسونه کور
 را درومی زما په فکر مانه داسی بی پروائی او بوالخی د لځان هوسانی کوم بڼه ک-
 ا وښه خبره نه بر پېږده نو ځکه می و غو بڼتل چه له خپل سفر څخه د هیوا
 اوسېدو نکو او کرا او پښتنو ورونه دخپلی و سی سره و ډیواد بی سړو غا
 ر اور ام و په دی وسیله دوی هم په خپلو لیدنو کتنو او خوشحالو کښ
 له لځان سره شریک کړم. نو دادی زموږ سفر شروع کېږی (ارښتین)

له کابل نه تر اسلام کلا پوری

د ۱۳۲۹ کال د قوس په ۲۰ نېټه دماز بکر په ۴ بجو په یو کړند
 مو تر کښی له کابل نه و خوځېد و ' شپه مو غزنی ته ور سوله سبا و قندهار
 ورسېدو د شپې دمه مود گر شک په هوزل کښی و کړه او د قوس په ۲۲ د ما یښ
 په دوه بجې فراه او ماسخوتن تېر (شین دندا) ته ور سپدو. د قوس په ۲۳
 کیڅ مهال مو لځان هرات ته ورساوه. د قوس په ۲۴ مود (اسلام کلا) لار و نیو
 هماغه کړندی مو تر او عبدالخالق نو می سخت خو په مو تر وان دی چه
 کابل نه راسره د غاری غور شوی دی. کیڅ په لس بجې په اسلام
 کښی له مو تر نه کوز شو و شپه په (اسلام کلا) کښی راغله په همدی لځ

د پښتو نستان درې کسيزه ټيټ چه د ټول هند د پښتون جرگې
 په کمفراټسو نو کښې د کډون له پاره هند ته تللي - ښاغلی سيمال
 ښاغلی رمضانې - ښاغلی ارباب عبدالقادر

دا و ما ستن دم مطبو عاتو نمايندگان چه دښتون جرگي

دېا: همدې ته تالا دېر شاغلې مېرمنه دال شاغلې رشتين

دایران سرحد:-

دقوس په ۲۵ سهرلس بجې دایران په وخت (اته نیمه) بجې مود ایران سرحدی تح ی (یوسف آباد) ستر کی و لکېدی زمونږ کړندی مو تر کمرک دایرې ته نشووت او مونږ دسرحدی چارونر ختمېدو پوری د کمرک نامورینویه دفتر کښی دیوې بخاری خوانه سره راغوښاد شو و. د دفتر مورینو خالی دسر په خوځولو او سترگه ورپو اوهر کلمی وکړ، چو کی په دوی (سندلی) بولی را کړې یو ساعت پس د یوسف آباد حددارچه دوی ئې (کلا تر مرز) بولی هم راغی، دی داسلام کلا دپښتنی حددار (فراموز خان) لید و ته چه زمونږ سره ئې تر یوسف آباده مگر نیا کړی وه، راغلی ؤ.

شیخ ابراهیم چه مونږ ئې په موټر کښی راغلی ورد خپل موټر د ضمانت کړلو په لانه اخته ؤ. دغلته داقانون دی هر خارجی مو تر چه ایران ته خلمېزی په څه نقد ضمانت ورکولو مکلف دی، لږ ساعت پس یو بل افسر چه په خولی کښی ئې سړې کړینې ښکارېدې سانیولی نشووت، او زمونږ د پاسپورتنو کتنه ئې شروع کړه، په ډېر غور به ئې هر سړی خپری ته کتل او د پاسپورتنو عکس به ئې ورسره مقابله کاوه له

ياسپور تونه ئې د ئيت كړو او دپاره واخيستل .

مونږ د شيخ الاسلام احمد جام ژنده پيل مبارك مزار ته و ر غلو وائ
چه شيخ صاحب دسلطان سنجر سلجوقي مرشدؤ مونږ د احمد جام د مزار
مجاورانو سره د سلطان سنجر دوختوبوه . كډوه اولاس وېښخوئى هم وليدل چ
له سپينو زروڅخه ډېر ښايسته او ښكلى جوړ شوى وو .

مشهد

له تر بت جام نه چه وو تونفر يمايه درې ساعته كښى تېر ماښام مشهد ته
ورسېدو ، د مشهد څخه هوا را باندي ولگېده ، د طوس په مهمانخانه كښى مودو
شپى تېرې كړې مونږ سره د خپل او زد سفر ، او بى لاري حيال ؤ نو ځكه
مو له دې مخې د مشهد پوره سيل و نكړى شو ، ټول فكر مويوې حواته گرځېدلې
ؤ چه څه وخت به سرويس پيدا كړو ، په څه صورت به خپل مقصد ته ژر ورسېږو
په هوا كښى لار شو ، و الوزو كښه په ځمكه و زغلوڅه و كړو ، په دې ورځ
كښى مشهد ته الوتكى نه را تلې ، نو ځكه مو د مو تر تكت واخيست او
قوس په ۲۷ د تهران په او روځو ځېدو ، غرمه (قدم گاه) تېر ما سپڼير
(نيشاپور) ماښام سبزوار او د شپې يوولس بجې (شاه رود) ته ورسېدو ، د قوس
په ۲۸ چه سهر شپږ نيمې بجې له شاه رود څخه وځو ځېدو نو ۱۲ بجې (سمنان

به تهران کبشی به مو نیز با ندی سره له بپری او تلوار پنجه شپه
 اغای، وجهه دا و چه هند ته د تللولار نه پیدا کپدا له هر هوائی شرکت ته
 به چه ور تلوار دوی به و یل چه بی له کراچی. نه بله لار نشته، قاسی
 چه به الو تکه کبشی هند ته درومی نو خامخا به یو محل به کراچی کبشی
 کوز پزی له دې کبله چه زمونږ سره د کراچی ویزه نه وه نو د کراچی
 به لارنگ زمونږ دپاره مشکل او خطر ناک و. به تهران کبشی مود هند له
 سفارت څخه معلومات و غوښتل چه مونږ به کومه لار هند ته لار شو؟ دوی
 به هم له کراچی نه به غیر بله هوائی لار نه وه معلومه، خیر خو به
 مدې صورت به یو ښتنه اتمه کبشی بوخت وو، نه د تهران پور له لیدو
 کتو ته وز کار شو او نه مودلاری مزل لند کړی شو، همدغسی به فکر او
 سو دا کبشی را گیر وو.

د اطلاعات ورځپاڼه

ما او میوندوال به تهران کبشی د خو وړځویاتې کېدو نه فایده واخیسته
 و د جدې په ۲ مازیگر ۲ بجې د ښاغلی (رنیا) د سفارت له کاتب سره
 اطلاعاتو دروز نامې ادارې ته لاندو، د اطلاعاتو دروز نامې مدیر ښاغلی
 بیاس مسعودی به خپله کوټه کې زمونږ هر کلی و کړ، دی بود ووند خوږ

شوی اخیستل کیده به بله خونه کنبی بو لوی ماشین چالان و غربانی ختله
 دې ماشین کنبی هم اخبار چاپېده ، هم پکنبی قاتیده او بیاتری قات شو
 به یوه نلکه کنبی را ووت .

د اطلاعاتو روزنامه به اتولویو صفحو کنبی و لوی نوله دې کبله قات کو لو
 ضرورت لری ، اطلاعات په ایران کنبی تر نولو مشهوره روزنامه ده او تقریبا
 (۳۰) زره شمار ی چاپیږی .

د اطلاعاتو ورځپاڼه څینی نور نشریات هم لری لکه (اطلاعات
 هفتگی ، اطلاعات ماهانه ، اطلاعات هوائی انگلیسی) د اطلاعاتو ورځپاڼه
 د چاپخانه له کتلو څخه وروسته بیاد مدیر کوڼی ته راغلو ، د
 د چاپی انتظام هم شوی و او د ورځپاڼی څینی محرران هم د خبرو او پوښتنو
 د پیاوړه حاضر و . ښاغلی میوندوال د افغانستان او ایران د ارتباط
 دوستانه علاقو په باب کی خو خبری و کړی . په دې ترڅ کنبی
 د پښتو نستان مسئله هم منځ ته راغله او یو محرری په دې باره کنبی معلوما
 و غوښتل ، دوی داسی ښکاره کو له چه هوښیږی په دې باب کنبی تراوسه هم
 معلومات نه لرو . ما او میوندوال په دې باره کی به کافي معلومات ورکړ
 چه د دوی سترگی پرې خلاسی شوی او سرو نه ټی و خو لږول . بیاعباس . سمو د

راج کړی . مطلب ئې داؤ چه د فارسي په لځای پښتوروستل غواړي ،
 زه پوه شوم چه داسې غلط پوه شوی دی او تر اوسه پورې چاپه تهران
 کښې د سمو پوهولو کوښښ هم نه دی کړئ نو ماورته په لځواب کښې وویل :
 « په افغانستان کښې داسې کوشش چه فارسي بيخي ليری شی
 و پښتو ئې په لځای ودرېږي بيخي و جود نلري بلکه پښتو خپل لځای لري
 د فارسي خپل » د فارسي مجلې او نشریات هم ور لځ په ور لځ زیاتېږي او د ترقي
 لار کښې ئې هېڅ بندېز نشته ، حالی دومره خبره ده چه پښتو د افغانستان
 مهمر ولايتونو ژبه ده او له نیم نه زیات خلک پرې غږېږي ، بله داده چه
 افغانستان په شرقی او جنوبی سرحدونو کښې ډېر آزاد قبايل پراته دی چه
 به ئې پښتو ده نوله دي کبله د پښتنو ډیر هولو او خبرو لود د پاره لازم ده چه
 کابل کښې لځینې پښتو جریدې هم نشر شي او په دغه اساس دهیواد جریده
 کابل مجله او لځینې نوري به پښتو خپریږي .

ده چه دا خبرې واورېدی نن دی ئې وغورځېد ، په مطلب پوه شو او غلط
 می ئې لرې شوه .

زموږ د دغو خبرو لنډه غونډې بیان سپاڼه د اطلاعات په روزنامه کښې سره له
 دغو نو نشر شو ، مگر د پښتو نستان مسئله ئې غلې نېره کړې وه اوڅه اشاره
 هم ورته نه وکړې . په هر صورت غواړو چه د اطلاعات دروزنامه لنډه تبصره

کشی دافغان او ایران زړه دوستی با ده کړه . او ددواړو ملګرو نو ددو ستا
او علمي ارتباط د زیاتېدو آرزوئي ښکاره کړه .

ښاغلي صدیق الله رشتین هم د میوندوال په شان یو باذوقه محلمی روزن
نگار دی او د « هیواد » د جریدې مدیر بتور په غاړه دی دغه جریده په پښتو
خپریږي ښاغلي عباس مسمو دي هم د دغو دوو افغاني لیکوالو د اظهار
په مقابل کښی و و بل زه امید کوم چه افغان او ایران به د دوی
ګاونډیانو په شان یوله بله د دوستۍ ژوند کوی او د دوی دوستی به د هر چا د
یو ه نسمو نه او مثال وی » (اطلاعات - ددی ماه در بم - ۲۹ - ۳۰)

د تهران او بهری ترمینځ

په تهران کښی د دې وروسته هوایی شرکتو نو نمایندګۍ ګرځته دی

۱- تی ، د بلیو ، ای - امریکائی ۲- بی ، سی ، او ، ای - انگلیسی ۳- کی ، ای
ایم - هالیندی ۴- ایر فرانس -

موږ دغو نو لو نمایندګیو ته ورغلو مګر د الوتکی په ټسکت احیستلو مو
پر نشو ، آخر د « ایران نور » هوایی شرکت ته لاړو ، دا یو ایرانی شرکت
د دې شرکت مدبر موږ ته داډ را کړ چه موږ د شرکت په واسطه
تا سی په ښه شان خپل مقصد ته ورسېږی - د وندله خدای نه څه غواړ

د دوستۍ ګرځ ، خبره موږ سره جوړه کړه او نو د بل یو ځای ته

د دوی په سر و بس کښې د (مهر آ باد) هوښی - اډې نه لارو دیو ساعت
انتظار نه وروسته معلوم شوه چه ا ل و نکه نن آ بادان) ته چلېدو نن
دغلو لارو نه لځي علت ئې ده و اخر ا بې ښکاره کوله مگر اصل سبب څه بل شوی
بیا له ناچارۍ څخه د "اهواز" بهر بل کښې مازيگر په خلونو بجو سواره شو
او سبا له په په دغه وخت په ۲۴ ساعته کې (اهواز) ته ورسېدو .

شپه په اهواز کښې راغله کيڅ د جدې په ۵ له اهواز نه په یو کډه
مو تر کې منځ په بصره وځوځېدو په دوه ساعته کښې د ایران او عراق ترمنځ
سرحدی (بل تو) ته ورسېدو سرحدی ما موریا سپور تو نه و کتل او بیا
یو هواردنټ کښې روان په ۹ بجې د ایران له سرحدی پولې نه و اوښتو او د عراق
په خاوره کښې موقدم کيښود مونږ چه د ایران له سرحد نه را تیر شو
نو د شط العرب په شرقی غاړه مو د عراق سرحدی ما مورینو ته هم لځانونه او
اسپور تو نه وښودل بیا چه د شط العرب غاړې ته ورغلو نو په اول لځل مو په سمند
سترگی ولگېدې ' عربی خبرې مو و اورېدې مگر ځکه چه دوی د پر ز ر ز
کړ بدل په خبرو ئې پوره نه یو هېدو په شط العرب کښې وړې وړې کشتورې
لکه ماهیان کښته پورته خفایداي پندیان راغلل زموږ سامان ئې په یوه وړ

بصره

داهغه لځای دی چه یو وخت داسلامی تهذیب او مدنیت لوی مرکز و همکرم
 بی له نامه خنجه نور څه نه دی وریا تي ' مو نیزیه بصره کښی ' فندقی الاعیان
 نومی هر تل کښی دوه شپې تهرې کړې او لېږد پر مود بصري وضعیت او حالت
 نظره تېر کړ. په بصره کښی لوی او زوړ تهذيب گډوډ لیدل کېږ
 عربی او اروپائی لباس دواړه پکښی شته ' دلته هم د ابرار ان غوند
 نیکسی موټر ونه دېر دی ' په بصره کښی لځای په لځای لځینی ښه ښه عمارتو
 لیدل کېده مگر د دننه ښار وضعیت ټی بی خو نده او په تېره د پا کی
 نظافت په لحاظ د پروردو سته و . داسی معلومېده چه دلته چه چاڅه کړ
 دی د لځان د آرام د پاره ټی کړی دی دعا مو خلکو د ژوندون د معی
 داو چتلو او د پاره چاهیش هم نه دی کړی . بصره له اول عمو می جنگ
 راپه دې خوا د انگر یزانو د استعمار دلو بو میدان و ' کله چه
 ضرورت پېښ شوی دی ' خپل عسکر ټی ور نه راوستلی دی او د خلکو ژو
 ټی لټار کړی دی . نن د دې ښار په بد حالات دیو مسلمان زده دېر غمجن کیږ
 دبصری په دننه بازار کښی د عربو ښځی سابه او نور شیان خرڅوی ' ا
 دېر بد حالات لیدل کیږی سوال کړ هم پکښی دېر دی نیکسی والا خوب

لا دې دې روموانز دياره بېدې بېل دوی سپل نه وځکه چه دغسی بو عجیب
 ی مو کله نه وایدای. سترگو خویه ظاهر کښی سیل او نماشه کوله مگر دزره
 د دماغ په مخکښی دخیکان او تاتر پر دې او رېدې را اود بېدې ځکه
 شط العرب دچیو په مد و جزر کښی داسلام د مدوجزر افسانی لوستل کیدې
 اسی بر پښیده چه د عربو پخوانی مد نیت او تهذیب نن داو بو په منځ د کرښی مثال لری
 بصره. کښی دایران په نسبت خوراک ارمیوه ارزانه وه په ۲۴ ساعته کښی
 م دینار د برابر خرڅ دیاره کفایت کاوه د عراق یو «دینار» شل درهمه دی
 یو درهم سل فلسه دی چه په دې حساب یو دینار زر فلسه کېږي یو دینار تقریباً
 ۱۰ کلمد اری یا (۱۳۰) ریاله کېږی.

په بصره کښی سینما گانې او تیاترونه هم شته سینما گانونه ښځی او نر یو لځای
 و می عجب به لا داده چه ښځی منځ پتی هم ور ځی. په دغو ور ځو کښی به
 ره او ټول عراق کښی د عراق دملکې یعنی د موجوده دوهم امیر فیصل دمور
 پښی په وجه لوی ماتم و وځکه تیاترونه بند وو.

ننږ په بصره کښی د سعودی عربستان قونسل خانې ته دویزي اخستلو دپاره
 لاندو ځکه چه د «تی» د بلیو «ای» امریکائی شرکت الو تکی له بصرې نه

چه داسلام دانغا دهر کز جزیره العرب اومکه معظمه کیدی شی، نه پا کستان
 به پا کستان کښي داسلامی مر کزیت صفتو نه نشته نوځکه هغه دهر کز کپد و
 نه لری به پا کستان کښي دښتنو و سامانا نوسره ډیر ظلمونه کپزی او د د
 جا یز حق نه ور کول کپزی. وخت لږو مونږ را پیاخپد و اودی نور غلی شو.
 دالوتکی سفر

دجمعی په ورځ دجدی په ۷ سهر او ه بجې دالوتکو میدان نه په کړندی مونږ ک
 لارو (۳۰) فلس ئې رانه باده واخیسته، مونږ ته شرکت ویلی وو چه په او نیمې بجې
 راشی، مگر دمدنی دنیا و عده هم مدنی او لږه بڼایسته او دولی وی، چه ورغلو و ئې و
 چه الوتکه له قا هرې نه په ۱۲ بجې راځی تاسی به په یوه بجه روانیږی.
 په دغه گیر چا پیر بندځای کښي تر ۱۲ بجو انتظار هم مشکل ولا کن دپېښې
 پېښته نه وه یو ساعت دهوائی ادې «مطار» په شاوخوا ځایونو کې وگرځېد
 داهوائی اده د بصرې په غرب کښي شپږ، او ه میله لیری، دشط العرب په غ
 پرته ده په دې ځای کښي دفرا ت او دجلې سیندونه سره یو ځای کپزی او
 کښته د رومی، دمشهور و هوائی شرکتونو نمایندگی په ډیر فعالیت کارونه ک
 اود مسافرو له چپېدونو څخه پوښه راټولوی.

پوره په ۱۲ بجې د «تی» د بلیو، ای، څلور ماشینونه الوتکه د بصرې په میدان را کون
 شوه د تېلو اخیستلو، اونویو مسافرانو د خپړولو کار په یو ساعت کښي خلاص ش

مخه ښه و کړه الوتکه په ډېره تېزۍ د هوا د چپو د پاسه د عربستان په
 خنډه خنډه روانه ده، لاندې چه سړی نظر واچوی نیمه و چه او نیمه لمد
 ټکاري، په الوتکه کې ناست خلک خوک په مطالعه خوک په اخبار کتلو
 و خوک په خبرو مشغول شول، په دوه نیمې بجې د الوتکې خد متګاري، ایر هوسټس،
 و او سورلوته په ډېر ښه انتظام په دودۍ ور کولو پیل وکړ، چاته ئې ارو پائی
 توراک او چاته ئې د بڼې خوراک په کاسه غډی پټو سونو کې د هر چا د چوکۍ
 و مخکې قات کېدونکو مېزګوتو په سر کېښود، د سر کوزې له غوښې پر نه
 و هر شې ئې زموږ د خور لوڼو، سابه، کوچ، چاکنی او نور شيان ئې ډېر ښه
 و، په نوره دنیا او په تېره د الوتکې په سفر کې وخت ډېر اهمیت لري تردې
 ه یوه ثانیه هم ځانله حساب لري، غرمه ناري، لېږ، چه په خپل ټاکلی وخت
 لاس شو، نو الوتکه د (ظهران) خواو شاته را ورسېده او په ۴۵ دقیقې ۲ بجې
 ظهران په هوایي ډګر را کوزه شوه. دلته د عربی سعودي حکومت د مامورینو له خوا
 سپورتونه و کتل شول، او نور ګمر کوډسم و رواج هم په ځای کړی شو، په
 ران کېښی امریکایانو د دوهم جنګ په وخت کې یوښه هوایي میدان جوړ
 کړی دی، چه اوس د بصری او بمبې نرمنځ د هوایي جهازونو د ټکر راتګ یوه
 د لپاره ده په دې ځای کېښي، ډېر یترول هم موجود دی چه دو ټولو کار ئې

وینى کورى؛ هغه په هوا کې کم لیدل کېږي، ځکه داته هر څوک په یوه فکر کې
دوبوى اوبس، او هغه روغ جوړ دمقدحای ته رسېدل اوله خطر نه بچ کیدل دى
د الوتکې پر پر کې په ډیره تېزۍ چورلى. دهو اسینه برمه کوى اوبه زور دندولا
پیدا کوى نمر چه په څومره توندۍ منځ په غرب د فزایه اور روان دى الوتکه هم
شان منځ په شرق روانه ده، لاندې بې له سمندر او یاس بې له اسمانه بل شی په نظر نه راځي
وجود او اندامونه په آرام دى هیڅ تکلیف اوز حمت نشته خوز په او فکر ضرر
لېز قدر نا کلاری ښکاره. کوى زیږې مازیگر دى، نمر زمونږ سره رخصت اخیستلو
ځان جوړوى، دى په او بو کښې غوبه کېږي او مونږ ئې د پاسه روان بو.
اوس به دالر تکی دننه منظره وگورو په دې الوتکه کې پنځوس چو کې
لکیدلې دى ژبانی له سه راهه څخه ډکې دى، د الوتکې منځ د سینماد اوز د ها
مثال لری، یاس سر ئې لکه که مېت دماهی د شاغه ندی دى دسر د پاسه د الوتکې
ارخونو کې دسا مان ایښه ده، اوزده، پونه اوبه چت کښې دهر چا دسر د پاسه
دهو ایله کولو او بندو اوسورى دى، دهرې چو کې منځ ته، ډیراندې چو کې شا
په جېبونو کښې اخبارونه او مجلې پر ئې دى، چو کې داسې فنروالى دى، چه
ما تېږى، اوهم سمیږى د الوتکې ښکلي خد متکاره په خوږه ژبه هر ساعت دهر چا
د حالت بېله بېله پوښتنه کوى، مطلب دا چه په الوتکه کښې دننه درا حـ
او مشغو لا ټول شیان موجود دى، تیاره ماښام شو، د شپې توره پرده هم د تور

د بمبې د ښار منظره ښځې حیرانوونکې وه پوره آسمان اولاندې ځمکه دواړه
 شان ځلاند برېښېدل د بمبې رانگار تګ سره شنه زرغونه برقونه دود ځنګل په
 څرخ کې لور لور شپږ چټیز عمارتونه د سمندر دریا ب کږه او تاورا ټاو غاړه
 الوتکې له کر کیونه د تګ په وخت کې ښځې یوه بې جوړې اوبې مڼا له
 شنه وه . د بمبې ښار د برقو په رنځ کې داسې ښکارېده چه سپرې به وړل
 پښتایو لوی څادر پرې غوړېدلې دی .

الوتکې کوزېدو ته ځان جوړ کړ ، تقریباً ۱۵ دقیقې د بمبې په فضا
 ګرځېده او بیا د عراق په وخت په ۱۵ دقیقې او ۹ بجې او د بمبې په وخت په یوولس نیمې
 بې د بمبې په هوا ټی اډه را کږم شوه . کویاله « دهران » څنډه په پنځه نیم
 مټه کښې اوله مصری نه په اته ساعته کښې بمبې ته را ورسېد له د ا خو
 ریکائې الوتکې حال ؤ . قصه زمونږ که چه په ۱۸ ورځو کښې له کابل نه
 شې ته راوسیدو ، په لاره مو ډېر تکلیفونه ولیدل ، ډېرو ځنډېدو ، ځای
 ځای تال شوو خو خپل عزم مو پرې نښود ، د مقصد لار مو ټینګه کړه او ځان
 ی د پاکستان له لارې څنډه هند ته ورساو .

کوم وخت چه الوتکه د بمبې په هوا ټی ډګر کې ناسته نودهند د جمهوري
 دولت د فعالیت ښانې شروع شوې ، لومړې یو سپرې الوتکې ته را وخوت
 د بمبې ډګر دواړه وړاندې ته د بمبې د څارنې ځای ته راووت .

مخصوصې پانې دى ، هغه ئې را باندى د كې كړې زموږ د كړنو
او پيژندنې كار چه خلاص شو نو بيا د «كشتم» دا پرې ته ورغلو يو بنسټنى وشوى
سره زرلرى؟

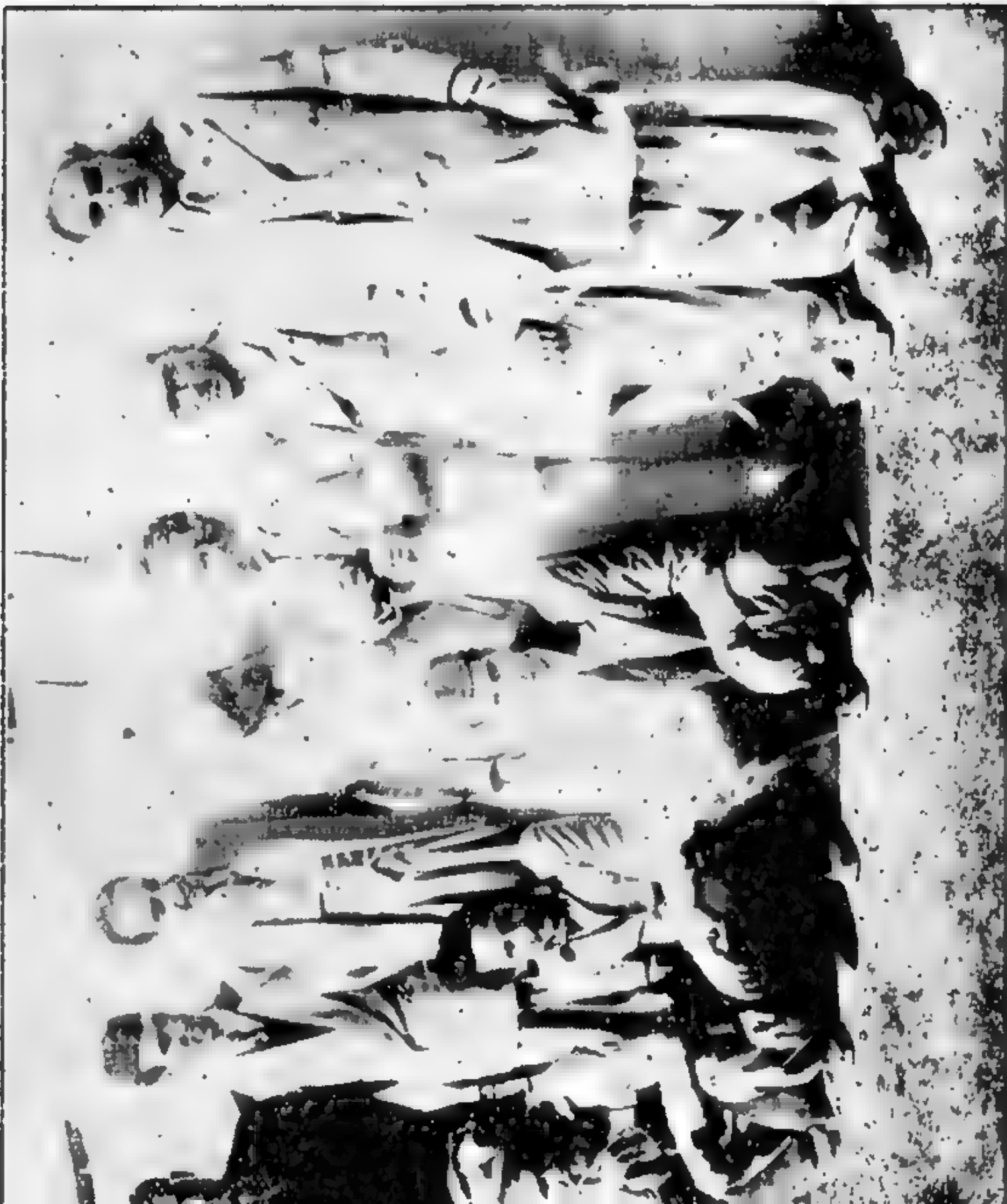
مونږ حيران شوو چه اخبارى خلك او سره زرلرل؟! خو خپر دوى خپل قان
چلاوه بيا ئې د پيسو يو بنسټه و كړه د چا سره چه د لارې خرڅى
هغه ئې وليكه ورپسې ئې زموږ د بېگسو او داتولو خواش و كړه. مونږ وو
چه موږ مطبو عا ئې خلك يو، پاسپورتونه هم مخصوص دى ، په اير
او عراق كې زموږ بېگسو نه، نه دى كتل شوى ، دازمو
بې احترامى ده ، بايد زموږ بېگسو نه كه څه هم څه نه لري خلاص نشو
خودوى په خپله خبره مينگه وو ويل ئې چه دازموږ قانون دى ، دا جنجال تر يو
كېنټې پورې اوږد شو آخر جوړه په دې راغله چه زموږ بېگسو نه سرغو
كړى ، او زموږ سره يوځاى ئې د پلى ته ولېږى ، له دې نه پس مو
د (ايرانديا) كمپنۍ ته حواله شوو ددې كمپنۍ كار بېگرو په خپل موټر
د بمبېر بوشه هوټل ته بوتلو د لفت بعنى برقى زېښى په واسطه پورته در چې
وختو په بڼه كوته اوښو چېر كته نو كېنى موږ دوه ساعته ستر كېږ
كړې ، سهر شپږ نيمې بجې چه پاڅېدو چاى تيارو او نو كر بیدار ، ددې هوټل

ائی ادې ته چه ورسېدو، نو دالو تکی دنگتو نو کار په خو دقیقه وکی په دېره
 یر خلاص شو، په ۹ بجې د (ایران دیا) الوتکی ته وختو، الوتکی د دیلی هوایی
 و نیوله آرام ناست یو نه شرشته نه شور، کلاره کلاری ده، دالو تکی ښکلی
 متکاره د زړو نو د نوازش دیاره گرځی راگرځی یوه خوله خندا هم ورسره
 لکری وی تېره شپه داو بو دشین دند د پاسه روان وواو اوس د ونود شین بڼ
 پاسه هوایی لار و هو، دالو تکی له د ریچو څخه لاندی په ځمکه دو نو شنه
 ښکلونه او د شر شمو زیری کلونه دېر ښکلی ښکاری، د ونود ځنگلو نو په منع
 ښی واره واره کلی، د غرو لری، لوری ژوری، غونډی، خو نه او به
 چه، داهر څه مو بو، بوله نظر نه تېرېزی، 'اوله الوتکی ته د دې سمسور خیر از
 طن په ننداره بوخت یو، الوتکه په ساعت کی دوه سوه مېله لار وهی،
 د سپینو وړ پخود غرونو د پاسه روانه ده، ورپځی لکه او خبری با سپینی
 غونډې بریښی او نری، نری رڅور پزی، او رېشل کېزی خیر مونږ په دې سیل
 چرت کښی دوب یو، چه ناڅاپه د دیلی هوارا بانندی ولکېده، الوتکه په هوا کی
 چورلېده، اود 'یالم' په هوایی اده په ۱۲ بجې او (۱۲) دقیقې را کو زه شوه
 مامان دلید وکتو لځای ته چه راغلو، دلته بیا کمرک والازمو نېزله بکسو او څخه
 چاپیر شول، د یالم هده له دیلی نه تقریباً ۱ ته مېله لیری ده، دلته زمو نږ

اویه دې ځای زموږ د اونی-سفر خلاص نه ، ورسره زو ... کړ
خاتمه ومونده ، چه په دې حساب مو پر په ۱۹۰۰ ع ... له ...
روان شوی وو ، اویه ۱۹۰۱ ع کښې د پلې ته ورسیدو .

د پلې د لیدنو کتنو پروگرام

مونږ چه ۱۳۲۹ د جدې په ۸ او د ۱۹۵۰ ع د دسمبر په ۳۰ ، د پلې ته ورسیدو
زمونږ د پاره د لیدو کتو او دغو تونو یو پروگرام چه د کړی شو . چه دا
په لاندې ډول څه نه څه بیانېږي :
د دسمبر ۳۱ : په دې ورځ د کیخ په ۹ بجو د هندو لومړنی صدراعظم جوا
لال نهرو لیدو ته لاړو . بنا غلی نهرو د خپل کمار په کوټه کې زموږ هر کس
و کړ ، خبرې ئې مزمه نا کې او مجلس ئې خو زو لا کن له دې کبله چه دی
همدغه ورځ لندن ته د کامن ولټ د صدر اعظم او د کامن ولفراس د پاره روان
نود او ز دو خبرو وخت ورسره نه و ، نهرو له رنگه بیاسته او ښکلی سړی د
سر بهر په هندن پرون په ټوله دنیا کښې زیات شهرت لری ، او یو مشهور
سیاسی شخصیت گنل کېږي .

عکس د ۱۹۵۱ په جنوري کي په ديلي کي د افغانستان او پښتونستان
لمبو عاتي هيئت د ديلي پښتنو سره ښيې د 'داشخانو معرفي په دې ډول ده
لار کسان - له ښي خوا نه :

ر شتمين - ۲ ښاغلي فاروق خان - ۳ ښاغلي ميوند وال - ۴ ښاغلي سيال
ښاغلي انوار الحق گران - ۵ ښاغلي ارباب عبدالقادر - ۶ ښاغلي ظهیر الدین رمضان
ست کسان له ښي خوا نه :

ښاغلي خان غازي کابلي - ۲ ښاغلي ولي محمد خان بابر - ۳ عبدالاحد لطيف زاده

نهر و عم و ما گاندی خولای به روی 'چه دیوی خفته'ئی تو نه د کشتی به شک
جوده توی وی 'سپینی پایتازی'ئی له یشو تاو وی او یوه زیره بخنه شیر وان
ئی 'عوستی' و ه چه ترینه یو یو ی او برد د کا نگر سیانو مخصوص بالاش
نردی وروسته خیل هوئل ته راغاو او ورخ مویه آرام تیره ک
دجنوری اول

د تعلق آباد لیدنه

سهر دغه غلی انوار الحق گر ان او ر و په ملگر تیاد تعلق آباد لیدو
د تعلق آباد په رڼه به کلا لئی کښته پورته و گر خپدو 'ددی' لځای پوځو الو
اوی و او عظمت ه اوس ه نه نگیر د حیرانی و گوتی به غاشی نیسود ددی لځای تو
ودانی دسر و نه پورته او د دغی پاچه نوید د گ ر دی د تعلق پا چا هانو او مر
پاچه عیث لدین بر میله چه حاجب او شج وروسته د دیلر په تخت کښاست او پنه
ک له ئی حبه مت و لېس او هغه د قطب مینار لیدونه لار و قطب مینه
هم د تعلق په چا هانه یی جوړې باد گ راو په دیلی کښی تر تولاو لویه
منار ه ده ددی مینه په منج کښی یاس سر ته یو د یی هم خت
دی 'له لاندې به چه سړی ورته گری نو خوائی ئی له سرته ورته او پزی دد
منار په منج باندی گر چا پیر د تول ف آن لیکل شویدی 'چه تراوسه پور
له ستار کښی د قطب مینار قیام غازی ته د مغلو درماني بوجماعت هم ش

خپله د ډیلي ښار خوڅو څله جوړ شوی دی او وائی چه دامو جو ده ډیلي ئې
 رار لسم ښاردی، د تعلق آباد د زړو کندی و ا ل و د لید و نه په پس خپلې
 ري ته راغلو .

د پښتون جرگې خنډو صی بانه

همدې ورځ مازيگر ۴ بجې د پښتون جرگې له خوا د خان غازي کابلي
 کور کې يو دعوت شوی ؤ. په دې دعوت کې مولانا محمد اکبر د جرگې مشر خان
 زې د جـ ر گې منشي . حاکيم عبد الحميد د جرگې معاون ، والي محمد خان
 ر ، مراد خان ، محمد اکرم خان د پښتون جرگې ممبران او ځينې
 ر حاضر وو . د پښتون جرگې له خوا نه ښاغلي خان غازي کابلي د پښتونستان
 ر افغانستان گړانو مهلمنو ته شکر په وړاندې کړه او بيانيې د گلونو
 ر و نه د مېلمنو په غاړو کښې ورواچول . د پښتونستان
 د پښتنو د ژوند او وروسته په باره کښې دمپني خوږې خبرې
 وې، داميدنه بهر خبره وه چه د ډیلي بهر حمان کلي نوې لڅای کښې، دې دایري
 ی لڅایونو پښتانه سره راغونډوي او دخپل قوم تعمير او ملي ژوند په باره
 ښې دې په خبره واثرو بوخت وي، مگر د زمانې په لمن کښې هر څه شته ،
 مانې مورچه کله مهربانه شي نو مـ غلري هم شيندي او چه نامهربانه وي

د پارك د هوټل بلنه

د مازيگر په ۴ بجو د نوي ډيلي په پارك هوټل كې د پښتون جرگې له خو
يوه رسمي مېلمستيا شوي وه دې مېلمستيا ته د هندوستان نايمز لوي مد
«درگا داس» د پرتاب د اخبار مد ير (اريندر) د نايمز آفانډ يا مد ير جنه
بهادر مير مشتاق احمد دايشيا داخبار مد ير او نور اخباري خلك هم راغونډ شول
وو په دې بلنه كې - - - - - لانا محمد اكبر ښاغلي ظهروالدين خ
ښاغلي سيال او ښاغلي عبدالقادر خان وينا كړې و كړي په اول ځل ئي ده
خلك د پښتوستان له حقيقت او اصل رنگ څخه له نړۍ نه بې خبر كړ
حاضر خلك په دغو خبرو ډير خو شاله شول او د چك چك و په بد ر
كښي ئي خپله خوښي ښكاره كړه.

په دې بلنه كښي جنگ بهادر داخبارو الاؤ د ټولنې له خوا نښه يو ش
جوشنا كې خبري و كړي او د پښتوستان غوښتنه ئي د پښتنو يوه حقه او ر
غوښتنه وبلله او د ائې هم وويل ښايي چه د ډيلي اخبارو به د پښتوستان
باره كښي خپرونې و كړي او د پښتنو په دې حقه مجاهده كښي برخه واخلي
ما ښام شپږ بجې په هند كښي جلا وطنه خدائي خدمتگار ر مو بږ ليدو

دې او زسره همدردی لری او دوروری حق به نحای کوی او بر

د جنوری ۳:

د دیلی جامعه ملیه

ه د د ی ورځ ۱۲ بجی مو د جامعه ملیه د لیدو نیت و کړ، د دیلی په شرق کښی
 خومیله لیری د ملي جامعی بڼا بسته و دانی له لری څخه نظرونه را کا زی. کوم
 خت چه دغه نحای ته ورسېدونو د جامعه د کتابخانی یو ناظم زموږ هر کلی و کړ
 و بیانی بڼه پورته په اولو نحایو نو = کښی و کړ خو او، په دی لنډو کړخېدو
 ولیدو کښی مو نیز د جامعه په باره کښی دا بروسته معلومه ت لاس ته را دی. مول:
 په جامعه ملیه کښی (۲۰۰) طالبان درس وائی ابتدائی، منځنی او عالی شو نځر
 او کالج پکښی شته، د یر بڼه انتظام لری، ورو ته پکښی د ژوند انا
 عملی او تطبیقی تعلیم ور کول کېږی، د دیلی د موزیم د آر ت او رسامی
 نمونی هم پکښی شته چه د تاریخ په درس کښی نری کار اخیستل کیږی
 طالبانو داستو کښی او د شپي نحایونه، چپر کتو نه ډیر بڼه اویاک وو، د غلته
 ملکات د بانکداری، حساب کتاب او دنور تنظیم عملی درس هم زده کوی.
 د جامعه د کیناستو په لویه خوږه کښی د گاند هی، نهرو، ابوا الکلام
 داکتر مختار احمد ا نصاری، سروجنی نائیدو، مولانا محمد علي رسمونه چه

کینیزی ، یواخی کتابونه اوجا می د طالبانو په خپله غاړه دی. په جامه
 کی دهر لخوا طالبان شته ، د تبت خو مسلمانان هانگان هم پکښی وو. جا مده ملی
 یو پوره لابرانو ارهم لری ، د معدنی شیانو ، نباتاتو او بو تو پور
 نمونی پکښی شته چه ددی تو او شیانو څخه د درس یا وخت کښی کار اخیستل کینزی
 دجا معی ملی او په کتابخانه ۲۵ زره کتا بونه لری ، دجامعی مشر ډاکتر
 ډاکتر حسین او نائبی پروفیسر محمد مجید دی مه لا با عمد الله سندهی چه
 ۹۹ ع ۱۹۹۰ شې له سجار نه ایس هند . عی و ج م . . . . .
 دوسی دس وړ کاوه .

غرض ا چه دد بای جامعه ملیه ... ..
 او یوه ملی اسلامي مؤسسه ده. ددی ج. عی به چه پکښی دغه دار ...
 دمحر کینو لاس ډیر کار کړی دی ددی ج. معی جوړوونکېو شیخ الهن ...
 او ډا کتر انصاری چه په کوم نیت دا جامعه جوړه کړی وه هغه په هند کښی
 دمسلمانانو د علمی حیثیت لوړول او په دوی کښی دسیاسی شعور پیدا کولو
 که دپونډ یواخی ددین او عربی علم موهر کړو نو په جامعه ملیه کښی ورسره
 عصری علوم هم زیات شوی وو وایی چه ددی جامعی څخه ډیر لایق خلک

ایدل کتل

د جنوری ۴:

د ماز بېگر په ۴ بجې د بنا علی «د هوا کر» سره زمرو نر ملاقات
 شوی. د نشریاتو او راډیو ادارې نور غړي «مس مسانی» د اندیواراډیو د بهرنیو
 څانگو مشر، هم حاضر و. دیوا کر په نېټه وکړه چه که یا کستان پښتانه
 د مذهب په نامه له خان سره یو کوی نودوی به ورسره یو شی که نه؟ سیال
 رته ځواب ورکړ: چه پښتانه اوس پوره شری دی او د مذهب په نامه
 نه غولېږي، پښتانه یو ځانله ملت دی او ځانله اوسېدل غواړي.

د جنوری ۵: سهر نه نیمې بجې دراجا گوپالا چاری سره ملاقات وشو
 راجا گوپالا چاری د گاندې مینوت او یو ځا کسار سړی دی، ده په انگریزي
 خبری کولی، وای چه په اوږد نه پوهیده ده په خبرو کښی وویل چه ما پښتو
 کاله د هند د آزا دی دپاره کوشش وکړ مگر نتیجه دغسی ده چه په وطر
 کښی نه خوراک شته او نه کار.

ماز بېگر او نیمې بجې مود شیخ عبدالله سره وکتل. دی په همدغه ما بنا
 له کشمیر نه په ۱ او تکه کښی دیلی ته راغلی و، دده دمانی په د رواز کښی

اوبه کشمیر ئې و جنګړل مـ ګر د مشرانو د تبلیغ په وجه زړ یوه شول . د پښتو نستان
تحریک یو مشروع تحریک دی ، د کشمیر اود پښتنو مرض یودی نو دواړه
د یو بل سره کومک کوی دده د خبرو په خواب کښی سیال یو خو خبری و کړی
او و ئې ویل چه موږ د کشمیر سره دومره علاقه لرو ، خو مره چه د خپل
آزادی سره لرو . په آخر کـ ښی له خبرو نه کوم خاص مطالبو
ووت ، او په هغه دغه مجلس ختم شو .

د جنوری ۶ :

د سهار لس بجې مودمس (مردز لاهائی) سره ملاقات وکړ ، مـ زبګر ، بجې
د رفیع احمد قدرائی سره لیدنه کمنه و شوه ما ښام اوه نیمې بجې پر و فیسه
عبدالمجید د شپه دودۍ کړې وه په دې ټولو لیدنو کتنو کښی ر و اجی
او عادی خبری و و دې اودغه کسان څه ناڅه د پښتو نستان له نهضت څخه پور
خبر کړی شول .

د ښا غلی نجیب الله خان بلنه

د جنوری په (۷) دماز بګر په ۵ بجې د ښا غلی نجیب الله خان له خوا په امپریل هوټل کي
یوه درنه میلېستیا شوی وه دې میلېستیا په دیلی کی او سیدونکی پښتانه
پښتون جرګې غړی اود احبار ونو او آژانسونو د اوردوسته نمایندګان
د غلی وو :

کر و یکلی مدیران ، دستپتمین د اخبار نماینده او نور .

بهره پر دې د مختلفو د او خلک هم را غلی وو ، لکه میر مشتاق احمد
سو شلست پا رقی ایدر ، مهتا کندر لال ، دیو ان بنجور ام گنا ندهی ،
هر چند کنه او نور .

ادعوت د پر خوندور او له جوش به دک و د امریکې د مطبوعاتو نماینده
پښتونستان د مایندگ نو جلا جلا غاړه واخیستل ، زیاتسې خبرې
و مذا کړې وشوې او به تـو له معنی پښتو نستان او د پښتو نستان
مایندگان د بهر دنیا خلکو وپېژندل و ددوی په نظر کې پښتو نستان یو حقیقت
کاره شو . لکه پخوا له دی څخه دوی بلکې دهند د پړو خلکو نه پښتو نستان
ش یو خالی نوم ښکارېده ، لا کن د پښتو نستان دې هیئت د سفر او گرځیدونه
سته د پړو خبره حدت د دې هیئت سره اشنا شول او دا خبره ئې
به رڼو او کړ کچېدله ، چا نه ستان دیو قوم وماند آراری .

د جنوري ۸ . د ج . ۱۷ :

د جمشید پور لید نه

د جنوري په ۸ - مه ارا نه بجې د پړو گرام سره سم د دیلی د اور گاډی

ټولې نن پرون د هندوستان زړه ياد مری شا رگدی 'له هرې خوانه راغ
 سر کونه او دریل پټلی د لته یو لځای کېږی ' په تېښ کې پندیان او جوالی
 میوه والا ' اخبار خرڅوونکی له مسا فرو نه مخکې د لته را ر سېدلی
 او چیغوسوړوښې تېښ په سر اخیستی ؤ ' دا حال یوا لځې په دې لځای کې
 نه دی ' د هندوستان په هر تېښ کې همدغه حال دی ' په هندوستان کې
 پندیان په سرې کړنې او لمر ټیږندل کېږی ' ماچه اول وایدل نو د سر
 یو شو گمان مې پرې و کړ چاراته وویل چه دا خدائی خدمتگاردی ' رښتیا
 داده چه کاريگر او مزدوران ټول خدائی خدمتگاران دی .

اور ک-دی په ۱۰۸۰ در وانیډو کریکه ووېسته ' د جمنای په سیند او سپ
 ډېر لوی پول پروت دی ' چه دوه کادی پرې په یو وخت تېرېږی ' کادی
 لکه ازهاد کملکتی په لور د هندوستان په اویه د ښتو و کښی روان شو او مو
 دې لوی بې سر او سامانه وطن په ننداره بوخت شو ' تقریباً په دوه نیم ساع
 کې غایگر ته ورسېدو ' دا لځای د غایگر دیونیورسټی په وجه ډېر مشهور دی
 سر سید احمد د هندد سامانا نو د بیداری او تعلیم د پاره هم داته دغې یو نیورسټی
 اس-اس ایښی ؤ ' چیر ته چه د غایگر نوم یوشی ' و سر سید احمد هم ور
 ستر کونه مخکې ودرېږی .

وند کوری، دغې په ریل کښې هم ډېر خو ند اری. په ریل کښې دومره
 بزد سفر کړل په بل وطن کښې ډېر سخت معلومېږي، مگر دهند سمورو و نو
 نو پتو، زرغو نو جلگونه چه سړی کوری، نو په لیدو ئې نه مړ پږی
 هندوستان نه، چار چاپېر درې خواو ته سمندر در یاب پروت
 ی، د سر دیا سه ئې شین آسمان دی او د محکمې منځ ئې په فصلار نو، نو
 ننگلو نو تک شین دی، چه په دې سبب سړی هند ته تل سمورو وطن ویلای شی،
 د غې شین بڼه هېواد کښې چه سړی هر خومره گرځی، نه تنگېږي
 لېته له کوم شی نه چه سړی تنگېږي، هند د هند د مرچکو دک، بې خوانده
 ورا کونه دی، کادی په خپل عادی تگ درومی، تپن به تپن در پږی او
 با خپله اوږده لار لندری، دماز بگر څلور بجې د (کاپور) دینار په تپن
 درېدو، کاپور راقه یو لوی ښار ښکاره شو، ډېرې ودانۍ او کارخانې لری
 دې لځای نه چه روان شو نو ټوله شپه مومزل و کړ، ماښام موداور کادی
 خورو ځی کښې ډډی و خونه او بیا په خپلر چو کیوویده شو، د سهر په
 بجې د «کوما» په تپن کادی بدل شو او. جمشهر پور کادی ته وختو
 کادی د «دیلی میل» څخه ورو کی و، مگر نسبتاً سوتره او پاک و، ولای
 اعت په ساعت وپه درېده، جمشهر پور داور کادی سرک به څنگلو کښې نلای دی

سترگی ئې په انداره نه مر بئز دا شته چه په ټول هند کښې ژمی او خزا
 نه معلومېده، خلک چه دونو به ... کښې څه کي نه ښکارېده، د هندو ستا
 د لویو خلکو نو او او زدودا که ... ای دغسې لویې بلا گانې پیدا کړه
 چه شپه ورځ پکښې وې، ی او د څه څخه را غانې، هر یه غه لا کښې
 په آرام سینه یوه له کړ کیه نه د شنو جملگو، فرغونه، ټټه تمانه کړه، گډ
 تپسن په تپسن ودرېږي، څرک ترې کوز پزی او ځواک ورنه راخپړي، د
 علاقې خلک خوار نجي، ترې اوله رنگ نه ټک، نور دی، ښځې او سر
 سر تور گرځي، یو ترې کمیس او لښکې ئې اغوستی وی، زیږه ټوښځې ئې له سینه به لور
 تاو کړې وی، اولمېچې ئې سر ښدي ددري وی ک د مزدوری او زمینداری
 په هر تپسن کښې چه سړی و کوری سر ښځې او سر دتر کار پوتو کړی
 په سر گډی ته رازغالی او ورخپړی، څه حساب ئې معلوم نه وی گادی
 لځای په لځای د دې غریبو خلکو د ورو راوړو د پاره در پېزی - ر ښتیا خبر
 دا ده چه حکومت ددې خلکو د چلن د پاره د بر او ی کار کړی دی
 لوی بار ئې په اوزو اخیستی دی، دا لځا نله خبر ده چه دا خلک
 تر کومې اندازې کار پکړ او زحمت کښې دی، په تپسنو نو کښې لځای په لځا
 سوال کړ هم شته، ددوی له خواې نشه د با بوجی، آواز راوځي او خیر غواړي
 په هندوستان کښې که د ټا، د المیا بر لاغو ندې پانگه وال شته نوبه لکو

جمشید پور

نزدی په یوه نیمه بجه د جمشید پور قېسن ته ورسېدو، دلته مولا نامحمدا کبر
 ته رمو ننه درې ورځې وړاندې له دیلي نه راغلی ؤ د جمشید پور له
 پښتو سره زموږ مخې ته ولاړ ؤ، د قېسن نه په موټر کښې ښار ته لاړو
 و د (۲۹، ۳۰) ساعت مزل نه پس مو نږدې وکړه، مگر د لاروی دپاره
 مه چېرته وی، پښتانه سترې مشې ته راتلل مولا نا اعلام وکړ، چه په
 پور بجې جالسه ده، داته دجامو بدلو او سر زیرې سمو او خبره هم وه،
 کله یې د مېړ او سوال هم ؤ، غرض دا چه آرام مو ونکړی شو، ماز یگر په
 ښار وگرځېدو، د جمشید پور ښار چه په «قا قانگر» هم مشهور دی
 و، په استهاده سو تره ښار دی، د اټی چه به صفایی کښې دهند له نورو ښارونو
 متحد پورته دی، په دی ښار کښې د اوسپنې جوړولو کار خانې گرځي
 اکثر خانې بلکې د تور سار د مشهور سرمایه دار «قا قان» په ملکیت کښې دی
 ځکه ته تکرار هم بللئ، دلته ډېر پښتانه او سپړی او د اوسپنې
 کارونه کول، د اټی د دوری کوی.

پور بجې رډی مېر زاعی چه د جلسې انتظام سم شوی دی او خلک
 ټول ساری د هاند چه ورغلو په لار کښې پښتانه زموږ نږدې مخې ته

بیا مولا نامحمدا کبر په اردو یو اوزد تقریر و کړې، د کانگرېس
 تاریخ، د هند په آزادی، کښې د پښتنو قربانی له پښتنو سره د افغانستان
 کومک او همدردی، د هند په آزادی، کښې د افغانستان برخه، د هند
 خلکو نه د پښتنو نستان د ترحکات په سلسله کښې کومک غوښتل په
 قو لاسو موخو عا تو کښې ئې ښې خبرې و کړې، بیا نور و ملگرو
 په پښتنو باندې د پاکستان ظلمونه، د پښتنو ټینګه اراده او نور بیا
 کړل، پس له هغه مه د «پښتونستان جوړېږي» نظم ولوست چه
 پښتنو او نو روخلکو ټې ښه اثر و کړ، په دې ترتیب جلسه چه نږدې
 شلور پنځه زره خلک ورته په دغه تنګ وخت کښې راغلې وو، ختمه شوه
 مگر کوم شی چه زه په جمشېد پور کښې د دې ټولو خوشحالو
 بدله کښې غږجن کړم، اوزد ما په زړه ئو بد اثر و کړ، هغه د بنیاد ما
 ګاډی وې مونږ په جمشېد پور کښې په اول ځل ولیدل، چه دوه نفر
 وړې، وړې ګاډی د انسانانو په واسطه را ښکېل کېږي، یو یا دو
 تنه به په ګاډی کښې ناست وی او بل سړی به داس په ځای د دوو لږ
 په منځ کښې زغلی او بګی به را کاږي، گو یا له انسان څخه د باب
 کار اخیستل کېږي او دوی څاروی په شپږ استعمالېږي.

په کلکته کې زموږ هر کله

و خوځېد و، او له درجه د بې مو ر موندې او په چو کيو کښې و غزېدو
 گدا دى خود خېل عادت سره سم شپه او ورځ نه کورې، روان دى، مگر
 زموږ د پاوه شپه د سل مخه بندوي، د جنوري په ۱۰ سهار اوږه نيمې بجې
 اورگ دى د کلاکتې په «هاوره» نومر تېښ ودرېد، د خلکو په شراو شون
 د جوالبانو په زغلبېد وراز غلبېدو کښې له رېل نه را کښته شوو، دلته
 د کلاکتې ډېر اوسېدونکي نېټا نه مخې ته را غلى وو، بساچه خانه او
 موزيک ورسره ؤ، د کلا نو هارو نه ئې زموږ په غاړو کښې را واچول
 او بيا په جيب موټر کښې چې په گيلونر چېر او شوى و، سپاره شو او
 د پښتونستان سور بيرغ، موزيک او خلک مخکښې تلل، يو بل مو تر
 رايښي ؤ او زموږ موټر په منځ کښې ورو، ورو روان ؤ، د «هاوره»
 په خوړند او سپنېز پلچه په هند کښې د موجوده عصر د تخنيک او مهندسي
 يو بې جوړې شاهکار دى پورې وتو، او په ګڼه ګڼه کښې د کلاکتې
 په بازار ورسره شو، د ګڼې له منځه د پښتونستان زنده باد
 عبدالغفار خان زنده باد، فقير ايبي زنده باد، د چيغې پورته کېږي
 کلاکتې حيرانه ده، خلک د سړک په غسارو د دو کا نو نو په مخکښې
 د شپږ چته، او چته کورونو نه راښکاره شوى دى، او دې تماشي او منظرې

و خروش بنکاره کړ اوزمو نېز را تگ ئې يولوى اخترو باله، خلک همدغسې دخو
 اور ننگينى په فضا کښې روان دى، د کليکتې په بنگنوار مانيو کښې
 د پښتو نستان زنده ياد، د خوزې کلمې انگازې خېژي، 'موتونه'،
 'رامونه' لځاي په لځاي ولاړ دى، د پښتو نستان د آزادۍ
 جرگه د شېر شاه سوري قاوېبي يعنې بنگال ته راغلې ده د شېر شاه سوري
 قتلو خان، داود خان، کوچرخان، او نورو پښتنو بهادرانو ارواح چا
 دهند په خاوره يې د قرباني وينې توئې کړې دي، ددې بختور ټولې سر
 ملگرې دي، او په دې وجه ددې جرگې د کيف او هنگامې له کبله
 د کليکتې بازار گرم دى. دا ځکه درنگينيو اوخونديو د کار وا
 سره يو لځاي د سوريانو او لوديانو دارو او د قافلي په ملگر تيا په 'مشن رود'
 کښې دا ځله شوه اود 'برا ډوي' د هوټل تر دروازې ورسېدله. په دې
 هوټل کښې زموږ د ډېرې بندوبس شوى ؤ، خلک را نه رخصت شول او موږ
 په خپلو کوټو کښې يو ساعت آرام کول وغوښتل مگر آرام چېرته ؤ؟ خلک
 زموږ د لېدو تېرى وو، او موږ د دوى د ليدو، د پښتنو تگ راتگ شروع
 شو، تا به ويل په دوى اختړ دى، ورځ په همدغه شان په ليدو کتوپه
 خبرو اترو مازيگر شوه، مازيگر پنځه بجې د کليکتې د مزې دور د لو
 نه خوا د چاي بلنه شوې وه، هلته لاړو، يوشو تنه مزدوران او کار بگر سر

ما ئې د سپېنسود تارونو امېلونە زمونږ په غاړه کښې را واچول، دارښتيا
 چه عجبہ قدر دانې وه، گـلـونـه د یو ساعت شی دی، منراوی کپږی، فنا کپږی
 مگر سپنسی یو داسی شی دی، چه فنا نه لری، بلکه د ژوندون پیغام دی،
 ه وویل دا اومه تارونه دکاندهی جی ډېر خونې وو، نو لځکه ما تاسې ته
 راندې کړل، ده وویل زمونږ مرام او مقصد دانسانیت د پاره خدمت
 کول دی. مونږ د هر قوم د آزادی سره مینه لرو، په دې وجه د پښتنو
 آزادی طرفداری کوو او په دې لار کښی ستاسې سره کومک کول خپله
 وظیفه گڼو. ده د پښتونستان د تحرېک سره ډېره دلچسپی ښکاره کړه.
 یامولانا محمدا کبر په اردو کښی د پښتونستان نظریه، هند ته د پښتونستان د هیئ
 اتک، د پښتنو د آزادۍ غوښتنو مجاهدې بیان کړې او دوی ئې
 پښتونستان په مسئله پوه او خبر کړل.

جنسوری ۱۱: گـڼـسـ بـجـې د کـلـکـتـې پښتانه را غالل او په ور سره
 مو ترونو کښی د گړ لځېدود پاره ووتو، دمو تروا گې د کـلـکـتـې شمال
 غوانه وچور اېدې د ډېری زیاتې گڼې گونې په سبب مو ترخای په خای
 رېدو ته اړؤ. زمونږ مو ترخو په نیمه لار کښی تېل بند کړل، او نه چالان کېده
 لاچار له مو تر نه کښته شولو او دمو تر په تېل وهاو مو شروع وکړه، د کـلـکـتـې

او «گاندي گات» ٿي باله، داڻاڻي د گاندهي په ياد گرجوږ شوي دي
 و لي چه هغه دلته ناسته ڪري و، او ڪوم وخت چه د ڪا نگر
 ليدرا نو دده نظر په نه منله، نو گاندهي پڻ دې ځاي ڪښي غوښت
 چه د «اودا» سيند ته ځان وغورځوي. بيا د ڪا نگر س ليدران راغلل او د
 نظريي ٿي ومنلي. ځينو ملگرو د دې ځاي راتگ دوخت عبث ڪېدل و
 مگر ارباب وويل چه دا يو سياسي اهميت لري او هرڅو ڪچه ڪله ڪتي
 راشي دلته يو ځل راځي، په هر صورت دخل ڪورواج او عادت پرځاي ڪري
 او بيا واپس راستانه شولو،

د ڪله ڪتي پښتنو غوښتل په مونږ سيل و ڪري او نوي ځايون د راته وښيي
 نو «ليک روډ» نومي ځاي ته ووتو، دا ځاي د يو چمن او شينکي ميدان شکل لري
 په منع ڪښي ٿي يو لوي دند او دند په منع ڪښي دېځوانی زما
 يو «جماعت» دی جماعت ته په يو ځورند پل وړپوري وټو. خلا ڪو ويل چه د
 ځاي رونق اوس کم شوی دی، دانگريزانو په وخت کښي دلته د هر جم
 جوش ليدل کېده، مازيگر به انگريزان د ساعت تېري. دپاره دلته راتل
 او په کښتيو کښي به ٿي ددغه تالاب له گرځېدو څخه خوندي خېست !!

د ځناورو باغ

ي کولاي، زهريانو به دېر دروند خوي سره غلې غلې سترگې او واي
 مخانو او مېلوگ او خو آرام نه درلود او په پنځرو کښې به کړ چاپېر
 رېدل، هاتيان له پښو تر لې په خاي ولاړ وو، د خړتم نه ئې هم د لاس کار
 يست او هم دخوالي، د تما شگير وپه لاسونو کښې چنې مېوې او نور بلا بتر
 رېدل، دو د ښکېلي پار سني زمو نېر تر څنگ گروا ئې وې، نه پوهېدو
 دوی دلخنا ورو سيل کا وه او که دخلکو زړونه ئې ښکارول ؟
 په دې باغ کښې دېرې سترگې د ليدو وې، د و م م ر ه ښايسته خارانې
 ه مو پکښې وليدل چه نو مې خر مود نظر نه ښه را غي د دې خر و
 ر من لکه د پړانگ بر که و ه سپينې او تورې کړ ښې پکښې
 رې شوې وې، څو که چه به ور نژدې شول نو دوی به خوالي
 رې کړې، دخوالي واز ولو مطالب څه غوښتل وو، نو د چا سر به چه چنې يا بل شي
 مغه به ئې ورو اچاوه بهزو گانو خوبه سم دسې وپه شان بادام ماتول،
 ي به ئې ترې وېستلې او خورلې به ئې،

ديش پړانگ شني شني سترگې اولکه د زمري بريښو نه دېر عجيبه
 اړېدل، د مرغانو لابه دنياړه، قسم قسم مرغی په دې باغ کښې راټولې
 وې وې، د «اونې مرغ» نوم مو اورېدلی ؤ مگر دانا اشنا شکل مودلته وليد
 ده غړی او کبرې وزې دنگی پښې، په وزرو مرغ او په غړی او پښو

شوك «نيومار كېت» ته لارل اوچا خپل وېر ته مخه وکړه، مو نېر د گڼکتو
پښتنو محاصره کړی وو، بوساعت ئې خا نله نه پر بڼو دو، ددوی په خيال کښې
دا وه چه چرته مسام ليکبا ن مو نېر ته څه ضرر راونه رسوی،

د سټېټسمين نه ماينده:

ماينده نام چه خاي ته راغلونو د سټېټسمين داخبا
نماينده را غلي و، ده غوښتل چه ز مو نېر نه پوښتنې وکړي
مگر مو نېر پرې وړاندې شو، دا کترا بو تراب چه په کلاکته کښې
د رافعاني محصار و زمونږ ترجماني کوله مونږ ترې پوښتنې
و کړه چه ستا سي اخبار واي د کراچي خبرونه نشروي او د کابل خبرونه
نشيروي، ده وويل چه سټېټسمين په هند او پاکستان کښې ډېر او ستو نکی لري
نو ځکه ددې خاي دخلکو د پاره د شريکو و ملکونو خبرونه نشري، مو نېر بيا
پوښتنه وکړه، داسې معلومېږي چه د سټېټسمين اخبار يوبې طرفه اخبار نه دی
ولې چه يواځې د پاکستان طرفداري کوي، دی په خواب کښې اېز ځنډنی شو
او بيا ئې وويل، چه زه پوښتنې يې، کارمي خبرونه پيدا کول دي، د نشر
اونه نشر اختيار د مدير او چلوونکي په لاس کښې دی او هغه يوا نگرېز دی
چه اوس هم خپل پخوانی سياست چلوي، ددې اقرار او حقيقت ښکاره کولو ته
وړوسته مو نېر خبره لنډه کړه، ده ته مو وويل چه اوس ته هر پوښتنه کولای شې

ه ځواب کې مو وویل، چه زموږ هر کلي د کدکتې داوسېدونکو پښتنو له خو
 وشو. په دې ځای پوښتنې ا تنې پس شوې او دی و لاند.

د جنوري ۱۲ :

د جنوري په ۱۲ د مازيگر په درې بجې د «چورنگي» بازار مېشې ته چېن کښې
 د پښتون جرگې له خوا يود عمومي جلسه جوړه شوه. دې جرگې ته د کاکتو
 اوسېدونکي پښتانه او د ځېنې اخبارونو نمايندگان او نور خلک راغلي وو.
 البته څو مړه گڼه گوربه او انتظام چه د جمشېد پور په جلسه کېنې و
 هغه دلته نه و خو بيا هم غنيمت بلل کېده، ددې جلسې مشر سيد بزرگشا
 رټاکل شو، دې اصلا د پښتونستان د پېښور دې او اوس په کلکته کېنې او سو
 د پښتون جرگې همکار دې، لومړی تقرير «شب ناته بئرجي» وکړ، دې
 بنډال د اسمبلي ممبر او د سوشلسټ دولتي غړي دې، په ۱۹۲۰ ع کېنې افغانستان
 م تللی و، د و وېل :

ه چه په ۱۹۲۰ ع کال افغانستان ته لاړم. نو هلته دهند د آزادۍ د پيار
 کوشش روان و، هغه وخت مو ټول مرغان وواو پښتانه ټول آزاد وو. مگر نن حالت
 بدل دی، مو ټول ته آزادي حاصله ده او پښتانه د آزادۍ د پياره جنگېز
 پښتنو د خپلې آزادۍ د پياره له انگرېزانو سره هم ډېرې جگړې

کور با او نور و دیاره کوشش کوی لیکن نه پوهېزو چه دده خوله دپښتنو دپا
ولې بنده ده او ددخپل ملسگری پاچا خان ولې هېر کړی دی؟ زده سوشاست دپا
له خوا تاسې سره پوره همدردی ښکاره کووم. زه په دې یقین اړم چه کوم قوم
انگریز نه دی غلام کړی، پاکستان ئی هم نشی غلام کولای. په دې رجه پښتا
هیڅکله نشی غلام کېدای او پښتو نستان هیڅکله نشی ختمېدای. که چېر
دامساره په امن فیصله نشی، نو پښتا نه خود جگړې زمر بان دی، داسې جگړه
به ونښلی چه هرڅوک به ورته اریان شی.

دده نه وروسته میوند وال په پښتو خبرې شروع کړې او بیانی په انگریزی
انډه وېنا وکړه چه هغه د ئې دخپلوا کې دیاره دپښتنو خپل کوشش او
خواهش و، بیا مولا نامحمد اکبر په دېه وخوت او دخپل تقریر کت ئې کېښو
چه هغه د ئې دادی:

مونږ دپښتو نستان نمایندگان ددې دیاره راغوښی دی، چه ددوی سر
حالات بدل را بدل کړو. پښتنو دانگریزانو په زمانه کې ډېرې قربانۍ
کړې دی او دخپلې آزادی نه ئې لاس نه دی اخیستی، په دې لپار کېښو دوی
په قصه خوانۍ کې دانگریزانو برچو ته سینه ونیوله. انگریزانو خپل
ټول طاقت په پښتنو خرڅ کړ، مگر ددوی چال په پښتنو اثر و نکړ. دهند په بهار
نوا کلی او هرلخای کېښو فساد جوړ شو، مگر صوبه سرحد دخدائې خدمت گرو
په وجه له فساد نه بچ پاتی شو، دا وجه ده چه انگریزانو دا انتقام به غرض

هم ضرردی اودا اسلام دپاره هم قول اسلامي ممالك آزاددی، نو که پښتو نستان
 زاده شي څه کفرخونه دی پس له ده ارباب په اردو يوه وينا کړه؛ چه لاندې
 مطلب ئې دادی: موږ دپاکستان سره جنگ پېدل نه غواړو او نه په دې کښې
 موږ کومه گناه شته خودوی را با ندي به باری کوي، په جنوبی پښتو نستان
 کښې چه کومه جنده رپېزې هغه په دروغونه ده، انجمن وطن په دې لار کښې
 پر خدمت کړی دی او نن موږ تاسې دخپل حال نه خبرول غواړو.

دا جلسه تقریباً په دوه نیمې بجې ختمه شوه موږ خپل هو ټل ته لاړو،
 و له کلاکتي نه د واپس تلو بندوبس شروع شو. فيصله دا وشوه چه په ۷ بجې
 قیسن ته خان رسوو، مگر مخکښې لسه دې نه چه د کلاکتي
 رخصت شو، د کلاکتي یوڅو نورې خبرې هم واورې.

کلاکتي ښار دایشیا یو لوی ښار او نژدې څلویښت لکه نفوس لري، د دې
 ردتنظیم دپار دا واس زره پولیس مقرر دی، وائی چه اوزدوالی ئې هم
 میاه دی او پانوالی ئې هم د کلاکتي زیات عمارتونه پنځه، شپږ او
 نه پوره لری سره کوڼه ئې ټول پاخه دی په ښار کښې دښه موټرونه لری
 قرامونه چلېزی، په ټول هند کښې د کلاکتي قرامونه ښکلی وی او منظم دی
 دبجلی په واسطه گرځی او ځای په ځای خلاکو ته دریږی گاډی او ساپکلو نه هم
 کښې شته، مگر ځینې گاډی پکښې دسړو په واسطه راښکلی کېږی او کوم ناوړه

دهند هغه مسلمان پاچا دی، چه دانگر یزانو سره ئې سختې جگړې کړې او په دې لار کې ئې د شهادت شربت خښلی دی...

په کلکته کې د پری سینما گانې او تیترونه دی، تر ټولو مشهوره سینما «لایت هاوس» نومېږي چه په ټول هند کې اوله درجه ده. د کلکته مشهور بازارونه چورنگی، نیومار کیت او «دهرم تله» دی، نیومار کیت یو سړی مگر بنکلی او ښایسته بازار دی هر قسم سامان پکښې پیدا کیږي او دماز یگر وروسته پکښې ښه ننداره جوړېږي بنکلی ښایسته خپرې، ښه فیشن، پوره صفا اورنگینې هم پکې زیاته لیدل کیږي.

د کلکته تر ټولو ښه یاد کار د «هاوره» پل دی، د اپل د گنگا د پاسه خوږ جوړ شویدی نیم میل اوز دار ۱۲ فته پان دی او درې کروړه روپۍ پر لکېدای دی.

په کلکته کې تقریباً شپږ اوه زره پښتانه اوسیدلي، سلیمان خېل پکښې د پردی صافی، مومند او یوسف زی هم پکښې شته محمد نسیم قند هاری مراد خان زرمه وال، پردل خان یوسفزی، مسافر خان سواتی گل محمد صافی پکښې تکره او غښتلی خوانان دی چه د پښتونستان د کار سره هم پوره مینه او علاقه لري.

بل مو نېر د پر وگر خېدو او خبرو ستړی کړی وو، نو تر سهره پورې په خان
 ر نشو چه له کومه خا ندر اغلو او کوم خای ته ور سپد و زمو نېر اور گا دی
 « کال کامیل، نومېد، درسته شه په یوه شان لارو وهله او د پر خلك ئې
 پیلود بویه خا نگو کښی و زنگول سهر نمر خړک مو چه ستر کي و غرواي
 ر گا دی د «مغل سراي» په نېسن (در بند خای) ولاړ و بیا چه روان شو، پوره
 «بجي» «آ له آباد» ته ور سپدو آ له آباد د «گنگا» په غاړه پروت دهند
 مشهور بنار او دجوا هر لال نهرو دوز کښې خای دی، دا خای یوه مشهوره
 کریمې لری، چه د «نیا هند» مجله خپرو ی او نور ئې هم د پر کتابونه خپاره
 پریدی. په دې خای کښی د چای خښلو دپاره داور گا دی «ستوران» ته
 غلو، ښه صفا میزونه او چوکۍ پکښی لکېدای وي، د سپینو و جا مو
 ستگاران چه په سپینو پتکو کښی ئې سرې پتۍ اولمېر و نه لگیدای وو؛
 ښته پورته گر خېدل، په یوه گوټ کښې د اطفات او تراکت
 ظره هم ښکړېده، که چېرې د گا دی د گرز لړوز آواز نه اورېدل کېدی
 بیا دیوې ولارې او روانې کوټې فرق کول به مونږ ته مشکل ؤ. گا دی
 کښته کښې «۳۵» میله لار وهله، اومونږ په مزه او آرام چای څښه،
 ټول (ستوران) کښی خوږې خبرې او مر کي شروع وي، ستر ې زړه

را ته نورڅه معلوم نشو، گادي هم يوه شېبه اڅپل وخت نه زيات نه درېد
 پس له دې د ديلى د نزدې کېدو خبرې شرع شوې، باران په هر که بوخت
 د نزا کت اوښا يست ميرمن لکه گل غورېدلى ده، د زړو بوستني تر
 په احترام کېږي اوستر گېڼې د غلا غلا کتونه په پندو نو خو ندر نه اخل
 دمازيگر هوا اوچلېده، د لمر ککړۍ لکه تامبه سور شوى دى، ته به واک
 چا د اسمان په تناره کېښى دسري تا مېي ټيکلي پورې کړيدى، په همدې پر کې
 وخت کې زمزمه کول انساني عادت دى، زممازممه د تور وپه جا مه کېښى
 را څرگنده شوه او سمدستى ترې يوشمېر جوړ شو، چه ديارانو دخو شجاو
 دپاره دهند داور گادي د سفر په ياد دلته وليکلى شو.

وخت ما زېگر دى ټيکلي منظر دى

ناست يم په رېل کېښى خوش رنگ سفر دى

کورم بيد يا ته، ټيکلي صحرا

سمسور وطن کېښى ښايسته فضا ته

ښه په ځير ځير يم د گل خندا ته

دهند په څنډو زېږې ټي مېر دى

له قاره سوردى " ١ " زړه يې تنور دى

سترگي موبڪار ڪري، ٻه سئو ران دي

يو گل اندام ته، عالم حيران دي

نه پري پو هينر م، ڊپر ٿي اتردي

په چو ڪي ن سته بئڪلي ايلاده

دخو ند صحبت ڪا په مشغولا ده

زلفي خور ل ڪا، دابي پروا ده

په شا ڪتل ٿي آب ڪو اتردي

په غلا ڪتل ڪا، د زرو نو ورل ڪا

د زلفو دام ڪنبي، را بئڪ پلور ڪا

په خنگ خنگ گوري، نازو نه خپل ڪا

په مو نيز ٿي ڪري، جناد ومنتري دي

نا ست ميوند وال وور سره سيالو

رمضانسي هم په زره خوشحالو

ارباب صاحب هم تللي په خيالو

دوب په حيرت ڪنبي محمدا ڪپردي

تيا رهه ماسنام شوه نوي هنڪام شو

د ما بنام دراتلو سره ننداره ختمه شوه؛ مو نر خپلو د پوټه را
 یو تر بله په خوزه مر که او خبر و بوخت وو چه "یوولس نیمې" بجې د
 قېسن ته ورسېدو، خان غازی، محمد و لی بابر او نور په قېسن کښې ز
 هر کلي ته و لاړ وو، د دېلی سره هو ارا باندې و لگېده، او
 د پخني احساس ز کړ، لږکه چه د کلاکتې هوا په دی ور لږو کښې
 ملا یمه او تر مه وه - بیا په موټر کښې کښېنا ستوا او "سټورل کو
 هوټل ته لاړ و - په دې لځای باندې د کلاکتې سفر ختم شو .
 د جنوری ۱۴ :

د فرید آباد جلسه

د جنوری په ۱۴، غرمه ۱۲ بجې په کپړندی موټر کښې له بناغلی ا نور
 کران تاج محمد خان او خان غازی سره فرید آباد ته لاړو. فرید
 د دېلی د نمر خا ته خوا په ۱۸ میلې کښې یو لځای دی، چه د صو به
 څخه تللی پناه گیر پکښې اوسېږي.

د فرید آباد لوی وازه زموږ مخې ته را و تلې وو، د
 د دېل پشان دول پکښې و هل کېده، په دې خلاکو د پښتو
 د نمایندگان نو، اتسک پېڅې داختر ور لځ وه، د هر یو تن به نمدی

د کي خوندوري ناري رار سپړي ' مو نسر په مو قر کښي ' د
 ښکلي خو ند نا کي منظرې ننداره کو و ' دا خلک اکثر خد
 خدمتگار وواو سري جامي ئي اغوستي وي ' په لار کي دفقرا پي او ف
 افغان په نامه دوه لويي دروازي ښکاري شوي ' په دې د وا زود جلسي خ
 ته لاړو ' د جلسي ميدان خولې تر خولې له خلکو نه ډک دی ' ايز سا
 پس د جلسي کار روائي شو و ع شوه ' اول اول خموش سر حدی د
 وار ک نگر س اخمار مدير د پښتونستان او افغانستان دنما بند کانا نو په هر ک
 کښي جلا جلا سپاسنامي و ويلې .

داسپاسنامي چه په ډېر ښکلي خط ايکلي شوي وي ' په ښينو کښي
 ښاغلي سيال ته ور کړ شوي ' ور پسي ' بهال سنگهه خپل پښتو نظم ووا
 بيا ' سو کهه رام ' هم پښتو نظم واوراوه چه پر بيت ئي دادی :

په حر مت د حضرت محمد مصطفی شادمان په جهان هرا افغان کړي
 ترده وروسته ميراجان سيال ودرېداو په درنده لهجه ئي به پښتو ژبه
 خوزه وينا و کړه ده د فرېد آباد له ښاه کيرو سره خواخوږی او همدرو
 ښکاره کړه ' بياني د آند سرحدونو په شورا کي نو او نورو کرونو
 رڼا و اچوا او د پښتونستان د جوړولو په لار کښي ئي د سختي قربا
 ضرورت څرگند کړ ' له ده نه وروسته ارباب په اردو ژبه دخپلو احساساتو

کړی دی، دغه شان دهند د آزادۍ به لار کښې د افغانستان کو مکو
بیان شول، په آخر کښې دې خبرې ته اشاره وشوه، چه دینتوستان جو
په خپله د پښتنو کاردی، افغانستان به اخی په اخلاقی تو که دخپلو ور
د آزادی د آواز سره ملگر تیا او ددوی سره جایز که مې کوی، اه
کبله پکار دی چه دهرځای پښتانه په دې تحریک کښې عملا پر خه واخ
جلسه د خموش سر حدی به آخری خبر و ختمه شوه، او بیا ناخبره د تمبو
په منځ کښې یوې خیمې ته بوتللی شو، هلته د جای او مېوې بندوبس
و، بنځي او ماشومان زموږ لیدو ته اه خپلو تمبووانو حخه راوو تل، د
قول به پښتو غبرېدل، چا دور ورو، چا دخټکو او چاد بو سف زو په لهجه خبر
کو لي، ورو هلکانه به غټ آواز په پوره زوړتیا وبل " ستری مشی
مگر زموږ زرو نه ددو پر په خوا ری، او سخت ژ و
د پرو دردېدل، مو نه به، ددوی نو پیرولید، په زړه خپمه کښې د پښ
په خبر د " چر گۍ " خواته ناست و، دوزېرو به لهجه ئې خبرې کول
د فقیر صاحب ایپی د نامه اود هغه داستانی رمضانی په لیدود پر تازه
په سترگو کښې ئې او ښکې و گر خېدې او د زړه په جوش ئې و و
د پاکستان هم داسې داسې و کړم او دهند وستان هم داسې داسې و کړ
مو نه د باره ده، او ددې، مو نه خټه لار، مو نه لار، مو نه لار

به هند کنبی خای په خای خپاره کړی ، مگر دوی په هېڅ شا
 دې خبرې ته عاړه نه زدی ، دوی وائی مونږ ټول په بوځای ژو ندون کو
 غواړو ، مونږ پښتا نه یو ، ز مونږ گډون دنورو هند وستانو سره مشک
 از سخت دی ، دغه ددوی دورو کی اولوی براو ښځې جذبه ده .

د دیلی لویه جرگه

خلور بجی په (گاندي گراوند) کنبی د پښتون جرگې له خوا د یوې لویې
 جلسې انتظام شوی ؤ ، نزدې خلور بجې مو دغه خای ته ځان ورساوه . دستریا انداز
 نه وه ، مگر د پښتونستان د یاره دا ټول رېږونه کمال زموږ د خوشحالی سبب
 جلسې خای دخپل وخت نه لږ وروسته تیار شو او په دې سبب جلسه خلور نیمو
 بجې شروع شوه ، اول خان غازی ک بلی د پښتون جرگې سکرتر د جرگې
 له خوا د پښتونستان او افغانستان نمایندگ نو د یوه سیاسنامه وړاندې کړه
 چه مطلب ئې دادی " زه نن د پښتون جرگې د سکرتر په حست د پښتونستان " هغو ښا
 نمایندگ ، په هر کلي وایم ، چه دوی به آزاد پښتونستان تیرا ، وزیرستان
 و هند و او بله چستان کنبی د سر باری په کوشش کنبی بوخت دی ، د پښتنو له زیار
 و کوښښ نه ثابتېږی ، چه دوی ۸۵ ک له اه انگرېزانو سره مقابله کړې دی
 اوس هم دخپل وطن د آزادی د پاره سر په تلی ولاړ دی ، مونږ یو هېږو چه

پس له هغه سيال ميکرو فون ته ودرېد او د پښتو نستان په حقيقت ئې پوره
 نېا واچوله، سيال دا خبره خلکو ته وپورته کړه چې پښتو نستان يو و همې او فرسي
 ئې نه دی، بلکه دا په تاريخي جغرافيايي سندونو ټينگ بو منلې حقيقت دی،
 د وويل چه مو نيز د پښتو نستان د جوړولو د پاره کله که او پخه اراده کړې ده.
 په دې لار کې هر څه چه راته پېښېږي، سپني مو ورته دال کړي دي،
 پاکستان که په مو نيز هر څومره ظلم کوي مو نيزو نه اطف او خو نداخلو، خلکو مو نيز
 د سره عادت شوي يو، تر دمو وروسته ارباب دېل، چستان دا بچمن وطن کارونه
 د هند په آزادي کې د پښتنو قرباني بيان کړې ده، د وويل چه مو نيز د پاکستان
 د جنګ نه غواړو، مو نيز د سولې او امن صرفدار يو، خو څه وکړو چه پاکستان
 په مو نيز ظلم او زياتي کوي او زموږ حق او موجودات نه مني، له دې کبله مو نيز
 مجبور شو چه يو وخت تو پکړ او اخلو او د خان د سانسې د پاره حاکم وکړو
 پاکستان په (توبه) کې په مو نيز يرغل وکړ، خو داسې شکست ئې وخوړ
 چه ياد به ئې لري.

په ظاهره د الدين خان د ک غدا له مخه په اردو يو څو خبرې وکړې او په آزاد
 د حدو نو ئې د پاکستان تېري او تجاوزونه يو يو بيان کړل. د وويل چه د پاکستان
 له تکرار به له اعلان نه زموږ نيز په کورونو، ښځو ماشومانو گولي اچوي

د دېلى په امير ټولنې هوټل كې د پښتونستان مطبوعاتى هېئت او د افغانستان
مطبرعاتى هېئت چمباغلى دوكتور نجيب الله هم پكښې ليدل كېږي.

دوبلی دپشمنو به اوبه جر که کبی بناعلی رشتین دو بنایه حال کنی.

زه که څه هم خبر و کولو ته تیار نه وم، خو له نا کامه یا خپدم او په پښتو مې
يوڅو خبرې و کړې چه خان غازی يې په اردو ترجمه کوله.

ماوويل: چه افغا نستان دېرش کاله پخوا خپله آزادی اخیستې
د آزادی قدر ورته معلوم دی، نو ځکه خپله وظیفه گټې چه د پښتو ستا نی ور
او چلند او خپل وس کښې ملگرتیا و کړې، افغا نستان داملگرتیا او کو
د زمانې دغوښتنې سره هم د آزادی په لار سره سم دا میر دوست محمد خان
وخت نه کړی دی، د دېرو خبرو تاریخ دخلاکو په سینو کښې پروت دی،
د انگریزانو مقابله په دنیا کښې د جرمنی غونډی حکومت و نسکړی ش
نو افغا نستان مجبورؤ چه بواځې د پردې تر شا د پښتنو کومک و کړ
البته اوس چه د ښکاره کوشش موقع او وخت را غلی دی، نو
ښکاره هم د پښتنو دخپلواکۍ طرفداری کوی او هر قسم اخلاقی مر
ته ولاړ دی، سربېره په وروروی او دوشې په گډون، د گاونډی یتوب حق
دادی چه دیوبل امداد په کوی، په نن وخت کښې که د پښتنو سره هر چاڅه و
هنه به پښتانه هېڅکله له بادو څخه نه وباسی، او تل به ورته د قدر په ستر
گوری، په آخر کښې ما دا وروسته شعر هم ولوست

پښتنو عزم دی نن کړی خپل وطن جوړوی

له پښتو نځوانه بیا بسته شکلی گلشن چه وی

پښتانه نن دی را اقول شوی تد بیرو نه کوی
 دغه ئې فرض دی بو تر بل دژوند فکرونه کوی
 په پاڅه عزم پاک نیت باندې کار و نه کوی
 که وخت ئې راشی په دښمن به غور څنگونه کوی
 نن دمیرویس او احمد شارو حونه غونډ دی سره
 لودی بهلول سوری شیر شاه هم دواړه پند دی سره
 نن د پښتون د جگېدو دوبار خو بو نه و ینم
 محکم له غرونو په هر ځای ددوی عزمو نه و ینم
 تل قربانی لره تیار ددوی سروانسه و ینم
 پښتو نستان په نوم تازه ددوی رنگونه و ینم
 حق د چا نه خوری خوبل چاته هم خپل حق نه پرېز دی
 غیرو غماز ته خپله خاوره یوڅه پات نه پرېز دی
 احوال چه گورو په دنیا نوی دور ان را غلی
 نن د پښتون د آزادی وخت او زمان را غلی
 ددوی دپاره یو ځل بیا دندگ میدان را غلی
 دسر بازی او قربانی بل امتحان را غلی
 دماستحان کړی کړی کړی کړی کړی کړی کړی

یو تقریر و کړ او په دې خبر د نوي زور و اچاوه چه پاکستان واي د پښتنو محبوب
 لیدو خاں عبدالغفر خان په جېل کښې اچولی دی، چه صحت نوي ورځ په ورځ
 خرابېږي. که پاکستان اسلامي او باقانون حکومت وي، نو موږ سره دې په دې
 باره کښې با تشرع او با قانون و کړ، موږ پاکستان ته وايو چه که رښتيا پښتانه
 دي، خو نوي نور موږ سره دې په پښتو نښان رای گیری و کړی و چه دې یو
 کار بد هم غاړه نه ږدی نو بیا پاکستان په خه خان اسلامي او جمهوري حکومت یو
 ودانه و اړ چه پاکستان پښتانه دي زموږ مخالفت نه کوی کوي، دې خو
 ایما نداری سره، دروغ دي نه وائی او بی ایمانی دي نه کوی. دا جلسه ماښام
 و بهجې ختمه شوه او موږ سترې ستومه نه خپله و ټل ته لاړو.

د جنوري ۱۵

دخدائی خدمتگارو جلسه

د جنوري په ۱۵ ما سپڼين دوه بجې دخدائی خدمتگارو له خوا د دیلي دجامع
 مسجد په خوا کښې د یوې لویې جلسې بندوبس شوی ؤ. موږ په دوه بجې د جلسې
 پای ته راغلو، د پښتو نستان دبیر غ له او چتولو نه وروسته د گاونډی هارونه
 ټولونه ماښام په غاړو کښې و اچولی شول، ددې جلسې منتظم ښاغلی
 حاج محمد خان ؤ دی یو تعلیم یافته جوان او د پښور د غلام محمد گاونډی و دی
 کاما اوس د پښتو نستان د تحریک په گناه د پاکستان په جېل کښې پروت دی په

ملاپ سنگه په خپل تقرير كښي وويل د پښتو نستان پښتنو چه زموږ
نفاظت دپاره كومي قرباني كړي دي موږ په هغو فخر كوو، كه پښتو نستان
د او فخر افغان آ زادشونو د خدای په دغه مخامخ كور «جماعت» قسم خورم
ه يوساعت په دله پا تي نشو . بخشي فقير چند وويل: د آزاد پښتو نستان
ابندگا نو ته د عقيدت گلو نه وړاندي كوو، موږ د پښتو نستان سره
مددري غزاو چتوول او د هند حكومت ته هيكار دي چه د پښتو نستان په مسئله
ښي خپل آواز پورته كړي .

بياسيال، ار باب او ظهور الدين خان وينا گاني و كړي او پخواني
لامبو نه ئي بيا وويل دا جلسه په خاور بجي ختمه شوه .

د ديلى پوهنتون

زيگر په پنځه بجي د تاج محمد خان او خان غازي په ملگري تيا د ديلى
يونيو رستي په بلنه هغه لار و، د يونيورستي طالبان
پر و فيسران قول غوښتلى وو .

د مسړي مير تاج محمد خان چه يو وخت د دي يونيورستي طالب العلم و،
پښتو نستان او افغانستان دنما گانو معرفي و كړه او بيا د طالب العلمانو له
ادخله بيا د مشر گرانو ملامنو ته د هر كلى په منځ كښي د اوروسته
بري و كړي :

دوی دهندد آزادی سره ډېر کومک کړی دی نو مونږ باید د دوی سره کومل وکړو. پښتونستان اوس یو حقیقت دی، مونږ د پښتونستان نمایندگان نو وایو چه مونږ ستاسې د آزادی ملکګری یو، تاسې یقین وکړئ چه دهند خلک ستاسې سره همدر دی لری. ترده وروسته هیوندوال په انګریزی ویناو کړ بیا ارباب په اردو او سیال په پښتو خبرې وکړې او د پښتونستان د مسئلې په حقیقت ئې دیو نیورستی طالبان وپوهول. شاگردا نو د فقیرایې د حالاتو اورېدلو، سره داچسپې درلودله، مګر دوخت داږ و ا لې په وجه ظهورالدین خان ته موقع پیدا نشوه چه په دغه باب کښې څه ووایی.

دا خبره هم دیاد ساتلو ده چه دې نور لڼې ته یو انګریز پر و فیسر ه راغوښتل شوی ؤ مګر کوم وخت چه د پښتونستان په باره کښې تقریر و شروع شول، نو ده د پاکستان د خوشحالی دپاره مجلس پرېښود او ولار د مجلس د ختمېدو نه پس د شاگردانو د شپې اوسېدو ځای ته ورغلو. دا ځای ډېر لوی او په ښه ډول جوړ شوی دی، واثې چه په ایشیا کښې دریمه درجه (هاسټل) گڼل کېږی، په دې هاسټل کښې سل تنه هلکان اوسېدی شي اوله هر یو تن نه د میاشتي درې نیم سوه روپۍ فیس اخیستل کېږی.

داخيستلو دپاره غنيمت و گټه او آزا دا نه به خپله خوښه و گرځېد
 ماسپښين په ۲ بجې دامريکي دپرس "نند مستر" فابريکې دځينو ورځو
 دپاره زمونږ ليدونه راغلي، ده عجب او غرېبي تر ټپي کړه او
 غټ سوالونه ئي داو و:

۱- دپښتونستان تحريک هندوستان چاوي که افغانستان، پښتو، نښتو
 دنياال سره پيوستون لري که نه؟ دپښتونستان اقتصاديات څنگه دي؟ مو
 اورېدلي دي، چه پښتانه تنظيم او حکومت نه مني، نو بيا تاسي څنگه که د
 جوړولای شئ؟ تاسي چه دو سره موږده آزادي، نوولې مو ترقي نه ده تر
 دده لخوا بونه تو لو په شريکه و و بل:

پښتونستان تحريک په خپله دپښتون تحريک دی، نه ئي افغانستان چاوي او
 ور سره هندوستان غرض لري البته افغانستان ورسره اخلاقي امداد کوي
 پښتونستان دنياال سره هيڅ ارتباط نه لري، په منح کښي ئي دهماليي لو
 غرونه دي. پښتونستان پوره اقتصادي ذخيري لري، مگر پښتانه دهغو دښمن
 اچو لو مو قع په لاس نه ده و و علي، که دپښتونستان حکومت جوړ ش
 نو بيا دخپل پيداوار نه کافي فايده اخيستلا شي.

پښتانه به پوره اندازه د تنظيم طرفدار دي، دوی دخپل کلي ديو وړ و ک
 ملک خبر، منل نه دي، داخال ددنيانورمال گروپ،

به دی ، بلکه قول ئی نو ئی کړی دی او دیوبل نه ئی جدا او بېله
سا تلی دی ، فلپ سینگری په آخر کښې وویل چه مونږ اورېدلی دی ، چه
پښتانه شار او غیر مهذب خلک دی تا سې خود پر مهذب او خواږ
خلک ئی .

مونږ وویل دا هم د پښتنو د دښمنانو پرو پا گنده دی دا نمانده په آخر
کښې پوره خوشحاله شو او بیالار .
د جنوری ۱۷ :

د مرتب پرو گرام سره سم زما ملگری میوندوال ، سېال ر مضانی او ارباب
کمیخ په ۸ بجې دا حمد آباد په لور وخوځېدل اوزه دخپل علاج دپار
په دیلی کښې پاتې شوم ، له دې تاریخ نه پس زه یواځې شوم ، نو لکه زه
ورو ستنې لیدې ، کتنې یواځې په مایوړې اړه لری .
د جنوری ۱۹ :

د کشوری لال سره دستر گوډا کتر « متر اداس » ته لار
« متر اداس » دهند د تقسیم نه وروسته له لاهور نه دیلی ته راغلی
دی او یوه بنگاه ورته رسېدلې ده دی اوس سره
زېری شوی دی ، خوسره ددې هم د مرضا نو په کتنه پسې سر گرد
گرځي ، ده زما سر کي وکتلی او د کتلونه وروسته ئی وویل چه نظر کمزور

چشمو دپاره ورغلو، ددوو جوړو چشمو ئې «۴۵» کلداری و خيستي
کوم وخت چه ماچشمې په سترگو کړې، نوخيال مې وکړ چه نوې سترگې
ندای را کړې، خله چه دخیزونو اصلی رنگ راته ښکاره شو.

دجنوری ۲۰:

﴿د کشمیر هاوس﴾

هرلس بجې مې دمیر تاج محمد سره د «کشمیر هاوس» د لیدو شوق وکړ؛
کشمیر هاوس په نوی دیلی کښی د «پرتھوی راج» رود په خوا کښی یو ښکلی
بای دی، داهاوس د کشمیر د آرت او صنعت ښو غوره نندارتون
ی، د کشمیر په نامه کښی چه خومره خوږوالی او لطف موجود دی، هغه
لته په مجسم صورت ولیدی شو، او د کشمیر د طبیعی ښایست، لطافت او نفاست
نداره مو په ښه شان وکړه، ددې نندارتون د ښکلو او پاکیزه شیانو په لیدو
مو بږیه نظر کښی د کشمیر نوم نور هم زبات قدرمن او دروند شو، په دې هاوس
کښی د جلا جلا صنعتونو، خال خال له کوټې وې، په یوه لویه خونه کښی د چارمفر
لر کوته جوړ شوی سامان لکه چوکی، مېز، کلا سونه، کاسې، مجسمې
داسې نور شیان پرانه وو، په بله خونه کښی د سپینو زرو جوړ کړی
ښی لکه چاینبک، پتموس، گلاس، پیالې او نور شیان وو، په بل خای کښی

پسته، گلداری اود بلی وی، مگر دافغانستان قالینونه نه رسېدې، سر پېره
 دې کشمیری شالونه، ور پښمپنې توکې، د کت خادرونه، او نورې توکې هم
 ښی موجودې وې، د کشمیر هاوس د سامان ښکلا او ښایست خو د پریزبات و
 تر قېمتو نه ئې لږ اوچت وو، اوداسې معلومېده چه دا په ماډار و
 لکو باندې ددې دپاره خرڅوی چه پیسې پر ی تری گوتوته کړی .
 ه د بلی کښې د کشمیری ما او نو څلور پنځه نور لوی لوی د کانونه هم شته،
 ا ا تمام تو ل د کشمیر حکومت لری دی، په شمله، بمبئی
 لیکته کښر هم دعسې نندار تونونه جوړ شوی، دې. د کشمیر دیوورو کی
 است دنوم اوچتواو، صنعت زیاتوالو، اقتصاد نا تو د به کولودپاره
 د کشمیر حکومت خومره کار کړی دی نائی کوی، حقیقتا چه دد پری
 ښی وردی، او د پرو خلکو له ترې عبرت اخیستل پکاردی .
 خدای شته چه زه خود کشمیر دوهره پرمخ تگ او صنعتی ترقی حیران کړم
 افسوس مې و کړ چه پښتانه سره له دومره قوته اود پر ښته له کشمیر نه
 وروسته پ تې دی .

﴿ دین المللی انجنیری نندار تون ﴾

د جنوری ۱۹۰۱ .

مازیگر شپږ بجې په د بلی کښې دین المللی انجنیری نندار تون ته لاړو،

احفاظ له قولو صوبو مخکښې و، د بند و نو نهرو نو و پستلو، زراعتی چارو
کار خانو او نورو خیزو نو، نقشي پکښې و پستل شوي وي، او د هند په صنعت
ترقی ئې پوره شهادت ور کاوه، په دې نندارتون کښې فرانس، سوېډن
جرمني، انگلند، امریکې، بلجیم او نور د پرو ملکونو د خپلو کار پیکر
نمونې ښودلې وې، د کر، کرندوي لوی لوی تر کتورونه ولاړ وو، مو
نژدې تر « ٩ » بجو و گرځېدو، مگر ل نندارتون مو پوره و نه کتی شو
دا سې معلومېده، چه هند د تخنیک او صنعت په برخه کښې کافی ترقی کړې
او په دې لار کښې اوس هم ډېر کوشش کوي، د کار پیکر او پیکر
و لار اوروان په منځ کښې ډېر فرق دی، په منځمې ایشیا کښې
ډېر ملکونه په لځی ولاړ شه چه، په وروسته روان دې، همدغه وجه ده چه
په ایشیا کښې یو اخی دهندوستان نوم په قوا نه نری کښې یا د پز
او پوره بین المللی شهرت ئې کتلی دی .

﴿ د پرتاب و رځپا نه ﴾

د جنوری ٢٥ :

سهر لس بجې دخان غازی کابلې سره د « پرتاب » دور لځپا نه
د فتر ته لاړم د « پرتاب » ور لځپا نه په اړه د وژ به کښې له دې

په کاروبار اګیاوو - ځکه چه دهند جمهوریت دورځي یعنی دجنوری -
۲۰ - نېټې ګڼه ئې تیاروله . ما ته ئې وویل ډېر افسوس کوو - چه ته په داسې
بېټی وخت کېږي راغلی یې ، ما ورته وویل - زما آرزو هم دا وه چه تا سې
کار په وخت کېږي په کار او فعالیت بوخت ووينم او ددې نه زه پوره خوښه واخلم
د خبرو په منځ کېږي معلومه شوه چه د « پرتاب » دور ځپانه یې قول
کارېگر سل تنه دي او اوه تنه ئې د سرمقالو مدیران دي - دا خبره
په چه واورېده - نو خپل اخبار « هېواد » را ییاد شو .

په چلوونکي ئې یو تن دی او قول قال پکښې درې تنه کار کوي ، اوه خبره
نه بله خوا لاره - د پرتاب په ورځپاڼه کېږي د کپي نویسی ډېر ک تېان
کار کوي - دا اته پانیزه ورځپاڼه ددوی د ګوتو د حرکت په حرکت هر مه
نشر میدان ته راوځي - ددې روزنامې د کار کوونکو د کار ځای خود پر تنګ
ګر زرو نه ئې تنګ نه وو ، او په ډېر شوق او مینه په خپلو کارونو
اګیاوو .

د پرتاب ورځپاڼه د پښتونستان د مسایلو سره علاقه ښکاره کوي او په دې
ره کېږي خپرونې هم کوي .

(دهند دخپله اګه جشن)

د « اندوا گهت » له میدان نه یوځی اسم گذشت شروع شو او مو نېز
په « کرزن رود » کښې د تېرېدو ننداره کوله ، ښځې او تر واره او غ
د ودانیو په سر ، د دیوالونو د پاسه ، د ونو په ښاخونو ، د سړک په عا
نندارې ته را وتلی وو ، دویلی د اتلس لکو خلکو ته به ضرور دوه لک
خوډې سیل ته راغلی وو ،

په یوځې تېرېدو کښې اول قانکو نه ، موټرونه آسمان خوا
اود رانه توپونه تېر شول ، ټول بالکل نوی ښار بدل ، به هر ق
باندي پیل پیل نوم لیکلی ښکارېده ، به دوه دېش
په بل ټپي « ابراهیم » او په بل ټپي « اشوک » لیکلی
له درنې وسلې نه وروسته داسو نو او اوښ دوه رساله په تېره ش
داوښانو رساله ده جیپور او جالسمیر ، په برخه کښې د پاکستان په سرحدیر ته
لکه چه دغه وطن ټول شکلین دی او بی له اوښانو پکښې بل څه ؟ رنځی کولا
ورپسې د لخمکې ، سمندری ، هه اټل فیوځونو د ټولگي په منظم صور
تېرېدل ، دوی په وجود روح او په بدن قوی وو ، نوی وسله او نو
ایاس ئې په غاړه ؤ ، د لاسو او پښو غو و خپده ئې سم او منظم وو ، زمونږ په خوا کښ
په هندو سټا نر سیر غږېده ، چه دا دوه وسمو کالو د وینا

دنيا تر ټولو لوی خټاور «ها تيان» د هندد راجگانو دروايا تو سره سم
 مکه نړۍ په بنارسو، زرينو ټو ټوسينگرشوی ټو، په څرمنې کښې ئې يو، گوته
 خای لغر نه ټو پاتې شوی، د شادياسه ئې د ټنگلی بالنگک په خوا کښې چو کي
 رتي وي، وپه منځ کښې ئې يو مصنوعي راجادخپل خاص شکل و شپاهت سر
 لاستو، دهاتيانو مخکښې او وروسته، بيرغ والا او نور سپا ياهيان دا حتر
 په غرض روان و. ورپسې د موټرو نو او ټانکو نو د پاسه جوړې شوې او بي او بي
 ټنگلې او کلاگانې هم په تماشه کښې تېرې شوې، په دې ټنگلو کښې دهندزار
 و او ټونه، لرغوني افانې او قصې مجسمې شکارېدې، د راجگانو اوراني
 دربارونه، د هغه وخت مخصوص سينگارونه، د عيش او عشرت محلاتو، په
 د ساز او سرود مجلسونه د ټټې پېر يو جينکو، ټټې چونه او نور عجيب عجيب
 شکار په ټنگلې بدل، د هرې زمانې لباس، تهذيب، د رسم و رواج
 په جلا جلا صورت ښودل شوی ؤ. په دې مصنوعي ټنگلو او کلاگانو کښې
 درانها پر تاب سېواچي، د نجيت سنگه، اکبر، سیتا رام، د جاني راني
 رام چندر جي او نورو مصنوعي خبرې په پيل پيل رنگ لور او په پر ښېدې
 په آخر کښې کاناډهي جي او ورپسې دامن ټنگلې پي مخې پر ښتې تېرې شوې

دې زېر دستې تماشي نيمگړتيا به پوره شوې وای ،
آواز موه ، چه دهند جمهور رئيس (اولس واکمن) راجندر پر شاد به
د خلکو دوراندي تېر پېړۍ مگر تر آخره ئې څه پته معلومه نشو او دا يو
دود نېردي يوه بجه پای ته ورسېد .

د جنوري ۲۷، ۲۸، ۲۹ :

په دې ورځو کښې بهي د گړخېدو را گړخېدو نه ، بل څه مهمه خبره پېښه نشه
په ۲۹ نېټه په با زار کښې د يونيم څيز دا خيستو د پاړه و گړخېد
کړۍ او قلم مې ضرور پکار وځو چه بيه مو کړل ، دا خيستو نه وو ، ليکن سره د
هم ځکه چه ما کړۍ نه درلوده ، اوله کابل نه په دې امېدوم چه په
کښې به د لاس کړۍ اخلم ، نو مجبور شوم يو " وينټن " ساعت مې په " . . .
کلداري واخيست ، يو قلم او يونيم بل شي ، بيا د عينکو د کان ته ورغـ
د کان والا چه زما په سترگو سترگې وليدې ، وئې ويل چه دا عينکې
له د کان څخه اخيستل شوي دي ، مونږ ترې د قيمت پوښتنه وکړه ، وئې و
چه په " ۱۴ " کلداري يوه جوړه تمامه شوې ده ، ما ورته وويل چه دا
" مقرر اداس " خوز مونږ ته په دوو جوړو چشمو " ۴۵ " کلداري واخيـ

ل (۱۱) د پورتنۍ موخا ناله فېر وړ کړه ، ده وويل چه زما تر ټولو کړۍ دي ،

رمو کښې ئې دستر کو سو زښت اوسر دردي پېښوله ، نو په دې وجه مونږ
 غوښتل چه د کر و پس رنگ داری ښیښې په بل فر ېم کښې و لگو و
 و په یو غوره جرمني فر ېم کښې ئې راته نوې ښیښې و لگولې او (۴۵) کلداری
 نو نوري هم ور کړې - داڅو دستر کو دوا کتر قصه وه! اوس یوه بله قصه
 اوری - زه د جنوری په (۶) نېټه د جلدی رنځو نو دوا کتر (بهار کوا) ته لار م
 ما وجود ئې و کوت د کتلونه مخکښې ئې " ۱۶ " کلداری فیس تر کو تو کړ
 با ئې ولیکل چه دویښې او بولو کتنه پکار ده دویښې او بولو کتنه مو په
 ۱ کلداری په بل خای کښې ر کړه او بیا ده ته راغلو د ه راته خو کولو
 د مېرلو دارو را کړه او و ئې ویل چه په هفته کښې درې خله بجلو لگو ل
 کاردی د یو مریض دپاره دوا کتر خبره نه منل کفر دی په دې وجه
 جبوراً به یوه ورځ تر منځ ور تلم او په (۴) دقیقې بجلو لگو ل ئې راڅخه
 (۱۰) کلداری اخیستی آخر چه درې خله بجلو ئې و لگوله
 و معلومه شوه چه دا علاج ډېره موده یعنی لږ تر لږه شپږ میاشتې غواړی
 بلي خوا زما ورځې هم لږ ې پاتې وې نو په دې لحاظ مې د جنواری
 په (۲۹) ورځ د دغه دوا کتر نه علاج بس کړ او دوو ورځو دپاره مې یوه نخسه
 زې و اخیسته مگر سره ددې هم زه په دې پوه نشوم چه دا کتر د دارو کر

دهم درد صحت دواخانه

د جنوری ۳۰.

سهرلس بجي د گران دوست بشا علي عیسی خان سره دهمدرد دواخانه د لید
 دپاره لاهو، همدرد دواخانه د زاره د بلې په «لال کوان» بارار کښې ده، کو
 وخت چه مونږ د غه مشهور لڅب ی نه ورسېد و، نو اول او
 د «قاری محمد ارشاد حسین» به واسطه چه د بشا علي عیسی خان دوست د حکیم
 عبدا لحمید خان کتونځي ته ورغلو، بهر دانتصار خو نه له مریض او
 د که وه، مگر مونږ ته دمېلمه توب په وجه مخکښی حق را کړی شو، حکیم صاحب
 د کار په چوکۍ راوست و، ور سره دوه درې تنه نسخه ایکوونکي هم ورو عیسی خان
 ورته زه وښودام او بیایي زما نبض وکوت، دڅو ورځو راهیسي را ته په ویلي کښ
 د سر د ډیرو او د خوب د بې نظری شکایت پیدا شوی و، ده د نبض
 په کتونو غه شکایت معلوم کړ، دعصبی او د عافۍ کمزوری حالت مې
 ورته بیان کړ، پس له هغه ئې راسته کاب ته د نسخې لیکلو هدايت ورکړ
 او مونږ ته دده د زیات مصروفیت په وجه د نور و خبره وخت پیدا شو، خو خپل
 مسئول سړی ته ئې وویل، چه دوی په دواخانه کښې وگرځوه او پیل پیل لخوا یو
 ورته وښیه، نو د دواخانې قول کو د امو نه، د دارو جوړولو ځایونه، دفتر و نه
 د طبیبانو د قولنې کوته، د حکیم صاحب د کښېناستو خو نه او نور موو کتل

به هد کوی دحدائی خدمتگاری و دولی پنهانه دبستو استادن ملی سرع
احترام کوی

په هند کښې د حیدر آبا د پښتنو د پښتونستان ملي بیرغ پورته
کړی او سلام ورته کړی

ددارو اخیستلو کوټې ته راغلو، دلته قاری محمد ارشاد ددو اخوا ټي
شرناظم مونږ ته دچای بندوبس وکړ او قاری مشرف علی صاحب را سره
پنځې خبرې اترې شروع کړې قاری مشرف علی له (۴۵) کالو راهیسې
همدرو دواخانه کېنې کار کوی، او یو تجربه کار نیک خویه سپین
پزی دی. مونږ له ده څخه په خبرو اترو کېنې دهمدرد دواخوا ټي په باب
کېنې داوروسته معلومات حاصل کړي شول.

مدر ددواخانه په ۱۹۰۶ع، دحکیم حافظ عبدالمجید صاحب له خوا نه
وړه سوه روپویه سرمايه جوړه شوې ده، چه اوس ټي دبوې لوټي مؤسسې حیثیت
ندلی دی؛ په دې دواخانه کېنې ټول داروگان په خپله جوړېزی، په میاشت
کېنې ورته نژدې درې زره مریضان ځی راځی، چه په سلو کېنې اتیاننه صحت
می، دلیری ځایو مریضان ورته دخطر نوپه واسطه دمرض حالات
لېږزی، چه دطبیما نو دقرلی له خوا په غور کتل کېنزی او دوا په پار سل
کېنې وراستوله کېنزی، په دې دواخانه کېنې اوه اته تنه حکیمان
دا نجهن په صورت کار کوی، ددې دواخانې حکیمان ددهلی له طبیه کالج
راوتلی دی، دا کالج حکیم مسیح الملک اجمل خان مرحوم جوړ کړی و،
گر دهند دوش نه وروسته ورته خپل پخوانی حالت پاتې نشو.

کښې لگېږي، ددې دواخانې موجوده سرپرست او اعلیٰ نگر ان حیدر
 عبدالحمید، د حکیم عبدالمجید خوی دی، حکیم عبدالحمید د ۱۳۴۲ کالو په
 مسلمان د مانځه او داسه پابندسې دی، چای او سگرت بیخي نه څکي او د توب
 مریضا نو دهر مرض کتنه په یواځې ځان کوي. په زرگونو خلک ور تهر
 اودده په دارو خدای شفا ور کوي دهمدرد دواخانې یوه څانگه دده دور
 محمد سعید تر نگرانی لا ندې په کراچی کښې هم چلېږي، دهمد
 صحت مجله له کراچی څخه نشرېږي، مگر اوس اراده لري چه د ۱۹۵۱
 له مارچ څخه په ډیلي کښې هم نشر شي، په دې دواخانه کښې چه مو نږ
 ټولوزیات نایاب څیز ولید، هغه بڼه اخلاق، عا طفه زړه سوی او دهر یض
 سره سمه همدردي کول وو؛ چه دا قیمتي داروله دا کمترا نو سره ډېر لږ
 کېږي او داسې وچه زموږ په زړونو کې یونه هېرېدونکې اثر وکړ.

د گاندهي د تلین ورځ

درې کاله پخو اړه دې ورځ گاندهي دهند لوی پېشواله د بیا نه تللی
 په دې وجه د اورځ په هند کښې د گاندهي دیاد کېږي او مذهبي دعا
 ودرځ کښله شوې ده، د ډیلي هندوان ټوله ورځ دراجکات په لور چلېږي
 راا جکات هغه ځای دی، چه د گاندهي وجود پکښې سوزول شوی دی او په هغه

گاندي يادگار ته د گيلو نوهارونه په لاس ور روان وو، هر چا به په دروازۀ
 کښې کوبښې وېستلې او د يو بهير په صورت په چپه خو له د گاندهي
 يا گاردېي ته ورختل او گيلو نه ئې پرې اچول دوه لاسي سلام به ئې کاوه
 و بيا به ترې وتل، دخلکو په مخونو او تنديو کښې د ډېراخلاص، کا ملي
 عقيدې او محبت نښانې لوستل کېدې، په دې ورځ يو نا آشنا سړی ته پور
 يا بتمېزې، چه گاندهي په رښتيا دهندوانوپلار او يو ډېر لوی پېشواؤ، دا خلک
 هيچانه وومجبور کړی، ددوی را تگ د نمايش اوشود ئې دپاره نه ؤ
 بلکه دوی د عقيدې او ضمير په امر د يو زه احترام ښکاره کولو دپاره
 راغلي وو، کوم نظام کوم اکرام، کوم احترام چه دښځو اونروپه خبر
 کښې ښکارېده، هغه ددې خبرې لوی دليل کېدی شو، چه دا خلک د اخلاق
 اومحبت په يوه سمه لار روان شوي دي. حب ي په خيالي
 دسپيکرونه لگېدلی وو، او خلک ورته چا چاپېر راغونډ شوي وو
 پښخه بجې دهند رئيس جمهور دا کتر راجندر اير شاد ديو عام هندي
 په خبر سپينه کښتورۍ خولۍ په سر، انگ وهلی په خلکو کښې راننوو
 او دناستو کتارونو په مخکښې غلی آرام دروند کښېناست، دهند وان
 من هېې «پرارتنا» يعنې د عاشروع شوه، اول وروچينک

غریبا نو سپین سرو اوسپین زیر و سره یوشان په لځمکه ناست د مذهبی رسمو تو
کولو مشغول ؤ. د مذهبی دعا گانوله ختم نه وروسته را چند راپر ش
دیو ورو کی تخت دپاسه کښېناست مخکښی ورته د ویمیکر فونونه او شاته و
تکیه کېښودئ شوه. اوده د گاندهی د افکارو او نظریو پیغام خپل قوم او ملت
واور او د ده وویل گاندهی امن او سلامتی غوښته، نن چه مو نېر د هغه
په یادو دلته، راغونډ شوی یو، باید د هغه په لار قدم په قدم لار شو اړد
وصیتونه عملی کړو په خپل منځ کې جنګېدل، رېرې کول د گاندهی
له هدا یا تونه ښکاره مخالفت کول دی.

دده د خبرونه وروسته د گاندهی د تلینې دورخی دود دستور ختم شو او خ
دما ښام د هوا دلگېدو سره سم خپلو خپلو ځایونو ته روان شول.
د فروری ۲:

سهر لس بجې زه او ښاغلی ابوالحق کران او اطفیف زاده د افغانی لو بغا
د لیدو د پاره هندی سټډیوم "اوبغالی" ته لاړو، دغه سټډیوم د اندیا ک
سره نژدې تازه جوړ شوی دی او وائی چه داسټډیوم د لویې او پراخې په ل
په تواله اشیا کېښې بې نظیره دی، افغانی لو بغاړی قول "۴۱" تنه وو چه د ښاغ
محمد فاروق سراج دا امپیک درئیس په مشرۍ د د بلی په بین المللی لوبو ک
د گډون او برخې اخیستو د پاره هند ته راغلی وو. کوم وخت چه مو نېر ورنږد

ساغلی سراج «سردار آغا» راغی، ستری مشی مو ورسره و کرل،
 گران صاحب ورته وویل چه ماته ستاسی غوندی سمه فارسی ته راخی
 کوکوزاره پکنی کولی شم، هغه موسکی شواودیو دوه دری خبرونه پس
 برته و ووت، دوی لږ ساعت پس په سرویس کښی راجکات ته لارل او مونږ
 ری واپس خپل خای ته راغلو.

دجوش ملیح آبادی ملاقات

دفروری ۳:

مازیگر څلور بجې مودخان غاری کابلی سره دجوش ملیح آبادی دلیدو
 اراده وکړه، دزور دیلی په لور په سرویس کښی کښېناستو.
 ه کشمیری گیت ته چه تېرشونو زور سکر نریت ته ورسېدو، جوش به خپل
 دفتر کښی ناست ؤ، دآجکل د ادارې کار کوونکی لکه جگندر ناتپه آزاد
 و نور ورسره وو، جوش دهند یو مشهور انقلابی او آزاد خیال شاعر دی
 و دآجکل دمجلې لوی مدیر او سرپرست دی. دجوش سره مونږ یو ساعت
 پر خوز مجلس وکړ، دده په خپره کښی دجوش، ذوق، شعراو شاعرۍ، مستی،
 ښی ښا، نې خلبدي، درندانه او مستانه مزاج څښتن معلومېده، په شعر
 وادب کښی د عشقې او تغزلې شاعرۍ طرفدار ؤ. جوش وویل چه زه په ادب کښی

کمله او خیال ئې کړا وه چه پښتو درنه اوز پزه ده، ماورته په دې باره کښې
د لیلونه بیان کړل.

۱- که د پښتو د نقالت وجه په پښتو کښې د ثقیله حروفو 'ت'، 'د'، 'ر' شته والی وی
نودا حروف په اردو، هندی، انگریزی او نورو اروپائی ژبو کښې هم شته
و بیا یو اخی پښتو ته ثقیله ویل غلط دی.

۲- دهری ژبی خوږوالی او لطافت دهغی ژبی ویو نکوته معلومېږی، خو مرم
چه اردو دار دووالو او فارسی فارسیوانو ته لطیفه او خوږه ایسی، د غسی
پښتو په خپله پښتنو ته خوږه او مزه داره ښکاری. یو پښتون چه د پښتو
هندي نه خو مرمه خوند اخلی له بلې ژبی نه ئې هېڅکله نشی اخیستی. د غسی

هر چاته خپله ژبه خوږه او لطیفه وی او دایو نسبی صفت دی یواخی په فارسی
ویا کومی بلې ژبی پوری تخصیص نه لری ددې په مقابل کښې ده وویل

نوپه هند کښې ولی خلك فارسی زیاته خوښوی، ماورته وویل ددې دلیل
خوښکاره دی فارسی د مغلو په دوره کښې د هند رسمی او درباری ژبه وه، عزت

ما موریت، نو کړی، پیسې ددې ژبی په زده کړه پوری تړلی وی نوپه دې
وجه دخلکو ضرورت او احتیاج فارسی ته زیات لیدل کیده، نن پرو

چه په هندوستان کښې انگریزی خو مرمه محبوبیت او عمومیت لری او هر سره

پښتو ژبې هېڅکله دغسې موقع نه ده موندلې، نو ځکه له نظر نه وروسته پاتې شوې ده، ددې خبرونه وروسته د جوش تندی و غوړېداو په دې حقیقه باندې ئې سرو خوځاوه کوم وخت چه ماورته د پښتو دالنډۍ ترجمه کړه. کلان له خاورو پیدا کېږي - زما جانان تر گل نازک خاورو له ځینې بده وویل چه پښتو ادب خود پر نازک اولطیف خیالات لري.

بیامو ورته د پښتو ادب قسمونه، ملی دادب، لنډۍ، چاربتی، غزلو د پښتو لومړی شعراو نور بیان کړل، نودده په زړه کې د پښتو په نسبت څه رنای پیدا شوه او دا آرزو ئې وکړه چه تاسی باید پښتو ادب لږ لږ په څار جوړ ژبو کې هم ترجمه کړی.

ماورته وویل چه دا کار زموږ په فکر کې دی، مگر تر اوسه مو ښه د پښتو دا دغه د ذخیرې جمع کولو په کار لگیاوو، پس له دې به ددغه کار کوشش هم کوو د فروری ۴:-

دا ورځ د کتا بونو اخیستلو دپاره ټاکل شوې وه، سهر لس بجې زما ومیر ناج محمد دده لې د جامع مسجد سره نژدې د کتا بو نوپلو رنځر ته لاړو، د کتا بونو اخیستلو شوق ډیر و، مگر هر کله چه د لگښت په کتو کې د ډېرو پیسو درک نه ایدل کېده، نو یواځې دا وروسته لس جلدونه کتا بونو موږه دېرش کلداری واخیستل:

﴿ افغانی لو بغارو ته دعوت ﴾

د فوری ۶: دمازیگریه ۴ بجې دهند د پښتون جرگې له خوا افغانی لو بغارو ته په «وینگر» هوټل کښې د چای دعوت ورکړ شوی ؤ، دې دعوت ته ښاغلی نجیب الله خان، مولا نا حفظ الرحمن دهند د جمعیت العلماء اوی منشی میر مشتاق احمد د ویلي د پوهنتون درئیس نایب دا کتر سین هم راغلی وو. دو ینگر د هوټل پاسنې سااون له خلكو څخه ډك ؤ، كوم وخت چه افغانی لو بغاری د ښاغلی سراج د دغولو بغارو له مشر سره راغلل. نو مولا نا محمد اکبر د پښتون جرگې له خوا دوی ته هر کلي ووايه او د پښتو نستان او افغانستان په باره کښې ئې ځینې نورې خبرې هم وکړې. مولا نا په خپل تقریر کښې وویل: مو زړ ډېر خوښه حاله یو چه د افغانستان او بغاری دیو مستقل او خپلواکي حکومت د لو بغارو په حیث د لټه گوړو، افغانستان زمو نږسرس دنسل، ژبی او مذهب ډېر ټینګ تعلقات لری او په دې وجه هغه غواړی چه د پښتو نستان پښتانه دې هم د خپلواکۍ او آزادی راوندان شی، مولا نا د افغانستان د دې اخلاقي ملګرتیا ډېره شکر په کوو او له خدا به غواړ چه پښتو نستان هم زر تر زره یو آزاد او خپلواکي حکومت شی.

دده نه وروسته ښاغلی سراج د افغانستان د اولمپیک رئیس د ک

هو نيز دجر گي په کارو باردېر خوشا له شوا و له خدای څخه ئې زيا
کاميا بې غواړو .

بيابنا غلی نجيب الله خان د پښتونستان دروا کوښښ او د پښتنو د مجاهد
په باب کښی په انگرېزي يوڅو خبرې و کړې او بلنه دها بيا م
۷ بجو ختمه شوه .

د پوښند

د فروری ۷ :

دو ښکر هوټل په ما ز ښکر نی دعوت کښی ما ، مولا نا محمد اک
او گران درېوارو دا فیصله و کړه چه سبا به د پوښند ته درومو ، دمو لا
حسین احمد مدنی ملاقات او د د پوښند د مدرسي لیدل ز ما یوه او
ارزو وه . نو ځکه زه دې تگ ته د پرخوشحاله وم ، مگر چه سېشو او د
ورځ هراولگېده . نو گران په کاله کښی درنځور تیا او نور و کار و
په وجه دتلو نه ښښه وغوښته ، اوزه په ۱۲ بجې د مولا نا محمد اکبر لځای
لارم ولې محمد با بر د پښتون جرگې په دفتر کښی د چاؤدنی چوک د کامل
په کوڅه کښی ناست ؤ او مولا نا چېر ته بهر تللی ؤ ، اول خو
زړه وښوئېد چه کڼه مولا نا به هم پښېما نه شوی وی . مگر چه دی په یوه نیمه
راښه شو ، نو زړه مې لږ غونډی داده شو ، د بیا خبر و نه وروسته د ما ز

د ټولو پوهاندانو د دارالعلوم دروازو په پرته و ۱۰ د مولانا محمد اکبر
 د پوهنا طالب العلم کونکي ته ورغلو، دې د شپږمياشتني امتحان د تياري
 لپاره په مطالعه بوخت و، په دې نيمه شپه کې دده بيداري زموږ په بڼه
 راغله، زړ ژر ئې د چای انتظام وکړ، بيا ځملا ستواو د سهار د ماښامه دوخت
 رې مو آرام وکړ، د دېو بند د دارالعلوم په دېوالونو د ننه د پوهنا طالب العلم
 په کوټه کې شپه تېرول د روح او زړه د خوشحالي يولوی باعث و
 هر دفروري په ۸ تر ماښامه او داسه وروسته د مولانا حسين احمد د نې سلا
 و احترام ته ورغلو. مولانا د دارالعلوم لمرخانه سره نژدې په خپله
 لمرخانه کې د مېلمنو سره ناست و، زموږ په ورځنو ټوله لځا په پاڅېد
 و د لاسو نورو غېږمو ورسره وکړ. د مولانا په خبر و او صحبت کې يې
 د موز روحاني اثر ليدل کېده، دده د ډيرې له سپينو نوراني وینو څخه
 د پندارې، صحيح عام او پوهې رڼا څلېده، د کونکي په دېوالونو يې خوانه
 سنده، عربستان، مصر، ايشيا، افريقا، اروپا، بېلې نقشي څرېدلې وې، او بېلې
 واته «لا اله الا الله» په بنده بڼه کې څوړنده ښکارېده. د مولانا د کونکي
 جغرافيه کې د ژوندون آثار پوره څرکند وو، دهند تازه اخبار و
 مجلې په ناخو نو کې پرته وې. مولانا په يوه ساده ابا س کې د ډېرو
 نښو د علما په څېر ښکارېد، د دېو څرکند و.

د مولانا فضل ربی صاحب سلام می و رته و ر ساوه نو د پر خو شماله
 د هغه د حال احوال پوښتنه ئې و کړه، بیانیې د مولانا سیف الرحمن ټیو
 و کړه. ما ورته وویل چه هغه پروسېز کال وفات شوی دی. مولانا د کابل د
 اولیدو یوږه شوق درلود، مولانا محمد اکبر ورته وویل چه که په آینه
 جشن کښې کابل ته لاړ شی نو د پرېنه وخت به وی دی غلی شواو
 وضعیت نه داسې معلومېده که د افغانستان د جمعیت العلماء خوانه ور
 دعوت ورکړی شی. نو خامخا به کابل ته لاړشی.

مولانا د پښتونستان د وفد دایدو پره آرزوښکاره کړه، مولانا اکبر ته
 و وېل چه که تاسې ما ته خبر را کړی وای نوزه به ددوی لیدو
 دیلی ته تللی وم.

بیانیې په غورېدلې قنده د مولانا اکبر نه د پښتون جرگې ټیوس و کړ
 ما ورته د مولانا فضل ربی پیغام ورساوه، هغه پیغام داؤ حضرت شین
 الهند نه چه په آخری عمر. کښې پوښتنه وشوه. چه ستاسې. خلیفه او په خا
 ناست به څوک وی؟ دغه په خواب کښې وویل: چه حسین احمد مدنی. نو
 مونږ هم د مولانا حسین احمد مدنی څخه پوښتنه کوو. چه دده خلف او قای
 مقام به څوک وی؟ مگر مولانا ددې پوښتنې څرگند جواب ونه وایه او وئو

او قوم دخیر دپاره دی - بنایی چه هر چانه ترې گټه او خیر ور سپږی
 مولا نامحمد اکبر ورته وویل - چه ستاسی صحت ښه نه دی، د سفر او تښتو
 راتگ طاقت نه لری، که دا تکلیف په خان و انځلی، ښه به وی - ده وو یل
 چه ما دوه میاشتي مخکښې وعده کړې ده - که جوړیم - که نا جوړ هرڅه چه یو
 خو وعده به خامخا پوره کوم - او بیا شکر دی اوس ښه یم - د نا جوړتیا دومر
 عذر هم نشته - په آخر کې مولا نا د دېر لطف او مهر با نې نه ورو ست
 د مولا نا فضل ربی دپاره د شیخ الهند د سفر څلور جلدونه کتا بونه را کړل
 او د مدرسې یو کار کن نه ئې وویل - چه دوی په دارالعلوم کښې و گرځوه

د دېو بند دارالعلوم

په ۱۰ بجې دخواتنو پښتنو طالبانوسره په دنده دارالعلوم کښې و گرځېدو
 د دارالعلوم عمارت کافی لوی او اړت دی، په منځ کښې ئې دوو بو تو با غ
 و څلور طرف ته ئې دراننو تو دروازی دی، شمالی دروازه «باب الاظهر»
 نومېږي - چه د افغانستان د پادشاه محمد ظاهر شاه په نامه مو سومه
 د دارالعلوم ودانۍ قوله د اعانو په پیسو جوړه شوې ده - او هره کوټه
 «یا هر خای چه د چاپه پیسو جوړ شوی دی» دهغه نوم پرې دیاسه لیکل شوی دی
 و نیز لومړی د مدرسې د اهتمام دفتر ته لاړو. د دارالعلوم د مدرسې مهمت

دساتني کوي ته لارو، په دې کو - ه کښې له ابتدا نه تر اوسه پورې د دارالعلوم
د حساب کتاب دفتر و نه ساتل شوی دی، او د درس تدریس قول یا دداشتو
په کښې خوندی دی - چه د دارالعلوم د تاریخي معلوماتو او مخزن گڼل
کېږي، د دارالعلوم په کتابخانه کښې قول "۶۸" زره کتابونه موجود دي
په دې کتابخانه کښې د قرآن پاک د پری قدیمی نسخې شته، تر ټولو
نه پخوا پخې نسخه د شاه جهان دوختو ده - چه په بنکای طلائې خط ایځای شوي دي
د کتابخانه کې کتابونه د علومو د تقسیم په لحاظ په جلا جلا الماریو کې اېښودل
شوي دي - او د هر کتاب د پاسه امپر ایځل شوی دی - د حساب کتاب په دفتر کې
د سوچه زیرو کا تیان ناست وود دوی د حساب کتاب، حوالو، چکو، نو او رسیدو
کتابونه مولیدل - خو مړه پیسې چه رارسېږي - هغه د دارالعلوم خزانه کې
سپارل کېږي - د خزانې کیلي د مهمم په لاس ده، د خزانې پیسې د مولانا
حسین احمد د نظر لاندې را اخیستل کېږي - د دارالعلوم کالني عا د "۱۲۸۷۷"
کمداري او لگښت ئې "۳۵۶۶۴۷" ښودل شوی ؤ - مطلب دادی -
دهند د تقسیم نه وروسته د دې دارالعلوم په عاید کې لېزوالی راغلی دی
د دارالعلوم قول طالبان په موجوده وخت کې "۱۰۷۱" تنه دي، پخوا
شمېر ئې "۱۵۰۰" ؤ - مگر د پاکستان د جوړېدو په وجه د صوبه سرحد

ددارالعلوم طالبان بدنې ورزش هم کوی، سربېره پردې د ګنډلو او نو ر
لاسی ک سارو نو صنعت هم ورښودل کېږي، ددارالعلوم د ټولونه لوی
لوستی دارالحديث او دارالتفسیر دی. دادواره خایونه ددارالعلوم په منځ
کښي دي، ددارالعلوم دتعلیم نصاب دهرجامع او لنډي، دورو هـ لـ کـ ا نو دتعلیم
سلسله هم پکښي جاری ده، د خوش خطی د پاره یو خانله استاد لری
چـ هـ مولا نا «اشتیاق احمد» نومېږي، فعلاً د دارالعلوم له طالب العلمانو
خـ خـ «۴۰۰» تنه دخوشنو یسی په زده کړه بوخت دي، مونږ د دوی
د نسخ او نستعلیق د خوش نویسی دهرې ښکلي نموني وایدي، اوپه دي
د هر خوشحال شوچه د دیوبند په دارالعلوم کښي دخطاطی ښکلي صنعت ته
پوره توجه کېږي اوددې آرت د پوه لا په دي تاریخي خای کښي روښانه ده.
دارالافتا :

د دیوبند دارالعلوم یوه خانله دارالافتا هم لری، په دي دارالافتا کښي
اوه تنه عالمان د مولا ناسید مېدی حسن د صدارت لاندې شپه او ورځ کار کوی
دي خای ته د ټولای اسلامي دنیا نه - د شرعی مسایلو په باره کښي دهرې پوښتنې
او استفتا کا نسې راځي اودوی ئي په دېر غور خوا بونه ور کوی - مونږ په
دارالافتا کښي د مولا ناسید مېدی حسن سره د پرساعت کښېناستو

په دارالافتا کښې دفتوی لیکلو دمشق یوه خانګه هم په «۱۳۶۹ هـ» کښې جوړه.
 د دارالعلوم پنځه تنه لابق طالبان چه د کمېټې له خوا انتخا پېږی. په دې ش
 کښې دفتوی لیکلو مشق کوی او دوی ته د دې کار عملی درس ورک
 ک- پېږی دغه کمېټه د مولانا حسین احمد مدنی "مولا نا محمد ابرا
 او مولانا سید مېدی حسن خټکه مر کبه ده. د دارالافتا مشر مولانا سید مېدی ح
 دی او مولانا قاضی مسعود احمد صاحب او مولانا سید احمد علی صاحب کشر
 مفتیان دی. په «۱۳۷۰ هـ» کښې د مختللفو پوښتنو «۱۵۱۰» جوا پو
 ورکړ شوی دی.

* جرګه افغان *

په دې دارالعلوم کښې د جرګه افغان په نامه د پښتنو طالبان نو
 جرګه هم شته. صدر ئې ضیاء الحق سواتی او ناظم ئې د هزار
 عطاء الرحمن دی. په دې جرګه کښې د افغانستان ۶ تنه، د سوات ۱۱
 د هزارې ۸ تنه د ګلګیت ۸ تنه د بلوچستان ۳ تنه د مردان ۱، د پښتیا
 یو تن شامل دی. دوی اوس د پښتو نستان د مسئلې سره هم پوره دلچسپی ښک
 کړی او ب په دې موضوع کښې کله کله جلسې او تقریرونه کو
 د شیخ الہند مزار: د دارالعلوم د لیدونکو وروسته د شیخ الہند مر یستون

ورو کي ماهي پست قبر کښې د خا وړولاندې د اسلامي دنيا يود پر لوی لار
 ښوونکي او صحيح عالم د مرگ په دروند خو بويده دي ' د ده د قبر سر ته
 د دارالعلوم د جوړولو نکی او مؤسس مولانا محمد قاسم نانوتوی (رح) قبر د
 چه په (۱۲۹۷) ه کښې وفات شوی دی او کښته خوا ته د مفتي عزيزالرحمن
 صاحب قبر دی چه په (۱۳۴۷) ه وفات شوی دی - د دارالعلوم
 د دې لويو عالما نور روح ته مود زړه دا خلاص دعاو کره اوپيا د يوسا علم
 آرام دپاره واپس دارالعلوم ته راغلو - د پښتنو طالبانوسره مود پښتو نستان
 په مسئله خبرې اترې وکړې او دوی مويه دې خبره يوه کرل چه - په دې بار
 کښې د پاکستان پرويا گنډ صرف غولول او د اسلام په نامه خلکو
 دو که ورکول دي - که نه د پاکستان واکمن د صحيح اسلام نه خبر هم نه د
 پښتو نستان مونږ يواځې د پښتنو د آزادۍ د پاره نه عو اړو - بلکه
 د پښتو نستان جوړ بدل د اسلام د پاره يولوی قوت دی - پښت نه تر هر چه
 زيات په اسلام ټينگ ولاړ دی ' نو ځکه په اسلامي احکام
 نور ضعیف الاسلام خلک په دوی د حکومت کو او حق نه لري - بلکه
 د حکومت کولو حق او بيا په تېره په خپل 'خان' قوم او خپله خاوره باندې
 د حکومت کولو حق هغه څوک لري - چه قوي الاسلام وی - يعنی اسلام ته
 تر نورو قوي وی - او دا پښتانه دی - په دې خبرو د دوی پوره تسلي وشو

په عمومي لحاظ مونږ د ديو بند په ژوندی ، پر شور علمی او اخلا
محیط کښی د اسلام شغلې او پلوشې ، د عام غزانې او داخلاقو لوی لوی
مجسمی وایدی . د دې لځای د ټولو طالبانو او عالمانو په څېر و ، کړه و
او ناسته ولاړه کښی ښه اخلاق ، درانه خو یونه ، لیاقت ، پوهه ، صفا
او سونږه کی ، ذوق او سلیقه ، نظام او د سپلین ، حرکت او ژوند ، بیدار
او حساسیت او داسی نور صفات معلومېدل . د یو بند سر پېره پر دې چه په مشر
کښی د علمی او اجتماعی و ظایفویو لوی مرکز دی ، د سیاسي بیدارۍ
یو لوی مرکز هم پاتې شوی دی ، د دیو بند د دارالعلوم په دیوالونو د
دهند د آزادۍ لویو لویو پهلوانانو لځایونه سترې کړی دی او د
لځای نه دې دخپلو ارادو د عملی کولو قوت او الهام اخستی دی . د دیو بند
په لارو کوڅو کښی د حکیم اجمل خان ، د اکر مختار احمد انصاری
مولانا عبیدالله سندھی دخوږو دردرونو مونوانگنا زې اوس هم موجودی دی
مونږ د هازیکر په ۴ بجې د دیو بند خوا ته ، خا طرات له لځان سر
ر او اخیستل او د قیسن په لور راروان شو .

دهندی ادیبی مرکز

د فروری د اتمی دور څی څلور نیمې بجې وې چه له دیو بند نه په گادی کښی

محل دغلا یو نیم نظر ددې دپاره کسوی چه دنا بلدی پرده و شلوی
 اود نظر پلوشې یو تر بله غاړه غری و ورشی. ما او مولا ناا کبر د پښتو نستان
 په باره کښې خبرې کولې، زمونږ درمل ملگری له اول نه مو نږ ته
 ملتفت وو، سر پېره په غوږ نیو او دستر گو د تیزو پلوشو رنیا به ئې هم په مو نږ
 را نوستله. دغه سړی اودغه میرمن سره ښځه او خاوند معلومېدل په یو مرمو
 طرز کښې ئې د شونډو په سر چه دستر گو په کو بج ئې مو نږ ته کتل
 خپل مېړه ته وویل چه دا خلک پښتو نستان بیان دی؟ مو نږ یو د شو چه
 ددې خلکو په زړه کښې زمونږ سره د خبرو کولو اراده پیدا شوېده نو زرمی
 ترې پوښتنه وکړه چه تاسی د پښتو نستان نوم اورېدلی دی؟ ده وویل هو! -
 ددې نه پس ور سره مولا نا په خبرو کړم راغی، د پاکستان او هندوستان
 او د لته او هلته د مسلمانانو په حالت ئې ډیرې خبرې اتری وکړې ناستی
 برمن چه په خبرو کښې ئې د تهذیب او تعلیم ښې ځلېدې او د ښه سورت او سیرت
 خاوند وه هم په خبرو کښې ځان شریکول غوښتل او د مولا نا د زړه ستمی هم
 کړی په گړی، اور کړې دې، بیا د پښتو نستان خبرې شروع شوی
 مو نږ دوی د پښتو نستان په اصل حقیقت او د پاکستان په ظلم
 زما تې او ناروا چه د پښتنو سره ئې کوی ښوویو هول او خدای

دهند په هر ځا یکنښی ماته معلومه شوه چه دافغانستان په باره کښی دهند
 پخوانی حکومت دافغانستان دبد معرفتی کو لو دپاره کافی کوشش
 کړی دی. خیر... دوی وویل په افغانستان کښی دتعلیم څه حال دی
 ما وویل چه په افغانستان کښی دتعلیم حال دهر ځای نه ښه دی په
 دې معنی چه هلته ټول تعلیم وړیادی له ابتدائی تعلیم نه نیول
 تر آخره پوری ټول تعلیم دحکومت په پیسو کېږی 'دودی' جا
 ددرس کتابونه ټول وړیادی 'غریب او مالدار یوشان دتعلیم له میوو څخه
 گټه اخستلای شی. تر دې پورې چه دتعلیم له خوانیه یو شا گرد یو
 پیسې خرڅولوته هم ضرورت نه لری. دوی بیخی په دې خبره تعجب وکړ
 و زما دې خبرې ته دومره اریان شول چه نژدې وده په ما د دروغجن حکم
 کړی 'خو د خدای فضل و درشتین دروغجن کېدل گرانه خبره ده
 ولانا هم زما دخبرو تصدیق وکړ او ددوی زده ته پرېو ته. بیا میرمنی
 افغانستان کښی د پردې او د ښځو د تعلیم تپوس وکړ 'ما وویل: په
 افغانستان کښی دغسی بې پرده گې نشته لکه چه په نورو ملکونو کښی
 لیدل کېږی. مگر د پښتنو ښځی په هر ځای کښی د سړو سره سم خپل
 کارونه کوی او په دې وجه دمنځ یادلاسو پټولو ضرورت نه پاتی کېږی
 چا که دتپال دپاڼو په کارولو کولای شي.

سینما گانی شته؟ مایه دېره نرمه جواب ور کړ په افغانستان کېی ضرور
 سینما گانی شته، په کابل، قند هار، هرات هرځای کېی موجودی دی، او که
 نه چرته کابل ته راشي نو په دېر دادني کتلاي شي، پوښتنی دېرې وشوې
 خو آخری پوښتنه ئې دا وه چه په افغانستان کېی لوی شاعران خو
 دی؟ مولانا زمانه وړاندی جواب ور کړ چه یو شاعر خودادی ستا مخکې
 ناست دی، ماورته وو یل د پښتو ژبی مشهور شاعران نور دی او الفت، پښتو
 او خادم نومېزی.

ومی لیدل چه ددې تمدی نور هم وغورید او غوښتل ئې چه پس له دې
 زمانه سره نور مجلس د یو شاعر په حیث وکړی مگر له بد قسمتی
 د «غازی آباد» میسنر اورسپید دوی لکنه و ته تلونکی وو او مونږ دیلی
 ته، او په دې وجه د مرکې لمن لنډه شوه، خالی دتلو او پیلېدو په وخت
 کېی دې وویل چه زه هم لیکو نکی یم او افسانې لیکل می خوش دی
 مونږ ئې د نامه د پېژندلو سره د اچسپې پیدا شوه چه تپوس مو ترې وکړ
 ، جواب کېی مود «نسیم چشتی» نوم تر غوږ و شو، دې وویل چه زه

د ولی محمد بابر د عوت

د فروری په ۱۰ ماښام ښاغلی ولی محمد بابر د شپې دوه دیر د پابللم، بابر د پښتو ژبې یو مشهور نطق دی، دوه کاله یې دکشمیر درادینه خپل خوندور غږ پښتنو ته رسوای دی او اوس د هند دراديو په پښتو څانګه کې د پښتو نطق دی.

دې مېلمستیا ته مولا نامحمد اکبر، میر مشتاق احمد، مولوی عبدالباقي او څو تنه نور هم راغلي وو، د دودۍ په سر هر قسم بحث کړم او مولوی عبدالباقي یو ادبی او علمی سړی معلومېده که څه هم اوس په سیاست کې کار کوي.

د پښتو دا دیوانو او آثارو بحث منځ ته راغی، په دې برخه کې ما کافي معلومات ده ته وړاندې کړل. د پښتو د ادب د تاریخ بیلې دورې، له فارسي نه د پښتو د شعر تر غونډوب، د پښتو ملي ادب، لنډۍ، او نور. پښتو نوی آثار، کرامری کتابونه، په پښتو کې د دایرة المعارف چاپېدل دا ټول می ورته بیان کړل، خدای شته چه لکه د نورو نا خبرو موندی اول اریان او پیاخو شحاله شو وئې ویل زما په معلوماتو کې

دهند پلازمینی (پایتخت)

پروگرام ۱ م داؤچه دجنوری په ۱۳ به له دیلی نه روانېزم، نو دادی پخوا له
 وانه د غواړم ددی لوی ښارچه نن دهند او ایشیا د سیاست لوی مرکز دی څه
 څه حالات لوستو نو ته وړاندې کېم، دیلی په نوی اوزوړ دیلی ویشل شوی دی،
 په نوی دیلی کې د نوی تهذيب او په زور کې د دهند د پخوانی تهذيب رنگارنگ
 نظري لیدل کېږي، نوی دیلی دودانی، ښکلو ښکلو کوټیو، لویو سړو کوټو
 نو او پلانو او قرونو په لحاظ د ایشیا یو ښکلی ښاردی، دمو قرو، لارو، گاديو،
 قرو سا یکلونه، رکشاسا یکلونه نو چلند پکښی زبات لیدل کېږي د کرایي مو قرونه
 کښی په میل (۱۲) ۱ نې اخلی، مگر د نا آشنا سړی د پاره په دی مو قرو نو کښی
 ورېدل او تلل، تلل نو لوی غم دی، ځکه خو د میتر په حساب ښه نه پېر کېږي او بل
 ته د لارو او ځایو نو پته نه وی، یو ټکسي والا په ډېره آسانۍ کولای شی چه
 د وروړو پوپه ځای در څخه پنځه روپۍ په داسی صورت واخلي چه ته به خپه
 چه خوشحاله هم ئې مثلاً چه ټکسي والا ته د یو ځای نوم واخلي نو دی دې هغه
 ی ته خامخا په اوږدو لار بیا ئې چه پیسې در نه زیاتې واخلي او سیل هم در باندې
 کړی رکشاسا یکلونه د کرایي په احاطه اقتصادي دی او دا په دیلی کښی
 نوی اوښه شی معلومېږي رکشایه اصل کښی د درې پښو مو قرو سا یکل دی،
 فو، وسته و، ته به وادی او د څلورو تنو ستنو نه بکېد او درې

مشهور باز ارثي څه قدر لوی آوښه دی، په منع کښي ئې یو لوی گینته ولاړ دی چه په هغه هم دخا-کوله د پر شر او شور نه سرو چور لید او د فروری په ۱۰ په حمکه راوغور خپد. دی څه چه «نه» تنه غریبان ئې هم له خان سره آخر ته بوتلل.

د زور دیلي بازارونه له خلکو ترخولي دکوی لاری رمو ترو نه، تا د گ دغو یانو گادی تر امو نه او هر بلا بتر پکښي گډوډ روان وی. په دیلي کښي تر افیت د چپ لاس سیستم چاوی په دیلي کښي زور او نوی تهذيب گډوډ لید کپښي او د هر تهذيب نمونې پکښي شته که یو پلوته اروپائي لباسونه ښکار نوبل طرف ته اوږدې گگري ساری لنگونه شید وانی ستر کوته منځکښي منځک کپښي. مگر منځکوره ښکلې لباس د پنجاب کمیس او پرتو گک دی چه دیر بریښی. په دیلي کښي نن پرون د پنا گیرو په وجه خلک دیر زیات شوی دی وائی چه نزدی اتلس اکه خلک ددې ښار په کوڅو کښي کښته پورته کپښي د دیلي خوا و شا کي د هر پنا گیر پراته دی د چا حالت ښه او د چا بد دی څوک په خپل کښي او څوک دوشو په جو نگر و کښي شپي ورځی تپرووی، حکومت سره د د کوشش بیا هم ددې خلکو په پوره انتظام نه دی کامیاب شوی، راجندر نگر د پناه گیرو دپاره یو نوی ښار جوړ شوی دی په نوی دناي کښي "کسانت پایس

او هو تاونه تر هر شه زیات دی، وینگر، والک، نیرو لا، گری، مپسی، الف
 مرینه، اندیا کافی، هاوس، سنترل کورٹ، ٹی پی، لو کبی مشهور دی، امپیر
 هو، قل پی، نوی دیلی کبی تر، لو زیات شهرت لری پی، شپه ورخ کبی ۵۰ کلا
 ور کوو، نکمی سری پکبی شپه تهرولای شی پی، نوی دیلی کبی دیو متوسط هو
 ۲۴ ساعتو خرخ ۱۵ کلداری او پی، زور دیلی کبی لس کلداری دی، پی، دی
 کبی دهو، قلیانو لباس اکثر سپین وی، لکھه، دتورور، نگو، نو سره دغه بنه بنکا
 مگر پی ایران کبی دسپینور، نگو، نو سره بیا تور لباس خوند کوی
 د نوی دیلی اکثر بلد نگو، نه او نوی مانی ددو هم جنگ پی دوران کبی امریکا
 جو ری کپی دی پی، دیلی او دهند پی، لویو بنارو نو کبی تعلیم یافته خلیک مذهب او
 چال چلند کبی بنه دی، نرمی او کلاری ددوی فطری خوی دی، پی، هر
 گونه کبی خلیک پی، خپله کتار جو روی د قبل ما قبل نه خان سانی، د سرویسو
 پی انتظار کبی چپه خوله، غلی آرام کتارو در پی، او د صف پی شکل
 خپل وار یو پی، بل پی، پی، سرویسو نو او ترا مو نو کبی سور پی، بنی او سری
 سرویسو نو کبی گدود کبی پی، مگر سری هر خای بنی، نه خپل خایو نه پر بنی
 بنه اخلاق بولی، اور بنی، پی، هم، پی، بنه کار دی لکھه، چه د احترام او اما بنی و خلیک
 عزت دژو ندون یو، لازم پی، خبره ده، خینی خلیک خود غسی قصه ته، جنسی تمایل

«زوجی تمایل» به ئی لا ډیر ښه نوم وی، د ښو اخلا قویه لږ کښی په او درجه د سپین زیری، ضعیف ما شوم، رنخور او غریب احترام اواز ساتنه پکې زده که چیری په «ولنو» مجلسونو، دعوتونو او سروېسو کښی دغه چال چلند هم پیداشی یاو لیدی شی نو هغه وخت ورته ښه اخلا یا اخلاقی چال چلند وبل مناسب برېښی.

یواځې د ښخو هغه هم د پېغلو او ښکلو احترام یادوی ته ځای پر ښو دل د اخلاقو د کلامې د پاره صحیح مصداق نشی کېدای.

خبر په نوی د بلی کښی د برق او تېلفون ستنې پیڅی نه ښکاری خو ته به مه کوی د مزی ټول د ځمکې لاندې پټ پېول شوی دی.

په د بلی بله که په ټول هند کښی خلک ټول سر نور گرځی او خولې په د کا نون کښی زړ پزی، یواځې انگریزی او نورو والی خولې هم لږې ډېری لیدل کېږی د نوی تهذیب سره سم د ښخو او نرو ترمنځ فرق او بېلتون ډیر کم شوی دی د پخوا زمانې د انسانانو پشان د موجوده زمانې منور خلک دهجر په ټولې ځان سپړل نه غواړی او نه په دنیا کښی د بېلتون سختی تېرولای شی، قدر وړ او ښځه د ژوندون د ښایست د پاره یوه طبیعی جوړه پیدا کړې ده، نو ځکه ښځې او نر په بازارونو، هوټلونو، باغونو کښی جوړی جوړی لیدل کېږی.

او ئۇرۇملا باندې لىكە ور بېنمىن گلو نه تا لو نه وهى په اوس وخت كېنى
 دا ظلم نشم كولاى، چه ددوى پستو ور بېنمىنوز لفو ته بىماران ووايم، دمارا و بىمار
 بد او مكروه نوم د داسې لىكە سره نه بىنايى، ماران خلك چيچى، وجو دله زه
 د كوى اود زلفو پاسته تارونه زخمى پر هرونه گندى او زړونه رغوى چاد
 په نرم فرش يوه كمشى او چاپه دواړو اوږو دوه كمشى شاته غورچولې
 اود زړو نو قافلي په لىكە پسي را كازى، چاد تورو كجلى و بېنمىن نه د نرى غاړه
 د پاسه ور بېنمىن چتر ياد خلكو د سر پناهى چترى جوړه كړې وي او چاور
 شاته غوټه اچولې وي، دهند د لطف او خوندي په دنيا كېنى داورو سته شى
 دينا د ساتلو وردى، دوه لاسى سلا مسو نه، دشو ندو په سر د خندا په زمر
 كېنى نمى نمى او ادا برسونه، د موسيقى رنگارنگ نغمې او آهنگو
 دور بېنمىنوز حنجرو نرى پاسته آوازونه، د تورو كجلى زلفانو اوږده قالو
 سوچه رېښو نكي كميسونه، د طاؤسانو ادا او بازو نه، د گردو غاړو امېلو
 د ننديو سره خالونه « بېندى » درنگينو كڅوړو لاسى جيبونه او داسى
 مگر سره د دې رنگينى او مالگينى په ډيلى كېنى د دنگو لوړو قدونو د
 قانى ده، قدونه عموماً نيت او مندرى دى او كله چه خوك يوسپى او يوه بى
 په لاره كېنى جوړه روان ووينى او د بېنمىن سر د سپرى داوږ ويا سينى په برا

له ديلی نه روان پېدل

د جنوري ۱۳:

ما بنام په ۹ بجو د کران صاحب په خای کښی درختېدو او جدا کېدو وروسته
 سلګی وې، د دوی د خور او نه وروسته مود عیسی خان، احسان او نور وروسته
 خدای په امانې وکړه او د کران، سراج الحق، میر تاج محمد سره په موټر کې
 د دېلې د ګاډی پس-ن ته روان شو، په تېښ کښی زما خوا خوږ
 وروړه، د ابر زاق صافی چه په دېلې کښی د بلخ د شرکت نماینده دی «مخه ښی»
 راغلی ؤ، د مولانا محمدا کبر انتظار ورووست، خوپه آخره خاتمه کښی
 معلوم نشو، زما د آګرې د سفر ملګری خان غازی کابلی هم راسره
 ګاډی لسو بجوته نژدې درواښدو چیغه وکړه، د دېلې د ۲۴ ورځو د خو
 خاطراتو په یادې د ټولو ملګرو سره دیواوږ د پېلتون په نېټ غېږ وړ کړ
 تلو نکې ګاډی ته وختل او پاته کېدو نکې خپلو خایو نوته روان شول شپه
 په ګاډی کښی د خوب په نېټ پرې وتم خو دمخه کښی لوی سفر فکر اود ګاډی
 حرکت ستر ګوټو لوته پرې نه ښودم؛

د شپې دو نیمې بجې دا ګرې د تېښ پند یا ن ګاډی ته راوړسېدل، له دې خای
 د سفر د تکلیفو نو سر و نېټ، په دې نیمه شپه چرته د تلو شان هم نه

د فروری ۱۴۰۱: شپه په دې صورت تېره شوه سهر اکره او تاج محل
دا کړې نمر دخپل عمری عادت مطابق د (تاج محل) منارې ښکل کړې
دممتا ز او شا هجدهان داد پرې سپین بر ښو مرمری کڼو د نمر د پلو شو
ملګر تیا د (جمنا) په نرم فرش د نور وړانګې ورو نو سټې ' مو نېر هم دد
پې نظیرې منظرې د نندا رې په غرض په موټر کښې دا کړې د بازار په منځ
(تاج محل) ته ووتو ' زموږ نه مخکښې نور تماشګیر اوسیلانیا نهم کښته پور
کړ خپل ' تاج محل که څه هم په اکره (اکبر آباد) یا په بل عمار
دمفلو په په فردوس کښې خالی یو عمارت دی ' مګر دا کړې په سترګو کښ
لې د کسی حیثیت او عزت موندلی دی .

د تاج محل له سپینو خالاندو صیقلی ډبرو له هرې ډډې نه اوس هم دیو
ایرانی شاهزادګۍ د حسن او ښکلا لارنې ګانې راخپژې چه سترګې ور
برېښې او عقل ورته حیرانېږي ' تاج محل یا د ممتاز پېګم او شاهجهان
آرامګاه چه په دنیا کښې د شاهانه مینې او محبت د قولونه لوی یادګار د
'د (جمنا) د سیند په غاړه له ډبر لیرې نه د سترګو نظر و نه د ډبر پښه
په خپرا کازی ' په زرګو نویلا نو د تاج محل په ستاینه قلمو نه خوځولی دی
مشهور مورخ ډبلیو . ریمسی لیکلی دی چه تاج محل یو ښکلی مرغلره د

کار کړی دی او شپږ کروړه روپۍ پرې لگېدای دی. (۱)
 د شاه جهان زړه دخپلې گراني ماينې ار جمند با نو (ممتاز محل
 په مرگ د پر دردېدای و نو د زړه د تسلي د پاره ئې يوه داسې مقبر
 جوړول و غوښتل، چه په دنيا کښې ئې نظير نه وي، د تاج محل د
 کوميت جنګوالی اتيافته او د سر مناره ئې ۳۲ فته ده، د مرمر په کا
 کښې کليکاري او نقش نگارته کوته په غاشي نيول کېږي.
 په دې ښکلي بې نظيره مقبره کښې اوس شاه جهان هم دخپلې زړه پور
 ملګري سره څنگ په څنگ په ابدی خوب ويده دی او کوم سره زړه
 دوی په ژوند ټول کړی وو او پس له مرګه ئې هم له خان سره ساتل غوښتل
 هغه ترې ټول مرهټا نو او انګرېزاو نښتولی دی، د تاج محل قبلي طرف
 یو لوی جماعت هم شته، په محراب کښې ئې د درې تنو د مانځه ځای دی
 زموږ سره داګري یو بوميا (رهنما) هم و او خان ئې مؤرخ هم با
 ده وویل چه (شاه جهان) چه به دلته مانځه ته راته، نو دوه لونی به هم ورسره
 راتلې او یوه به ئې یوه څنگ ته او بله به ئې بل څنگ ته ودرېدله، ما ور
 وویل چه دا خو نوډه لوی ناروا کار کاوه ځکه چه په جمع کښې دخلک
 دوراندې د ښځو درېدل ناروادی او بل د امام په خوا کښې هم د بل چ
 درېدل جایز نه دی، دغه بیچاره په دې خبرو نور خبر نه و.

شاهی کلا ده، په لویه جنو بی در وازه ددووانویه تکت ورننو تو، د مفلو
 دشوکت، عیاشی، نښې نښانې دهرې دهرې په منځ لیکلې ښکارېدې، اکبر
 محل، جهانگیری محل، شاه جهانې محل، خاص محل، انګوری باغ
 شیش محل، مثنیٰ برج، مینا مسجد، دیوان خاص، شکار گاه، اکبری حمام
 مکینه مسجد، دیوان عام، موتی مسجد، ددې کلا مشهور عمارتونه دی
 به کلا کښې دتنه یو (مینا بازار) هم شته چه په میاشت کښې به یو لږ خل
 دینڅو بازار جوړېده او دښار ښکلی پېغلې او نجونې به ورته راتلې.
 سر پېره په دې په کلا کښې دتنه د سلیم گده، په نامه هم یو لږ ځای شته، چه د شیر شا
 سوری د لڅوی (سلیم شاه) یاد کار دی.

بار یخونه لیکې چه د آکري کلا د جیپال د خاندان یو بادل سنگه نومې راجا
 د یخوانه زړې کلا په لڅای جوړه کړې وه او «بادل گده» ئې بلله، بیا او د
 پاچا ها نو په دې کلا کې دهرې ودانۍ وکړې، سلیم شاه د شیر شاه سوری لڅوی
 هم په دې کلا کښې ښه ښه لڅایونه زیات کړل، بابر ددې کلا په یو بسا
 کښې مړ شوی دی، همایون دلته تاج پوشی کړې ده، شا هجهان او کلا
 په همدې کلا کښې دخپل لڅوی اورنگ زیب د لاسه بندی و. دیند سخت ع
 به ئې یو لڅی د تاج محل په لیدو تېراوه، چه آخر په همدغه کلا کښې مړ شو
 لکه د کلا کښې د آکري کلا کښې د کلا کښې د کلا کښې د کلا کښې

دلچسپی نه وه، بازار تنگ او کثیف ؤاو دا کړې د ښار هم دغه حال معلومېده.
خو مړه چه دا کړې نوم او شهرت دی، ښار ئې هغو مړه بې خونده او بې مزي دی
داسې ښکارېده چه ا کړې دخپل د بدبخت تېر کړی دی، یو وخت دمغل
فردوس بلل کېده او هغه وخت د جمناسینم د د تاج محل د دیوالو نو کټی ښکلو
مکړنن خاالی دیو موزیم حیثیت لری.

د سینما ننداره: د تاج محل د لیدو نه وروسته را باندی په ا کره کښې ورځ د پر
نرخه شوه، نه یو هېدو چه څه و کړو، خان غازی ته مې وویل چه دلته خونو
څه دلچسپی نشته، گا دی هم دا وخت نه ځی چه لاړ شو، دم به غلی غلی سرخو ځا
او څه ئې نه ویل، آخر په ۳ بجی تېسن ته شپې ۲ بجو د گا دی د ټکټ داخیست
د پاره لاړو، ټکټ مو واخیست او بېرته په ټاکنه کښې ښار ته راوگرځېد
د ټاکنه کې اس په لاره کښې وښوئید، که مو نېر نه کو زیدو، هم ئې ز کو پد و
اړ کړو، پیاده په بازار کښې تلو او ساعت په ساعت را باندې وخت غمېده
په دې منع کښې دخان غازی بوسکه په اشنا «جکندر سنگه ساهن» را پیداش
خوش طبع ځلمی ؤ، سمدستی ئې د چای هو ټل نه بو تلو، څه قدر مو طبیعت ښه ش
بیائې د سینما د تلو وویو، مو نېر هم له خدای نه د ساعت غوښت، د «نندۀ ا کی
نومي سینما» ټاکنه مو و نیوله، هلته دخان غازی په بل اشنا «پرېم نا تهه کپور

په عمر کښی به ایله لس پنځلس څله تللی يم؛ هغه هم ملگرو ته مې ویلی دی
 چه زما په سپنما کښی حضور برابر نه وی، که سینما ته چېرته تللی ی
 پوره خو ندمې ترې اخیستی نه دی او په قصه پوه شوی نه يم. ددې پوه وجه خو دا و
 چه ما د نظر د کمزوری په وجه د عکسو نو منظره ښه نه لیدله، نو زما تو ج
 به ئې نه راڅکله، په هندوستان کښی خو ما نوی سترگی «سترگی» پید
 کړې وی او دا اول څلؤ چه مایه روښانه صورت د سینما د فلم منظره ولید
 نو ځکه د فلم په قصه او مطلب هم ښه پوه شوم او مزه ئې هم را کړه. د هندو
 نه زور ته ښکېب کښی د ښځو په باره کې ډېر ناوړه او زړه دردوونکی رواجونه شته دی
 مثلا پوه جینی چه کونډه شي نو بیا پېڅی بل مېړه نشی کولای، داسې څښتن مړه
 ښځه بد مرغه او بد بخته گنل کېږی او پېڅی داسا ناو په قولنه اوسو سايته
 کښی د انسانیت حق نه ور کول کېږی، بابه داده چه د لور پلار به هم لور د کو
 ور کوی او هم به ور سره دومره مال ور کوی چه څه ئې په کور کښی موندی ش
 د غریب او نادار سړی د لور تور و پښته د پلار په کاله کښی سپینېږی، ځکه
 تر څو چه ئې د لور سره پوره داج (جهیز) نه وی، څو ک ور ته غاړه
 نه ږدی ز مو ښه په ملک کښی د هلک پلار منتوبه کوی، چه لور را کړ
 او ډېرې پیسې او مال هم ور کوی. مگر په هند وانو کښی د جېنې
 پلار د هلک پلار ته زاری او منتوبه کوی، چه ز ما لور قبوله کړه، هغه ور ته

پارلمان ته وړاندې کړې ده او نور هم تبلیغی کوشش کوی چه دابدرد و اجور
ورک شې، دجهیز، فلم په دې سلسله کې، یو تبلیغی او اجتماعی فلم دی
ددې فلم هیرو، چنداوسورج دی، کومه ورځ دسورج دلو بو فت بال ده چندا
کره پرېوتی دی. دی چه په فت بال پسې ورغلی دی، چندا فت بال په لاس دروازي
را و تلې ده، ددواړو سترگې سره چنګېدلې دي، دمينې پر پښا ئې د و جو
په رگولو کې چلېدلې او سمدستی دزړه مرگز ته رسېدلې ده، په دې لیدو کتو
په یو بل سترگې خورې شوي او دمينې رازې یو بل ته وسپاره...
شپې ورځې اوړېدې چندا دخپل کاله په باغ وېش، کې د عمر رانگې
سپرلې تېرول او سورج په خپل کور کې، د چندا په مینه د ښوونځي شې سبا کول
د سورج پلار وکیل و د سورج پلار او مور دده دواړه بندوبس شروع کړ
مور ئې ورله په خپلو کې چیرته درک کړی و، مگر پلار ئې د یوې بلې ښځې
په واسطه د چندا، د پلار سره خبرې کولې - د سورج پلار د سورج په خپل
هم پوه و، نوځکه دې خبرې زور و نیوا، د چندا دمور خیال سروته نیو - قه
داو شوه چه د سورج پلار د چندا د پلار کره ورغی، او هغه دخوشحالۍ نه لوړو نه
ووهل، ولې چه اورله ئې د یو وکیل خوی پیدا شو، مگر دده بدبختی داوه چه
غریب و، که نه په نسب عزت او حیثیت، کې یو لوی فوځي منصبدار

نه دی را لېږلی ، زما کور په دغسې بې ماله بې سامانه ښځې بد ښکفار
 آخر کوزاره تنگه شوه چندانې له کور نه وشړله ده سو، ج، عمر تر ینځ ش
 هاته د چند ورځ هم بده شوه، کله، کله به دواړو یو بل ته دغلا خطونه لېږل
 یوه شپه چندا د سورج کاله ته لاړه او حسن د دولت کوڅې ته په ډېره خواړه
 ودرېد (حسن د دولت کوڅې ته ځی ځولی نیولې) د چند امور دروازي
 راغله دائي ورقله وکنځله او نا امېده ئې پېرته وشړله - آخر د سورج م
 خپل ځوی له دېل واده بندوس وکړ، چه واده جوړ شو، د سورج زړه د چندا
 اکېد ای و، دمینې په قانون مجبور و، خان ئې له اوچت ځای نه وغورځ
 مور ئې د واده په ځای په علاج او دارو درملو اخته شوه، سورج در نځوړی په وځ
 کښې چندا له خوړلې نه غورځوله، چندا هم په کور کښې پېتابه وه، چه خبر
 شوه خان ئې داشنا کاله ته راوړ ساوه، د سورج سترگې وغړېدې او څه قدر ښه
 ، د سورج مور بیا له چندا سره بد خو ئې راواخیسته او لویه وجه ئې خالی داوه
 پلار ئې ورسره «داج» نه و، رالېږای - پلار ئې چه ددې قصونه خبرېد
 دخپلې اور په حال به ئې زار زار وړل! آخر ئې ددې پېغور ختمول و غوښتل
 خپل کور ئې خرڅ کړ، د چندا د پاره ئې بې حساب «جهیز» تیار کړ په دنگه
 د دنگ د سورج، کور ته مه هسکه غاړه د داج مخکښی روان شو

بهر دچندايلار دداج اوسامان سره ولارؤ دسورج اودچندا دمرگ آ وازه
 خيره شوه، په بنار کښې دند ورمو غزېده، دوه دمه شني پتنگان، دوه رښتيني
 عاشقان، دوه کورونه، دوه فاميلونه، په يو وخت کښې دېدرواج دلا ساه
 نياشول، ورك شول، پر باد شول او قصه ختمه شوه. داوه د فلم قصه -
 په دې فلم کښې ډېرې زړه دردوونکې تراژي پر دې ښوولې شوې،
 دچندا اوسورج دواده ورځ پکښې د شاهانو له جشنونو هم زياته وه، د موسيقي
 اوساج په برخه کښې خود هندوستان هر فلم قيا متونه کوي، د دې فلم
 مختلفو منظرونو نېزله سترگو ډېرې اوښکې و بهولې، د زړه خيري موياک
 اوزړه موصاف شو، چه بهر راووتود، پرېم ناتېه، شکرپه موادا کره او خپل
 هوډل ته لاړو. په هند کښې د فلم سازي صنعت ډېر وړاندې تللې دى،
 پخواني تجارتي اود ساعت تېرې رنگ درلود، مگر اوس ئې قومي
 او اجتماعي شکل موندلى دى، وايي چه هند په دې برخه کښې د د نيا
 دوهمه درجه ملک دى.

د بمبې په لور

د شپې په يوه بجه موده هوډل والاسره حساب کتاب پرې کر، د يو وخت دودى
 اوبو وخت چاى ئې لس روپۍ واخيستي، نا اشنا سړى په نا آشنا وطن کښو

خوله اول نه بستره نه وه، وای چه په هوائی سفرونو کښې بستره یوای بوج و
ماخپل کوټ په پښو راواچا وه او پرې و تم، ک د ی ه بجې کوا لیه
او ۶ نیمې بجې (جانسی) ته ورسېد، ماسره ناست ملکری کوز شول او خوله د
یواځې پا ته شوله، په داسې وخت کښې ښه ملکری کتاب وی، د نیاز فته
پوری د نیکارستان، مطالعه په یواځې د به اورزان رېل کښې یوه
مشغول وه، ماوې چه کوډرې دخپل کار او مطالعې په کوټه کښې ناست
خالی درېل کېږکې به د هند په لوی ملک کښې د سفر خبر را ک
د نیکارستان په مطالعې کښې د بواځې خند و لو طاق ت هم مو جو
خصوصاً د مولانا یا نوسره د نیاز خو گینته ی مصاحبه د پرېد زړه پورې خو
ورمضمون وایه یوه نیمه بجه د بهو پال د تېسن تحتې ښکاره شوې، دلته ز
یواځې نو ب هم ختم شو او د بې ته نور لا زوی هم را و ختل - پس له دې
دفطرت مطالعه شروع کړه، د هندوستان له شنو ځنگلو نو سمسوري ځمکې
په هرځای کښې سړی لطف او خو ند اخیستلی شی، رېل کله په ځنگ
و ر ننوځی، کله د شنو فصلو نو په منځ کښې دان وی ک
د غرو نو او غونډ یو په منځ تېر شی، په ځنگلو نو کښې پیزو ک
کتنه نه ده، د بهو پال او د بهو تمار ځمکه کښې نه کېدای ن لاندې ما ند

ښار منظره ښکاره شوه او د تپن نه بهر به د کليوالی ژوند ښه تماشا کيدله
 په همدې تماشا او ننداره کې د ورځې لمن په تو لېدو شوه، په کليوالو
 د ماشام توره پرده وغورېده، له نا کمه ما هم دودۍ خور لو نه پر
 په خپلو سترگو پرده راواچوله او په خپل سټ کې دخپل بالا پوښ لاندې
 د پوښ نه په هوښياري شوه، مگر په رېل د شپې ورځې فرق نه و، خلک پکښو
 قول آرام پراته دی او دی سرگردان منع به ورا ندې روان دی، نژدې ۶ بجې مو
 سترگې وغړېدې، چهره پاختېدو، د رېل هم هاغې کړ پاخېژي او روان دی
 کله دی پوره په ۷ بجې د بمبې په آخری تپن ودرېد، د پند یا نو سر
 سره کمپونه ښکاره شول، کله د سترگو په رېل کې له خلکو تش شو
 زه نابالده وم، درک راته نه معلومېده، د پېرس د هوډل په نماند
 واوښتم او ور سره لارم، چه هوډل ته ورغلو ورو کي غوندي هوډل و، کمرې شو
 هم دومره اعلي نه وي، مگر له ماشامه پکښې پاته شوم او په دې صورت
 د بمبې ښار د تپن په ژبه د حسن او عشق سر زمين او د شعر او موسيقۍ
 ښار ته را ورسېدم.

عبدالمجید خان هم را پیدا شو، پیژند کلی سره و شوه د قو نسل خانی عمارت
 (بالکشن رود) کښې د سمندر د غاړې سره نژدې د بمبې په اوږدېځ کښې بودو او
 ښایسته او اړت عمارت دی. د خوشحالی خبره پکښې دا وه چه دا عمارت د کونس
 خانی خپل لځای ؤ. له لږ ساعت لږمه نه وروسته د ښاغلی شوکت سره
 د سمندري جهاز د ټاکنه اخیستلو لځای ته تلل را په غاړه شوو، هلته چه ورغله
 د کمپنۍ ما مورین ښځې او نر په خپل کارو بار نا سې بوخت و
 چه د یو مسافر د ایدو فرصت ئې هم نه درلود، خیر، شوکت ور سره خبره
 شروع کړې، په نتیجه کښې په سختۍ سره معلوم شوه، چه د فروری
 په ۲۶ به دبصرې جهاز روانېږي او تاسې ته به پکښې لځای په لاس در شه
 دپا سپورت او د کولر اټیفوئید، دا نېکاشن تصدیق ښودل هم ضروری خبره وه
 دا کار چه وشو، نو د ټکنه پیسې مو ور کړې او په خپلې کامیابۍ خوشحاله شوه
 لځکه چه دبصرې په لین سمندري جهازو نه لږ لځی رالځی. خالی د بوی
 انگریزي کمپنۍ جهاز په هفته کښې یو لځل درومی چه له درې میاشتو
 ورته خلک په انتظار ناست وی.

د فروری ۱۷:

د بمبې غوندي لوی ښار کښې چه ټول عمارتونه او کوڅې ئې په یو شکل

دی کښته را کوز شو، بالکل نابلدی وه، د پښتونستان د تحریک کتا
چه خان غازی دده د پار مرا کړی وهغه مې ور کړ؛ خپل نوم مې ورته و
بیامې د عبدالشکور رشاد د خای پوښتنه ترې و کړه، دی را سره په خ
په موټر کښې کښنا ست او په (پښتو بازار) کښې در شاد لجا
ته ورسېدو.

رشاد د قندهار یو ښه شاعر او بیدار حلیم دی، درې کاله پخوا
۱۳۲۶ش کی هغه وخت چه زه د فراه د سیستان اخبار د تاسیس د پاره
قندهار تېرېدل، دده سره مو اشنائی اولیدل کتل شوی ؤر!
دی په دغو ورځو کښې په بمبېر کښې د پښتون دشرکت نماینده ؤ، ده ته په بمبېر
کښې زما لیدل یوه نوي او دلچسپه خبره وه، یو ساعت مجلس مو و کړ او یو
ورته خپل هوټل ته لاړم.
د فروری ۱۸:

ج محمد خلیل د خبر واور او مو کي په شوق دده خای ته ورغلم، د (دو نگرې رود)
(کلیان منش) کښې د "انجمن پښتون" یوه تخته اسکېدلی وه.
په بمبېر کښې د داسې نختې په لید وزما د خوشحال خه اندازه نه وه، پاس

کن دی. ده و ویل چه ددی انجمن دجوړېدو غرض دپښتو انتظام، غمخوړی،
پوښتنه، امداد، ددوی دپاره کار روز کار پیدا کول ددوی د مېړی ژوندی
غم خوړل او داسې نور دی.

دې انجمن په دې لار کښی ډېر کار کړی دی، او په بمبېر کښی ئې تر ډېرې
انډازې دپښتنو حالات ښه سانلی دی.

حکیم تاج محمد دپښتو دتاليفاتو په سلسله کښی هم ښه کار کړی دی، دپښتو
زده کړې کتابونه او لځینې نور ئې چاپ کړی دی. او دپښتو نستان په ایډر کښی
هم کله نا کله داس او پښې خوځوی. په موجوده وخت، په بمبېر کښی نېر دی

لس زره پښتانه اوسې، دتاج محمد خلیل سره دپښتو د ادبی خدمت او ترقي په بار
کښی خبرې اترې وشوې، ما دده پام په پښتو کښی د ادبی یو والی کوشش ته
راوگرځاوه، ما ورته وویل چه موږ په افغان نستان کښی دپښتو

دیو معیاری علمی سبک پیدا کولو دپاره ډېر کار کړیدی او تر ډېرې اندازې
کامیاب شوی هم یو، ناسې له هم پکار دی، چه به خپلو لیکنو کښی دې خوا ته
پام وکړی ځکه چه وروسته نسل دې خبری ته ډېره اړه لرې، او پکار دی

چه په دې وخت کښی چه د پښتو نستان دجوړېدو کار شروع دی
له پښتو څخه دلیک دود او املا اختلافونه ووځی او دیو والی رنگ پیدا کړی

واخیستل، د سینما داخلي صحنه، 'هال' پورته او ښکته منزلونه ډېر ښایسته او
 دولی وو. برقی بادیکی د گرمۍ دلیری کولو د پاره په ډېره تیزی چور لېدل
 دا فلم د شروع کېدو نه اول ئې په هند کې د ملار با د ماشو زېږنده، 'خطر'
 کې حملې د ملار یا مریضان او دوا کټرا نفعه الیتو نه او کوشش چه د ملار
 دور کولو د پاره ئې کول قول، وښودل او بیا اصل فلم شروع شو
 هندی فلمونه زیات د عشق او محبت له داستانو نو خالی نه وی، هند د "پریم
 او مینې ملک دی. په دې فلم کې هم په یوه ملک باندې د دوو جینکو د مینې
 داستان په ډېرو اغېزناکو پر دې کې ښودل شوی و، دغسې ویرجنې (تراژدی
 پر دې د زړه په خاوندانو حاصدا اثر کوی، 'خه' لاشه چه د روح نواز موسیقه
 خوږې نغمې هم ورسره ملګرې وی، په دې فلم کې "نر کس" لوی پات لو بو
 دخوږو غزلونو، رنگینو ناخو، توپه منع کې د مینې قصه لیدل اور ډېر
 یو عجیب خوند او کیف لری. د دې خوند او کیف نه پس د سینما د خت پور
 چه بهر راوړ او د تو سینما راته د خوب لیده ښکاره شول.
 هو! سینما او خوب دی او دنیا یوه سینما ده.
 د سر کس تماشه

د فروری ۲۰:

دماز پګر په ۶ بجو مود "سر کس" د لیدو شوق وکړ، سر کس زما د پاره

يايو دوه چينى پېغلې ميدان ته را ووتې، او دا سې نخري پيخري ئې و كړې
 وه تعجب ور ته كوتته په غاښ ونيوله، دغه شان په اسو نو، هاتيا نو،
 هر يانو، توتيا نو رنگارنگ او بې وښو دلې شوې، توتيا نو په مښو كه
 كښې دهندو ستان جنده ديوي وړې ز يني سر ته و خپژوله، يووړه اتې
 كېدو په حالات كښې به لكى باندې دېم با جي سره ډول و راهه -
 تمبو په منځ كښې وړې وړې جينكي، لكه ښا پېرى و نشېدې، او رنگ رنگ
 نظري وښو دلې شوې، د درې ساعته چلېدونه پس لوبه ختمه شوه او هرڅوك
 پلو خپلو خا يو ته لاړل

هنګن گاردن

د فبروري ۲۳:

زما دېمې به ټولو ورځو كښې د دې ورځې ماز بگر ډېر رنگين او خوښه كړه.
 مخه به چې ښاغلي عبدالرشيد به به به كښې د افغان ملي بانك مدير راغی.
 د هوا خورۍ په غرض په موټر كښې "هنګن گاردن" ته لاړو دغه پورته
 نوم ډېر ډېر ښكلى، ښايسته باغ نوم دی. چه دلته د كوم شاهي باغ په نمونه
 وړ شوی دی. دېمې د ښار شمال ته د سمندر غاړې ته نژدې د نورو ګټو يوه
 زده غونډۍ پرته ده، د دې غونډۍ د پاسه د لوبو مالدارانو ښكلي، پي مخي
 بار ته نه اوسته، د مانس جوړ شوي دي، "مالاګر" د "چهارباغ" په نوم

روان وی. باغ د غو ندی په منځ کښې په داسې شان پروت دی. چه د بمبو
 د تون بنار او د سمندر د شین دند او چتو چپو اندازه له دې خای نه دیر
 آسانه ده. د باغ ستاینه به څه و کړم؟! د جمال دنیا د بنایست جهان، د سرو او سپینو
 گلانو کاروان، درنگ و بو قافلې، د شبنملو فر شو نه، درنگینې او بنک
 پنبه و نه. خدای د همدې خای په سر خه کړی دی. مازیکر مهال چه د نه
 زرينې پلوشي د سمندر د آبی رنگ په انعکاس کښې د دې باغ د سپینو سرو گلانو
 په غېږ کښې حوري وري پر بهلخی. نو بیاني د سرو زرو د پانو سره فرق کو
 گران شی. په دې باغ کښې د سرو او سپینو گلانو قصې د شین بڅملي فر
 دیاسه، دو نو د بو تو د لاندې د دوو مینا نو دوستانو او ملگرو له خوا لور بند
 کېږی. د گل تر پاسې نازک در ا مېل چا مېل نه سپین بنامان ناپه به
 ژبه د سمندر دلیر و جزیر و بنایپری. مازیکر مهال د دې بڼ په خو شپو
 فضا کښې دخپل جمال نورانی پلوشي هرې خواته لونی. او عالمونه د خپ
 بنایست په اندازه خړ و بوی. دلته د جمال او بنک لاله منځ ته لوی پردې لیرې شو
 دی. دلته طبیعت خپل ټول جاء و جلال خپل ټول عظمت او شوکت، خپل ټول بنایست
 او پي منځ توب را برسېره کړی دی. دلته د زړو د د مینې دروازي پرانستې دی
 ا ننگر یزان وائی. بمبو د محبت بنار دی. نیاز وائی د حسن او عش

ددې باغ په ښاسته کولو کښې د طبعت نه علاوه دروزني لاسونو هم خپل پور
کمال ښودلی دی 'دلندن دیو باغوان په لاس هر وخت ددې باغ د بوټو 'تنگر
غوټو روزنه او پالنه کېږي.

د کاغذونو 'گټو او ټپزو مجسمې به هر چا لیدلای وی. مگر د بوټو او
زمریان 'هاتیان هوسی 'آسونه دا براخي په همدې باغ کښې موندل کېږي
چه په هر یو کښې د آرت او صنعت کامل مثال هم دلته پیدا کېږي. زما ملګر
وویل په دې باغ کښې د خوراسمي سپوږمۍ په شپه د یرمیان د هینې درسو
گردانوی 'د عشق کتابو نه ختموی او د حسن او ښا است به غېږ کښې د خپل
لطیفو احساساتو او جذباتو سره اوبې کوی.

ددې باغ سهر او مازي ګر بله که ټول وختونه د ښایست ارجمال بولو
نندارتون دی. د باغ په سویلې اړخ کښې د ښيښو په شان صاف روپ یوه ونه و
درې منزله 'کافي' هم داسې ښایسته برېښي لکه د یوې ښکلې پېښې په غوږ کښې
د سړو زرو والی. پوهېږي 'د' هنګن ګاردن 'د دسرو زرو والی د یو لطیف
جنس له خوا جوړه شوې ده. چه مېرمن 'ناز' نومېږي او په اصل کښې د پارسنه
قدرت ددې لځای د پاره بوداسي نوم را پیدا کړی دی 'چه د فکر خا و

نسیم تار تار خورینزی . د « ناز کافی » ددریم اوچت بام نه دبمپی دتول
 ننداره دسترگو درپ کاردی ، دسمندر بی سروبره چپی دهواد مترو
 لاندې غرونه غرونه بنکاماری . دریابی مارغان ، دسمندر د پاسه هوا ک
 لکه سپینې پاغوندي لاندې پاندې کپزی ، کله په سمندر ورغوپه شی . ک
 بیا هوا ته جگشې دوی سره ددی . چه دبمپی دبنار دبناست ننداره په ستر
 وینې ، مگر له خپل دریابی کور نه یو ساعت هم نه جدا کپزی ، د « ناز ک
 ماز یگری ، دبمپی دبنار دبنایست ننداره ، د « میرین د رای
 لکه بنایسته اوزی کپزه غاړه ، دسمندر هوا ددریاب دچیو مدو جز را قیقه
 هسکېدل رښتیا یوه نوې دنیا ، نو نوی عالم او یو نوی جهان دی ددی طبی
 او فطری منظری دستایلو اورسیم کولو دپاره ددېرو الفاظو ضرورت دی
 دماسره نور کلمات خلاص شول ، نو ددغه رنگین منظر نه راو لای شو و او د « هاپ
 د فلم دلیدو دپاره دبمپی بنایست په یوبل با غور کدشوو . دلمه دباغ تر ک
 نازک او بنایسته انسانان دچو کیو دپاسه د فلم په ننداره بوخت وو ، هلته په
 کښی د « نرکس ، داؤدی نعمو او سپینې ویلی کواي . (نرکس)
 (دلپ کمار) ددی فلم بنایسته او بغا زوله ور کو قوالی نه د عشق داست
 شروع کړ ، ددوی دمېنې او محبت بوقی ورو و لو پېده ، غنېده ، پانې
 کولې ، کله به دهجر خزان زړولی کله به دو سال پسرلی را تو کو لوی

- سو. جینې پرې مینه شوه، کور ته ئې بوت. هغې ورسره محبت کاوه، اود د
 زده په کور کې د بلې مینې لځای نه و. د نر کس مینې پرې لاپه ور کونو الو
 کېنې قبضه کړې وه. هغې د زور مینه غوښتله، آخر ئې خپل بل یار ته وویل
 چه د اهلك ووزنه لځکه چه په ژوند زما سره مینه نه کوی، زه غواړم د
 مړې سره محبت و کړم. قسه او زده ده دغه سخت زړې رقیب دده د مړ ک
 ترون و کړ. د جگړې په وخت کېنې دغه اجل یو لې جینې منځ ته را غله
 په کواي و اېکېده. ددوه په دلیپ کمار و شوه. او دی بندی شو. د پرې سختی
 زړې تېرې شوې، کوم وخت چه خلاص شو. نر کس ئې یو لځل نیم و لیده. خو
 د عمر لخوانی تېره وه. بې د ژړا افسوس نه بل څه نه و. د پرې، مجنې پر دې
 ښکته پورته شوې اود مینې دغه غمجن داستان د پر تمه شکیرو د در دول
 ه هند کېنې د فلم سازی او سینما گانو اصلی مرکز بمبې. د نر کس وینا
 جیشري، دایپ کمار. که کواو نور لو بفاری چه دهند د فلم سازی په آسمان
 کېنې دلخا ند و ستورو مثال لري. د بمبې په نر مه پسته هوا کېنې د مو سیقی
 ه نغمو سخت زړونه نرموی. وایی چه دایپ کمار د پېښور بو لځلمی دی. اصل
 نوم ئې محمد يوسف دی او نن په بمبې کېنې یو نو میا ای لو بفاری دی
 که کو در قص ملکې په دې فلم کېنې لوی رول لو بولی دی. سینما ختمه شوه
 و دنیا یست د مر غلو و اېل و شلېد.

پروت دی، سمندر در یاب له دوار و خواونه په غېږ کښی نیولی دی. د سمندر په غاړه
 غاړه ښکلی مانې، لوی لوی عمارتونه او ښکلی واټونه ددې ښار په ښایست
 کښی ډېره برخه لری.

بمبې دودانی په احاطه مشرق یو لوی پی مخی ښار گڼل کېږی. عمارتونه
 زیات پنځه یوړه او شپږ یوړه دی. تردې چه اوه چتیزه مانې هم پکښی شته
 د بمبې په عمارتونو کښی د ښایست اولوی یی دواړه منظرې لیدل کېږی
 سرکونه او واټونه کافی اړتیا او صفا دی. دموټرو، گادو، ترامونو،
 تګ راتګ پکښی زښت ډېر دی. د ترامو نو او سرو یسونو انتظام ئی د
 اعلی دی. ترامونه په برق چلېږی. د سرکونو دپاسه ډېر ښاړی بوخو
 بل خوا زغېدلې دی. په بمبې کښی هر شی ډېل معنی دوه دونه لیدل کېږی
 د ترامو نو ډېي دوه په بویل پسې نښتی. سرو بسونه عموماً دوه چته دي
 معنی لاندې او پاس بوشان سیتو به لری. چه خلک په زینو ور خېژی
 د ترامو نو او بسونو کرایه ډېره ارزانه او د ښار دخلکو د تګ راتګ
 دپاره یوه لویه اسانتیا ده. سړی پکښی په یوه آنه دوه آنې تر څلور میل
 پورې گرځېدی شی. لا کن نابله سړی ترې فایده شی اخیستی. ځکه چه
 د ځایونو پېژندل پکښی ډېر مشکل دی. مگر کرایي موټرونه او گادی
 په دغو مړه ځای کښی دوه درې رویی اخلی. په ټکسی موټرونو کښی د جسامو

د اعظمی بی دسمو اخلاقو نه بل شی نشی لیری کولای . په بمبئی کښی دخلکو
 و په مشغولا تجارت، د کانداری او مزدوری د بمبئی د نړی تجارت پولوی
 هر کزدی. دهوائی سمندری جهازو نو جلا جلا کمپنی او د هر بنکو نه
 وشر کتونه پکښی کار کوی. دخلکو په ژوندانه کښی اروپائی او هندی
 تهذیب او رسم و راج، گډوډ لیدل کېږی مگر تعلیم یافته او مالداره طبقه
 خو بلکل داروپائیی تهذیب په خم کښی له سر نه تر پښو پورې رنگ شوې ده.
 په هوقلو نو کښی دوه قسمه خوراک اروپائیی او هندی رواج دی، ځینې هوقلو نه
 خائص اروپائیی او ځینې خالص هندی خوراک ور کوی "تاج محل" د بمبئی
 تر قولو مشهور اولوی هوقل دی، د "۲۴" ساعتو باره ئې "۵۰" کلدارې ده
 د بمبئی خلک د تفریح، هوا خوری، د بر شو قمن دی، هرمازیگر د هرین
 درای، ایولو سمندری غاړه له پنځو او تر و شخه د که بنک، ری
 دنیا یت په لحاظ د بمبئی قول سینگار په پارسیا نو بر ابر دی، دوی له رنگ
 سپین او په ونه او قد کښی هم جگ دی، ښکلی نری لباس د دوی د تر
 نور لا نور هم زیاتوی، "چوپا قی" دخلکو د جلسو او قوایدو خای دی
 نیاز فتح پوری د "اپو او" او "چوپا قی" په ناد د قلم په مزی د پری مرغلر
 پیلی دی. حامدا بصاری چه پخوا د بجنور د مدینې نومی اخبار مدیر و او
 په بمبئی کښی د "جمهوریت" مدیر دی، یو وخت بمبئی ته راغلی و نو خپل

ادیب د زړه رباب په زېرو بم راوستی دی، او د دې خای دستا ینې او نما نڅنې
 څخه په غیر روغ زړه واپس نه دی تللی. زه په بمبې. کښی د دې خبرې اور پد و
 ټېر په تعجب کښی واچولم، چه علامه شبلی نعمانی هم په بمبې کښی
 زه نایللی ؤ او دیوې عالیه بیگم نومې پارسې دمینی په کتارو ژوبل شوی ؤ.
 هو! د حسن او عشق دیرغل په مقابل کښی هیڅ طاقت، هیڅ لښکر، هیڅ
 د شاه او هیڅ پارسا مقاومت نشی کولای.

د بمبې د یو مازیگری گر لڅېدو په وخت کښی زه او رشاد په ادبی
 بحث کښېو نو ماورته وویل د بمبې مثال د داسې کاغذ دی چه یو مخ ئې
 راوېل ئې سپین دی. په لارو کښی مخامخ په یوه وخت کښی هم «انقباض»
 اړوان وی او هم انبساط، چه دیو د معنی تور والی او د بل
 معنی سپین والی دی. د حقیقت د څرگندېدو په دې عصر کښی
 دس هم ډېر خلک په فطرت - کایناتو او د زړه په آرزو کاتو
 رده اچول غواړی بیا په بله ژبه ریاکاری کول د ځان صفت بولی
 د حسن او جمال د لمر په مقابل کښی قولشيان لکه ذرې او بخری رپېزی
 ر زیږی او ځان دهغه د جاذبې له لڅنڅیر څخه نشی خلاصولای، خو په ظاهر ورته
 دې حقیقت منل تر څه معلو مېږی په دې بحث کښی ما رشاد ته

خلك هم له خان سره شريكول دتوانې اوسړې توب لومړی فرض بولی
 هغه د دنیا له رنگینو نه پټې سترگې تېر بدل خوب او مرگ کښې 'نوهغه'
 په خپلو لیدنو کتنو پرده نه اچوی او نور خلك کوبښې کوی چه همیشه
 دریا کارۍ او تېرو پستني خادر په خان واچوی. ما زیگر مهال د (اندي
 کټ) په خوا کښې د تاج محل د جگو منار و تر څنگ د بهی د خلیج
 د غاړې ننداره دا انسان دسترگو دورا ندې دخوندونو او رنگینو یو بل جهان
 جوړوی 'په دې وخت کښې د نمر طلائي څلېدونکې پلوشې د ساحل په پښو
 برېو ځی او د آخری احترام رسم په ځای کوی. بله خو اوړې وړې کشتی
 ماشين 'یاد بادوان یاد جاله وان دچپو په قوت د سمندر دچپو سره غېږ
 په غېږ دتوروبې پایانه او بود پاسه لکه د او بو کبان یاد تنستي ما کوان
 زغلی را زغلی' لویې لویې بهرۍ له اوږد مهزل نه سترې ستو مه نه په خپل
 ریايي کور کښې ولاری ښکاری او وړې کشتی د دریا بی ماهیا نویشان
 یوه خوا بله خوا مېړه را منډې وهي - په دې کشتیو کښې پېغلی او څلمی
 سمندر دچپو د نندارې دپاره سور پزې 'په سرڼي سپین وزرې ښایسته مرغان
 جوړا کونه خوړی ماهیان ورته د سمندر له تل نه سرو نه راو باسی
 و د یو بل ننداره دخپل ژوندانه دخوږو وختونو خوند نا که شیبه بولی
 دې رنگینو او ددی خوند او مزی سهری رسم کول د قلم او الفاظو له

اوه! همدغه وخت چه دما بنام په برقو نواو بر پښناؤ خلید و نکي سمندري غاري څخه سړی د بازار خوانه راوچاروزي او په شاتنيو کوڅو کښي د غريما نو وړو بر بندو بي اسري ژوند و گوري نو هغه قول خوند ونه ئي هېرشي او ددي راز په پوهېدلو کښي له خان او جهان نه بي خبره د حيرت په سمندر کښي لاهو او د وېشي .

ژوندون او په ژوندانه کښي هرشي دوه مخزنه، دوه اړخونه او دوه رنگونه لري ښه او بد، تور او سپين، خوند او بي خوندی، غم او خوشحالی دغه دوه د بېمبې يوه وړه منظره، بلکه همدا د قولي دنيا او قول ژوند وړه د صحنې اصلي رنگ او اصلي شکل دی. ددي حالت او منظرې تصوير په پوښتو لنډۍ کښي د پرېشه شوی دی .

دا نمرزيری وخت مازيگردي په چا اختر دی څوک د غم ژړا کوي نه هند ته يوه وروستۍ کتنه

د هندوستان غوندي بي حسا به لوی ملک چه د زمانې پاچا هان، سياحین پکښو له پښو لوېدی او قلمونه ئي وچ شوي دي په دومره لږه موده کښي مطالعې کول يوه گرانه معمی ده؛ زه په خپلو لنډو ليدنو کتنو کښي د هندوستان د قولو څيزونو نظاره وړاندې کول د خپل وس نه بهر بولم، زما کتنو

مشاهدې لږه موده، او دا څه لنډه موده چې راغونډ کړې ده

مو نږ بڼه کمال ته لاړو مگر د «بېگور» د نغمو دبستان یا د توتیا نو با غ
و بڼ «شانتی نیکتیا» مو و نه لیدی شو. د «بڼه گلور» منظري مو
د ستر کوپه کمره کښې را نه وستی شوې. د شعروا د بڼو او جو ش مر کز
«لکهنو» را نه په ارمان کښې پاته شو. دراجپو تو در تگینوا فسا و وطن، د آله آباد
علمی ا کلمی، د علیگر یو نیورسټی، د احمد آباد ارحیدر آباد پښتانه
اوداسی نو رد پر شیان مودنا پېژند کلي د پردې لاندې پر پښو دل خو بیا هم
د خپلو تنه گولندو لیدنو کتنو ا انعکاس چه زما د دماغ په پرده پر پوتی دی
په لاندې کرښو کښې ښکاره کول غواړم.

د هند د لو یو ښارو نو د یلی، کله کتې، بمبې له کتنې څخه معلوم
شو. چه په تعلیم یافته طبقه کښې کافی بیداری پیدا شوې ده، په دوی کښې
د ملیت او وطنیت روح د گاندهی او نور و د تلقیناتو په اثر ښه نفوتی دی
د هند په آزادی او جمهوریت فخر کول خپل غرض گڼی، د وطن د لوړتیا
تر قی، و دانی او د پردو له احتیاج څخه ځان خلاصولو او په خپلو پښو
د درېدو د پاره کافی هڅه کوی.

هندوان زیات نه زیات اقتصادی خلک دی، د تجارت اوسو دا گری
په کار کښې له پخوانه هم مخکښې وو، او اوس خو ئې لا د آزادی
نښه هم ولیدلای. د دوی فکر د لوړی وړو کې به د ما

په بازارونو کېنې له اخیستلو څخه وتلی دی، د زراعت د ترقۍ د پاره نو
سکېمونه جوړ شوي او په کار اچول شوي دي.

د سیاست په میدان کېنې هم د هند مشران خپل مو قعیت او چتو
او دایشیا د لیدرۍ بیرغ په خپلو اوزو پورته کول غواړي. لا کن ددې خو
معنی د نوې شپږ سو۰ ملیونی چین دوېنېدو او ژوندی کېدو په وړ
ددوی د آرزو مطابق نه معلومېږي. په هند وا نو کېنې دخپلو زرو وروا جو
او هادونو د بدلولو خیال پیدا شوی دی او غواړي چه لونه وته هم دمیرا
حق ورکړی شي، دڅښتن دمرگ نه وروسته دڅښتن کولو حق و لر
اوداسې نور. مگر سره ددې زاړه پندتان هم پکښی شته چه دا کار و
دخپل مذهب څخه مخالف بولي او ډېر کسان ئې په ځان پسې درولي دي
په هند کېنې د خوراک مسئله تر هر څه مشکله ده، 'خلک بي حساب به
اود غذا پیداوار په اندا زه دی، په ښارونو کېنې دلخړی د کمی دلاسه کا
شکایت مو جوړ دی خوددې اورتاو بواځي د غریبا نو خټه وته ر سېږ
مالدارانوته په کاله دننه هر څه پیدا کېږي، دا اجتماع او گډون په ډېر
کښې پخوانی رنگ اوزور تهذيب لاهاءسي لیدل کېږي دیو مساف
نا آشنا سره د خلکو اختلاف او گډون کم دی، یو نا بل دسړي په لور

هه گه و ن د ی 'مگر نوې طبقه او پوه سیاسي خلک له دې مرض نه خلاص شوی
دی ' په دوی کښې د نورو مذهبونو د خلاف جذبې هم نه لیدل کېږي ' مگر زه
مندوان د تنګ نظری په بلا اخته دی.

په هند کښې هره ورځ لامل د لویو ورو عادت دی ' او که سړی هره
ورځ دوه کیلنه اوبه په ځان وا نه ر وی ' نو گنند ور ځنې جوړېږي .
گره می او خوا ی په وجه پکښې جامو و ینځلو او بدلو او ته هم د پر ضرورت
ښېږي ' ددو پیا نو خواری مزدوری پکښې ډېره ده ' جامې پکښې زر زر
ملېږي او زر بڼې ' مگر د خدای فضل دادی چه د دې خلکو لباس ډېر آسان
و په یو کمیس او بولنگ باندې خبره فیصله کېږي .

په هند کښې د پان استعمال له سگر قوڅخه هم زیات دی ' روز هره دیو ی
نې پان خوړل د هر چم عمل دی - دوی وایی چه پان غاښو نه ټینګوی
تو له صفا کوی او د دوی هم هضموی ' ځکه چه چو نه پکښې ډېره
دوی ' د اخبر ی به سمې وی مگر ما چه ولیدل نو د پان والاؤ غاښو نه زیات
ښجوو هلی سوایدلی ' خیرن شوی او بې ډوله ښکار ی .

په هند کښې د عینک استعمال او هغه هم په ښځو کښې ډېر دی '
ښارو نو کښې نزدې په سلو کښې دېرش څلوېښت ' د چشمو په قوت گرځی
گرځی ' ما دیو سړی ښځه د دې وجه و پوښتله ' دمو و یل چه علت ئې د غذا

په هند کښې د عسکرو او مامورينو صحت د عامو خلکو له صحت څخه د پرفورم لارې، غالباً داده، چه دوی ته ښه غذا سپړي، د ژوندون بندو بس ئې ښه د سپورت- ورزش او درو غتيا د اصولو مراعات پوره کوي.

د روانېدو ورځ

د فروري-۲۶، ۲۷، ۲۸:

د سمندري جهاز ټکت خوم خکښې اخيستل شوي، مگر په دې ورځ بل کسار د "سی، ای، دی" له دفتر څخه د تللو اجازه اخيستل و، چه ورغلو خبر څانگې اوښا خو نه پیدا کړی وو، اوس نوقصه واورى:

په ديلي کښې مادر وانه دقانوني مجبوریت له کبله خپل پاسپور د خان غازي کابلي په لاس د "سی، ای، دی" دفتر ته ولېږه، د دغه دفتر کارېک يا په غلطۍ يا نا غلطۍ کښې د "رجسټريشن" په شاهانديا څخه زما دو تلو د پلورې ورځې ټاکلې وې، خو همکړی و مگر د خان غازي احسان په ماڼۍ واوړېد، پاسپورت د ښاغلي گران په ذریعه د ښاغلي بابړ په لاس د "سی، ای، دی" دفتر ته بیا ولېږل شو چه دغه درې ورځې زیاتې کړې او لږ تر لږه اس ورځې پکښې وليکي داخل پاسپورت د "کینسل" سره واپس راغی، يعنې په خای د دې هغه درې ورځې نيټه زیاته کړې شوې وای هغه درې ورځې هم د "کینسل" سره

د سوادائی او شکمن لقب را با ندی کښېنږدی مگر په بمبې کښې زما سوادائی نور
 ر شتیا شو دوه ورځې مخکښې چه بناغلی شو کت ز ما پاسپورت د بهی
 د «سی، ای، دی» دفتر ته وړی و هغوی د د یلی په (کینسل) کولو اعتراض
 در لو داو په دې وجه ئې؛ د یلی ته تارور کړی و؛ عجیبه لادا و چه د تار پیسې
 ور کول هم زما په غاړه وو.

زه او شوکت په یو دفتر او بل دفتر کښې گړځېدونه چرته د کښېناستو ځای
 او نه د خلا صېد و. خبره یو ایس انسپکټر ته ورسېده ښه وه دده
 کوټه کښې مو د کښېناستو ځای وموند لا کن بد قسمتی دا و چه د دفتر
 با یو گا نو څخه کاغذونه وړک شوی وو ښایسته وخت د پرتېر شو ترڅو
 یغه پیدا شول خیریه هر صورت پس له دې پرو قه ولا نجو څخه دوی راضی شو
 او درجستړی شن په شائې د بمبې را و هند څخه د وتلو اجازه و کړه.

له دې جنجال نه مو چا ځان وزگار کړ نو په درې بجې مو ځان «بوری» بندر
 ورساوه بناغلی رشاد او حاجی فدا محمد قندهاری هم د «مخه ښی» دپاره راغلی
 په بندر کښې دخلاکو گڼه گونه هجو م شراو شور دومره زیات و چه نابله س
 خو پکښې بیخی رو گودر نشو پیدا کولای د دې ځای گڼی گونې اواز دحام را
 ریل د تپښو نوا و هوائی میدا نو نو گڼه گڼه هیره کړ. په دې ځای کښې د مسافرا

ور کده شوم.

د بېمې په خليج کښې

بېمې په جزيره غوښي ده، سمندر تر ډېره حده په وچه کښې شوې دى، د بېمې د
وجه د بېمې د ساحل له ازيگر ډېر نږدې او مزه ناک دى، همدغه ازيگر او همدغه
د کيفو نوډک وخت دى، مسافر له لوبل نه ډډه خپره په خپل غم کښې ډوب دى.
خو کسان مان را چلوي خو ک په جهار کښې خپله
خوای او کونډه لټوي، خو ک د سمندر په غاړه دخپلو دو سټا نه
او خپلو وا نه د آخرى ليد او او خبروڅخه خوندونه اخلې، زه له دې قصو
خلاص وم، نه دچا بېلتون ژروا م او نه دچا دوسال سو دارا سره وه. البته
د نورو د بېلتون منظره مزه نا کوه. له دې خوا به د خندا او از را
اوله باي خوانه د ژر او ژر باي شو، د بېمې د بند نه «دریسا» نومى جهار
روانېده او دلطف جنس لښه ستر شو، نه، د اوبنګر هر غاړې توپېدې.

سړې سړې اړنګې، په مخ کې اقادره

خوږ آشنا ته د ياقوتو مهماني ده

نژدې شپږ بجې وې، چه چېرې دروا نېد و چيغه يادمانى غوندي زمبا

منکله، د حېا نه د خلک په سترګو ساحل ته او د ساحل نه خلک په سترګو

د جدایی خلیج پیدا شو، مو نبرد جها زد بر ندي نه، دمازیگر د ز پری نمر د ز رینه
 یلو شو په د رزو نو کښې د بمبی د بنایسته غاړې او د تاج محل او ایو
 د ښکلا وروستی ننداره و کړه او چیه خوله یې د رخصتېدو اجازه را کړه
 سمندر خپلو ټولو مېلمنو ته د یخې هوا سرغات وړاندې کړ او په خپله سینه
 جها ز ته د ټلو لار در کړه، د سمندر د لویو چپو تورو او بو او تپزو با دو
 سره اشنا پری ساعت په ساعت تېرېده، د جها ز وان نظر د سمندریه او
 محیط کښې په سمندری لار نښتی ؤ او د جها ز سور لیو لا شعسې د بر ښه
 په ستور و خلا نده غاړې نه آخری لطف او خو ند اخیست.

او ه ... ماد هوا نه د بمبی د بر ښنا گ، او ننداره کړې وه او خیال مې کا
 چه دا کیف به بیا پیدا نشی، مگر د در یاب له منځ، د جها ز له نر ندي
 د بمبی د کزي و زې ښکلي غاړې ننداره چه د بر قونو او بر ښنا گ
 هار ئې له غاړې ټو کړې ؤ، څه بل شان خړ نسور عنظر ؤ، تابوړې د دریا
 په اوبو د بمبی په ساحل اور لگېدلی دی، په دې وخت کښې راته د پښت
 په ساده گودر کښې د یوې پېغای د سور سالیو لښی را یاده شوه.

له پیاسه سور سالیو ښکاره شو که د گودر په اوبو او رو لگېد
 مگر توپیر دادی، چه د بمبی په ساحل باندي د بر قونو او رو لگېدلی ؤ
 او د پښتو په گودر باندي له سور سالیو څخه لگېدلی.

د بمبیه د غازی په برابر د یوې نیمې دایرې په شکل منزل و کړمگر، سر
د دې هم د بهر د برق نور نا بنکارېده، په تېر ه د سمندر د خای و نا
تو ستونکی گروپ خوتر د پره یوړې ستر گکه و نه و هل، یس له دې د نور
او بو د پاسه د تودې شپې پرده هم وغورېده، خلک په خپلو خایو کښې آرا
پر بوتل او جهاز د اقبال د دې شعر زمزمه شروع کړه .

بدر یا غلط و بامرجش در آویند

حیات جاویدان اندر، ستیزا ست

د جهاز په زړه کښې د تودې شپې او د سمندر د چپو او گرداېزو هېڅ
وېره نه وه، د سمندر د چپو سره غېږ په غېږ مخ په وړاندې روان ؤ، سمندر
که هر څو مړه هیبتناک او دخدای یوه او په هستي ده، خو بیا هم دانسان
د شرافت مقام ته یې د تابعدارۍ سر ښکته دی د سمندر لېزه سوکشی او د با
لار غونډې طوفان عالمونه غرقولای شی، مگر د «سفرنا لکما لبحر»
فرمان ته ئې غاړه اېښې ده او په نېرې غاړه دانسانا بودروند بار
په اوږ ووری .

که مرنېز د جهاز په پستو کټونو او نرمو توشکونو کښې د وړو کټونو
دلخانو گویشان خوب نه خوند اخیست، بوجهاز په توره شپه کښې د سمندر
سینه خپر له او د پایښت د جگړې په میدان کښې گرندی روان ؤ -

د نمر ککوری خپل نورانی منځ راڅر گند کړ، نوموړی د جهاز پر نډې
ته وختو - د طلوع او غروب وخت له شاعرانه پېغونو څخه ډک وخت دی
په تېره بیا د سمندر طلوع او غروب په دغو دواړو وختونو کې د نمر ککوری
په سمندر کې د اوزیو لمبه، یا تکه سره تامله او یا سره کړېا وسپنه
ښکاري، په دې وختونو کې له یوې خوا د سمندر د اوبو د یاسه د سرو زرو
او پاشي کېزې او له بلې خوا د خلېد و نکو پلو شو پلن نور
د نمر او نظر تر منځ غزېدلی پرېښی، او د سمندر توری او به د نمر
دورانګولاندې داسې پر کېزې لکه د صافو ښځو بڼې یا د الماسو ذرې
د فروری ۲۷: تاریخ په همدې شان د سمندر په منځ کې تېر شو
او د فروری په ۲۸ سهاراوه نیمې بجې یعنی له بمبې نه تقریباً په « ۳۷
ساعته کې کراچی بندر ته ورسېدو.

کراچی بندر

په دې بندر کې د خلکو ګڼه ګڼه ډېره وه، شل دوه وېشت جهازونه
په بندر کې ولاندو، د بندر غاړه د بمبې غونډې پخه نه وه، یواځې د دریا
په غاړو د اوسپنې په ستنو د لر ګو تختې پر تېرې - او په غاړه باندې د یونوی
جراثیل په واسطه ما له نه له جهاز نه کوزېدل او پورته کېدل، د جهاز د زین
په لاندې لاندې د خلکو د کوزېدو وختو ته ښکاري.

و لوی لوی عمارتونه چه چاییدلی وی' نو په دې خای به ضرور دیوړ و کوی
کلی خیال کوی، مگر واقعہ داره چه دا خای اوس د یو مملکت پاتخت
و لوی بندر گر خیدلی دی. په هند کښی چه د لیا سو نو کورم
بات فرق لیدل کېده، هغه دلته کم شوی ؤ. د بندر په غاړه د رو پائی
پشن ښځې کښته پورته گر خېدې او زده عربی کمیسو نه او چتری و ا لې
بور کې هم دیوې نیمې په سروی، مگر مخونه کاملاً لوشوو، جهاز ته
یوه ښځه او یوه پېغله راوختلې د یوه مامور نه چاپوښتنه و کړه چه دا څوک دی
ده وویل: د گمرک افسرانی دی، له خلکو نه محصول اخلی، ره اریان
شوم چه د جهاز سالون ته لارم، کورم چه د جهاز لیر انکیرین سره په کپ شپ
بوختی وی، د جمال ورو شی بازار ئې گرم کړی ؤ او داسې معاومېده چه
د جمال او ښایست سودا گری کوی.

د کراچی په بندر کښی ځینی پښتانه هم کښته پور ته گر خېدل
ددوی کار جوالی توپ او مالونه خپړول او کورون وو، ددوی د خیال
شملي د کراچی ښاد نه پېدو ته نه پرېښو دې. ز پر ز پایی، په بد حالت
پرېشان او په جوالی توپ پسې سرگر دان ښکار بدل مال له ځان سره وویل
چه کوره دا هغه پښتانه دی، چه د کراچی را دیو از مهر خان همپشه ددوی
د ښه حالت او خوشحالی چیغی سوري وهی. رښتیا ئې وېلی دی: « شنیده کوی

اوجا له وانان له رنگه تور بخون او په کړو وړو کښې پښتور وورنه د
دنارینه و کيس پر توگ ئې د پښاور د خلکو وندې و، د پښو په پورته
چار کړل، د سپينر باهوگان د غوږ والې ئې هم د دښتو په وړل و
د يو کرچنی هلك په غاړه کښې د کوچيانو وړ پښېن گندې او په دې
کښې ئې تور پر توگ هم وليدې شو

د گوادړ خلکو چه په جهان کښې خپل کړختم کړ، د پښو په کښې
او د لکې وهلو شروع و کړه، د اغه غره هم کت مېت د پښتو والو رسم و و
سره برابره و، کوم وخت چه په خپله جاله کښې سواره شول، هم دغه حال
جوړ کړی و -

دوی په خپل منځ ئې په بلوڅي ژبه غږ بدل، چه پښتو فارسي او
کلمه تپکښې او رېدل، کېدل، په بلوڅي ژبه کښې د د وړو وړو
الفاظ شته، لښکېن د پښتو سره د پرقليمي اړي او د ولسي د اوه
د هر کزې آريائي ژبو په لړۍ کښې دا خاېښی،

زهونېر جهاز په دمسقط د سلطان درې تنه پيره داران غاړه راغلي و، د
درېواوړ دي زېري درېو دي، عربی او زېد کيس ئې اغه و، له رڼه
يو دسمال او چلند د «وژغويږی» د وکړې و، اما له دې کړ د

تور لمر وې، د غره کړې کښې، د «واس» د وړو وړو قلمبېر سره

بکاره‌ها کمتر معلوم شده است. کمان کبوتر چه در باطن کبوتر دگوار دارد چه در
 زمونیز جهاز په کوار کبوتر (۴) ساعت خنجر پس په شلور نیمه بجو
 دمشق په لور و خو خپد

مسقط

گوار در خلیج فارس خوله دمه له دې خای نه پس جهاز در خلیج فارس په او
 کبوتر "ننوخ" در خلیج فارس خیندر بندرونه لکه بندر عباس 'بوشهر' شاه پور
 آبادان در خلیج په شرقی غاره او خیندر بندرونه لکه مسقط 'دوبی' 'بحرین' کوی
 په غربی غاره پراته دی 'نوله دې کبله جهاز په خلیج فارس کبوتر
 لکه دمار تاو را تاو حرک کوی، کله د شرفی غاری بندرونه، خان و کابو
 او کله په دغری غاری بندرونه لکه بندر سوسی - زمونیز جهاز چه د گوار
 و خو خپد' نو تقریباً په ۱۶ ساعت کبوتر دم رنج په دوهم سهرانه نیمه بجو
 دمشق په بندر کبوتر ودرېد. کبوتر را وړ غلبدی او دما او نو کوز بدل او خت
 شروع شول.

دمسقط 'دودا' یوازې منو مانیز ننداره و له لیرې نه و کمره 'ودانی' و
 پخې معلومېدې - په تبره د سلطان مانیز چه د سمندر په غاره دور و
 سیر غره په خوا کبوتر جوړه شوی و. دیر منو مانیز دیر پنبه ده 'د دغه غره
 کبوتر لپو نو او او خو نو کبوتر' عمر تو نه هم لور به بکار بدل - چه خیندر خایو

اقتصادی چار و واك اختيار ٿي دا انگريزا نو په لاس کښي دي۔ او ددو ی
 ايټيکل ايجنټ پکښي د مشاور کار کوي۔ په مسقط کښي خا رجي ما. او نه
 زان دي، ولي چه نېغ په نېغه له لندن څخه راخي او په دي وجه خلک
 انگريزانو ثناخوان دي. دوی د خورلو څکلو نه پرته دنور څه سره
 کار نه لري، کله چه يو انگريزي جهاز بندر ته راوړسېږي، نو په دوی
 خترشي۔ ځکه چه «بابا» ورته گوري او شکرې راوړي وي۔ زمونږ جهاز ته د مسقط
 ځيني مامورين اوسپاهيان راغلل، د سپاهيانو لباس ټي په گوا در کښي
 بيان شوي و دپاکستان خلکو ته ټي د مسقط د لېدلو او کتلو اجازت
 وکړه، مگر د نو رو ملکونو خلکو ته اجازه نه وه.

د مسقط بندر اوسمندري غاړه ډېره ښکلې معلومېده۔ د غرو نو تر منځ
 را کپړ ساحل کښي درې قسمه وړي وړي چپه ټي، «بادباني او بخاري»
 کشتي کښته پور ته ځغليدې.

زمونږ د جهاز يو خونه کار يگران چه انگريزان وو، په يوه بخاري
 کشتي کښي چه له مسقط نه راغلي وه او دانگرېزانو جنده پرې رپېده، مسقط
 ته پورې وتل او يو ساعت پس پرته راغلل، زمونږ جهاز په مسقط کښي له
 ساعت څخه نه پس په دولس نيمې بجې د «بندر عباس» په طرف دروا ټپه

په ۲۰ ساعته کښې د بندر عباس شاوخوا ته ورسېداو د ساحل نه ئې ليرې لنډه واچاوه. په بخاري کشته کښې له بندر عباس نه يو ايراني پليس اود د ما مورين راغلل او خو کچه په بندر عباس کښې کوزېدل. د هغوی پاسپورټ وکتل وکتنل.

د بندر عباس په اوبو کښې درې څلور نور جها زونه هم ولاړو. د بندر عباس ودانۍ چه شاته ئې په ورېځو اولر و کښې د غرو نو سله ښکارېده. له ليرې ليدل کېدې جها ته په وړو کشتيو کښې مالونه راوړي شو. اود مالونو د خپزو لوانو او کوزو لوقصه په « ۴ » ساعته کښې ختمه شو. نژدې په ۱۲ بجې جها ته بندر عباس نه خپل مار پيچ حرکت شروع او د عربستان د ساحل په لور روان شو.

د بندر عباس او « دوبي » تر منځ په بحري سفر کښې نوی واقعه دې رااوتل او د سمندر طوفاني کېدل و.

که څه هم په دې موسم يعني د فوري اومارچ په مياشتو کښې بحر هند او د فارس خليج آرام وي او بحري سفر دېر په ښه صورت سرته رسېږي مونږ تر بندر عباس بهر په دې آرام او ښه ساحل راوتل.

له په یوه اړخ کله په بل اړخ خوځېږي او جبر کېږي، زموږ نږ جهاز
دغه شان د سمندر د طوفاني چپو په منځ کې لکه پور پور کي په یوه
اړخ او بل اړخ اوچت اوچت ښکته پورته کېده او مسافرین یې هم له خان
ره د نا آرامۍ په حال ځنګول، په دې وچم په دې و خلکو سرونه و ګرځېدل
و ګرځېدلو، چا ګرځو نونه و کړل، هر طرف ته اړخ اوځ شروع شو،
ما هم د ګرځون دوره راغله، څه چه مې خور لې وو هغه مې و ګرځول،
دغسې وخت کېږي دلېمو یا نارنج اوبه فایده منی وی مګر دا پیش بینی
کثرو خلکو د نا بلدی په وجه نه وه کړې -

بې له ویدو کېدو او خوب نه بله چاره نه وه، نو لازم په خپل ځای کېږي
پورتم او د سمندر طوفاني دوره مې په خوب تېره کړه، چه راویش شوم د شپې
نهه بجې وې او حجاز د «دوبی» په اوبو کې ولاړ و، دې ځای ته مو نږ په
۹، ساعته کېږي راوړ سېدو.

دوبی او شارجه

دوبی، او شارجه د عربو یوه وړه علاقه ده چه په وچه کېږي د سعو دی
تاسو ګرځېدلو، د «دوبی» کېږي ځانله سلطان اوپه «شارجه»

د کشتیو تک راتگ مشکل وی. سهر چه د امر پلوشود «دوبی» دخلكوهدو
تاوده کرل، نو په خپلو وړو کشتیو کښې دجهې ز په اور راوړ غلبدل
دلته بیا دمالو نو کوزو لو او خپړو لوقصه شروع شوه، د «دوبی» جا له وړا نا نو
عربی ویله او ځینې پکښې په فارسی هم غږ بدل.

زموږ جهاز د «۱۳» ساعته څنډنه پس دمارچ په ۴ په لس بجې منځ
په «بحرین» وځو، ځېد.

بحرین

د فارس په خلیج کښې دسعو دی عربستان او د (کما تار) د شپه جزیرې
تر منځ پروت دی، خلک ئې اکثر عرب دی، ځینې انگریزی او هندي مهاجرین
هم پکښې شته، بحرین دڅو مختلفو جزایرونه عبارت دی، چه تر ټولو
جزیره پخپله د «بحرین» جزیره ده، دبحرین موجوده سلطان «شیخ سایماو
بن حمد آل خلیفه» نومېږي، چه په ۱۹۴۲ع کښې په تخت ناست دی، دبحرین
نفوس یو لک او شل زره دی، بحرین دټپلو زیاته څیره لري، چه په دې وجه ئې
زیات شهرت او اهمیت موندلی دی، دټپلو کمپنۍ د امریکا یا نو او انگریزانو
په لاس کښې ده، په دې کمپنۍ کښې اکثر انگریزان، امریکایان او هنديان
کار کوي، دبل ځای سری ته په میاشت کې شتر سوه او نه خپله دبحرین

هم پر پوتی و وایی چه دچنگیز او تیمور لنگری هم دی جزیری ته رسېدای
 او د چنگیز زوی «منگولا» دېر کلو نه ددې لځای له مرغلو نه کټه اخیست
 په بحرین کې له دېر عمر نه د انگریزانو یو نفر مستشار موجود دی
 ددې لځای ټولې چارې دده په مشوره اجرا کېږي .

زمونږ جهاز دمارچ په پنځم سهر اوه بجې یعنی له «دوبی» نه په ۱
 ساعته کې د بحرین بندر ته ورسېد. دلته د بحرین دویزې یو نفر مامور را
 کسو مو. پا کستا نیا نو چه د بحرین د لیدر شوق درلود، هغوی ته د
 د کوزېدو اجازه ورکړه، لا کن زما دا جازې را کواو نه ئې معافی وغوښتله
 زه د بحرین په بندر کې د «کوهات» دیو پښتون سره مخامخ شوم، د
 له کراچی څخه زموږ نېر سره په جهاز کې را سپور شوی و او د بحرین د تېل
 په کمپنۍ کې ئې کار کاوه، دی په رخصتۍ کور ته تللی و، ده و وایه
 چه زما سره په بحرین کې پنځه شپږ تنه نور پښتانه هم په کمپنۍ کې
 کار کوي .

دوطن د حال احوال پوښتنه مې ترې وکړه، و ئې ویل چه پښتانه د پا کستان

د دریاب یوه نظاره

ز دخیل عادت سره سم د سمندر په بې پایا وه چپو ټپي لاهو شو، په
ته کې ۱۶، ۱۵ میله لارو هل دده عادت و، خو مړه چه یو بندر ته
په لارو تلل د تماشي نه وکوی، د غسې د یو بندر نه د جهازروا نېدل هم یوه عجیبه
د لارې، دروا نېدو اورا تلو په دواړو وختو نو کې ټپي، د ساحل د خلکو
کې د جهاز په لور او د جهاز د خلکو سترگې د ساحل په لور کېږي وی،
په چپه خو له دیو بل سره وداع کوی، دریابی مرغان هم په دې وخت
ټپي د ښه راغلی او ښه ټپي رسم په ښه شان په خای کوی. دغه مرغان تر دېره
د پورې په هر خای کې د جهاز سره روان دی، کله ټپي په سرچوراکو نه
خوړی او کله ټپي په اړخ اړخ کې د اوبو منځ د ستر ولا ندي سا ټي کله
چه اوبو ته څوک دخوړلو څیزو غورځوی، نو ددوی تماشي ته بیا هله کوره
ول پرې راغوت، شی، چانغ چوغ جوړ کړی، کله خوبه مو کور و نو
سپینو، کو تروته داني اچولی وی، دغه حال د دریابی مارغا نو هم وی،
دوی چه له دېرو او نو څخه سترې شی، نو بیا د سمندر په سر لکه دایلو ناست
کې او د خورې کوی -

رنگی وی - عجیبه داده چه دسمندری جهاز و نو پورتنی رنگ هم ز
سپین وی اوسمندری فوخل هم سپین لباس اغوادی؛ دجهاز و انا نو جا
هم غالباً سپینی وی .

زه دومره ویلای شم، چه دسمندر په تور و او بو کنبی سپین رنگ له
خنه بنکاری، نو بنایی له دی کبله دجهاز و نو دیاره دارنگ غوره شوی
د دریایی مارغانو دیاره هم دهی دیاره چه دسمندر په بی پایانه غنیز
خیل سبلواته او ملگری پیدا کری شی، د دغه رنگ ضرر و در
فطرت محسوس کری وی .

په افسانو کنبی وایی چه په دریا بو نو کنبی و پر بنکلی مخلوق و ی
دنیا فتح پوری په نگارستان کنبی دیو ماهی گیر اودسمندر د بنا پیری رقصه
په همدغه وخت کنبی لوستی وه، ر بشتیاده چه دسمندر تلونه دهر و قهر
مرغلر و 'یا قوتو' رنگینو ما هیانو او قسم قسم بو نو خننه دک وی او
د قدرت بوه خائله پر اسراره عالم دی .

کویت

دخلیج فارس په غربی غاره د عربو یو آخری ریاست دی، چه په وچ

کښې ملګری ؤ، دی په خوی نرم او ښه سپری ؤ، مګر دانګریزانو د کاروبار
ستاینه ئې خپله وظیفه بلله، په جهاز کښې نور عرب هم ډېرو و، داو زد
ګګرې د پاسه لښه کړنې اغوستل اوله سر نه یوړو مال او چلتا ر تا و
ددوی د پېژندلو نښه ده - عجیبه داده چه دوی دخپل ملک نه بهر یوړی لېا
درېشی اغونډی، خو چه خپل وطن ته راوړسپېږی، نو سمدستی ښه بدله کړ
او په یو ساعت کښې بیا عربشی، ښایی دابه ددې دپاره وی چه د کور ک
خلکو ته ئې پېژندل آسان وی .

د کویت په بندر کښې د کویت د پاسپورت د کتنې یو مامور جهاز ته راغ
له درېشی سره ئې له سر نه خپل عربی سرنوونی د شمال او چلتا تر لې ؤ، تابه
چه چاور ته د سرخوږی علاج ښودلی دی .

ما چه د عربو دا اوزدې خلکې چه پونډې او پرکې هم پکښې پت و
ولیدې، نواریان شوم، چه دوی ددې جامو سره د دنیا کاروبار څنگه کو
او که چېرې د منډې لځای راشی، نو بیا خوبه خلک به لځان پسې را ک
د کویت، کوزه برخه چه «مینا آل احمدی» نومېږی د پتر ولو کار
او ماشینونو مر کز دی . مونږ د مارچ په شپږانه بجې دغه لځای ته ور

د کویټ آبادی د ماښام د برقونو په رڼا کېنې دېره ښکلی برېښېده .
 د سمندر او بیا د کشتۍ ماښام په هر لځای کېنې دېر زړه راڅکونکې وې
 د شپې په تیاره کېنې چه سړی له لیرې نه د کومې کشتۍ برقونه اورنېکا
 وگوری نو خیال کوی چه گوندي کوم ښار ، یا کوم بیلګه یا کوم او
 عمارت دی .

د کویټ او آبادان تر منځ

په کویټ کېنې له یوولس ساعته ايسار تيا څخه پس کشتۍ د شپې په دولس بجو
 د آبادان په لور دروا بندو چيغه ووېستله . کيڅ چه زه په پخپل وڅ
 له خوب نه پاڅېدم ، د کمرې په دريڅه کېنې رڼا معلومېده ، چه سرمې بهر
 هماغه سمندر دی ، هماغه چپې او هماغه کشتۍ ده ، چه د یوې لور
 کلا په څېر داوبو په منځ روانه ده .

او گوری !! د تعجب خبره نه ده ، اوس خلکو داسې کلا گانې جوړې
 کړې دي ، چه په هوا الوزی ، نو په اوبو خو ضرور تللی شی ، دسهر مطا
 او څه لیکل زما د دېر عمر عادت دی په سفر کېنې خو دا عادت لا زیات
 ځکه بې له دې په بل څه وخت اړول مشکل وی ، نور کله به چه کيڅ پاڅېد
 دوه عرب را سره ملګری وو ، مونځ اودس چه به وو کړ ، نو خبر ن به

د سفر بواخي وای هم یو بل شان خونداري 'اصل په سفر کښې تنه پاتې ده'،
 لکری خو عارضی دی، کله پیدا شی او کله نه. او بیا څوک چه ددما غی
 شغولا په خوند بلدوی، لیکل اوستل ئې خوی گرځېدلې وی، د فطرت مطالعه
 و په هر شی کښې غور کول ئې وظیفه وی، نو هغه بیا دیو اخي توب څه پروا کوی؟
 د سهر د پاڅېدو سره مې قلم را واخیست او بسو څو پا نې مې ولیکلې،
 مې د نگارستان دیوې نا لوستې قصې په مطالعه پیل وکړ، د اقصه په اصل کښې
 هم نا آشنا وه؛ خدای خبر نیاز صاحب د یونان د کومو پنځو انو
 صوله منځ نه را وېستلې وه، چه د پېرېنتو، پېریانو او اسماسې مخلوق ر نیکن
 حیرانوونکې پا ټو نه پکښې لوېدلې ؤ، د قصې نوم "کیو پېداوسایکی" دی
 کیو پېدا د اسمان د یوې ملکې "وینس" خوی او "سایکی" دیو نان
 والی "آکستس" یې مخې مرغله لوروه، د انسان او ښاپیری د محبت
 مې به مودېرې اورېدلې وی خودا په ټولو کښې، خوندوره او تعجب نا که ده،
 د تعجب یوه بله خبره هم واورئ! په همدې وخت کښې چه زه د کیو پېداوسایکی
 په لولم او د "سایکی" د جمال او ښکلا په ستاینه کښې د "نیاز" د قلمی
 کړو، خوړو جذابو الفاظو څخه خوند اخلم او دسایکی د ښایست لمر
 ی سترگوته وړاندې وړاندې کېږئ، په همدې وخت کښې د کمرې

جهاز د گروپونو شغله ده، او که نه د کومې لویې آینه پرک دی !
 چه کړ کړ ته مخامخ شوم، خه کورم؟ چه دنمر نورانی ککړ
 د دریابې مخلوق د تودولو او بخارا تود راڅکلو او دنیا رڼا کولو د پاره دش
 له بستر نه سر را پورته کړیدی، او د نورانی پلوشو په نوستلو لگیدای، د کشته
 د کړ کړ په چوکاټ کښې د ننه د نمر دغه خوندوره ننداره دستر کورپ کت
 تهره شوه او په دوهم لخل مې نه لیدی شوه، زه یو ساعت تر
 غوندې هک پک کښېناستم، کتاب مې له لاسه ولوېد، زړه مې په دې سودا
 تلو لی و، چه دا سپین پرک بیا و کورم، مگر بیا چرته کېدی شو
 د «سایکی» د حسن یوه جلوه وه چه «کیوید» ته په توره شپه کښې څرگنده ش
 او بیا لاره تری تم شوه. کشتی په سمندر کښې افقی حرکت کاوه او نه
 په آسمان کښې پورته روان و، دایوا اتفاق و او خالی دیورپ دپاره
 دنو رجلوې په آرزو گانو لاس ته نه راځی، دحسن او بنایست ښکا
 د آرزو او امید په دام کښې نه کېږی د صرف د بخت او نصیب لاسو
 نیولی شی او هغه هم په ټول عمر کښې یو لخل - !

او . . . . جهاز آبادان ته روان دی اوزه په کومو لخمکو او آسمانو نو کښې
 گر لخم د خیال مارغه مې د جهاز په پنجره کښې بیا راگیر کړ

لار کښې د پردولتونه لیدلای دی او هر وخت چه هر بندر ته ورشي 'د مالو انبارونه ورته پراته وی .

د جهاز د حرکت خفیف غوندې شور چه له اتو شپونه ورسره اشنا غوږنه راځي 'سړی به وائي چه داوبوپه ژرنده کښې ناست يم ' په بحر جهاز کښې د الوتکې یا درېل غوندې سر کښه کسوونکې شور نه وی 'خو چه بحر آرام وی .

* * * * *

په کړ کړ کښې چه رنځریاته شوه نوسرمی بهر کړ کورم چه د سمندر په تلېر کې ز راوبه شوی اود نمر دیلو شو لاندې لکه ښېښې پر کېږي . د سمندر په شاد چپو موري اوزدې اوزدې ټیټېږي او هسکېږي 'چېر خوبه مود شگوبه دېرې کښې د باد په واسطه جوړې شوې موري لورې ژور لیدلای وی ' د سمندر چپې هم پېدو د غسې موري اولورې ژورې اری . کله چه سړی له جهاز نه د چپو پرله پسې حرکت 'خو خپدو کښته کېدو پور کېدو ته ښه ځیر شي نو د چپو له منځه داغېز راخېږي . چپې د سمندر یو 'آرام زموږ فناده

ژوندون: مونږ به دې دې 'چه آرام نشه هڅکله

کښې د یو خوش خویه ايراني خلقي سره چه له بند رعباس نه د آبادان
په نېټ سپور شوی ؤ، په خبرو اترو لگیا شوم،

ده وویل: اوس د آبادان داویو شاوخوا ته راوړ سپدو، دغه ولاړی

کشتی ټولې د ټپلو وړلو کښتۍ دی، له دې لځای نه مخکښی د فرا

اودجلې رودخانه شروع کېږی، ددې رودخاني پلنوالی لږدی، نو لڅکۍ

ټولې کښتۍ پکښې په یو لځلی نشی ننوتلی. د ټپلو وړار د پار، چه له یو لځای

بل لځای نه کومې کښتۍ راشی، نو هغه په دې لځای کښې لنگر اچو

اوبیا وار په وار په رودخانه کښې دننه آبادان ته درومی، په دې رو

کښې چه د شط العرب په نامه یادېږی، کښتۍ اکثرأ د ۱۲ بجو په وخت

کښې چه د سمندر د «مد» وخت دی ننوځی د نمر داوچتېد و سره سم، د سمندر

«مد» هم شروع کېږی او د سمندر اوبه مخ په بره خپری، په دې وخت

کښې د شط العرب اوبه هم مخ په شا یعنی غرب خوا ته روا نهېږی، ددې مد سر

یو لځای کښتۍ هم په شط العرب کښې ننوځی، ماسپښین چه نمر د مغر

په لور روان شی، نو د سمندر «جزر» هم شروع شی او د شط العرب او

په خپل طبیعي حالت مخ په کښته رواني شی، په دې وخت کښې کښتۍ

داوړ د جګړې په لځای، له شط العرب نه دراوتلو کوشش کوی، د سمندر

راغی اود کشتی واکگی ئی په خپل لاس کښې و نیولې - خبره داده
 د شط العرب رودخانه د عراق حداثو حدودی، د حساب په توالی کشتی چه په
 رودخانه کښې دننه آبادان او بهرې ته ځی، د عراق حکومت ترې یو
 تکسی اخلی اود عراق کشتیوان ئی په رودخانه کښې دننه بیایی .

په رودخانه کې دننه داو بو دلېزوالی په وجه جهازونه گرندی
 تللی اوله لس پنځلس زره تنه څخه درانه جهازونه هم نشی ورننو تللی
 درودخانې په دواړو غاړو کې د عراق د حکومت له خوانه سمندری څو
 جور شوی دی، چه په منځ کښې ئی ساعت په ساعت سره اوشنه کړو پو
 پر کېزی، سره د خطر اوشنه دې خطرۍ نښه ده .

د سمندر په تولو غاړو کښې ښارونو ته نژدې دغسې ځلی اولو
 منارونه ولار دی، چه په منځ کښې ئی نور لو ستو نکی برقو
 پر کېزی، دا برقونه د شپې په تیاره کښې له د پر لیرې
 ښکاری او مطلب دادی چه جهازونه په دغه لارلار نشی .

زموږ کشتی له لس ساعته مزل نه وروسته نژدې په لس بجې
 درودخانې خولې ته رارسېدلې وه اودوه ساعته ئی دغلته لنگر اچولی
 په دولس نیمې بجې ددو دی زنگ وواژه شو، چه دودۍ رموو خوره نو دهر

وکت او د بدې قصه ختمېږي، د شط العرب په د وړو غاړو د کجور وخنګل
 ولار دی، قطب غاړې ته ئې د ایران خاوره او سویل ته ئې د عراق علاقه ده.
 د کجور ودا ګڼ او لوی خنګل چه مې ته ستر ګو شو، نو د "سواد العراق"
 کلیمه راپه زړه شوه، چه په عربي کتابونو کې دېره ذکر شوې ده.
 وائی چه عراق ټول له دغسې نخلستانو نو څخه ډک او د دجلې او فرات
 ه غاړه مان تر بعد اد پوري د کجور ولوی خنګل ولار دی، چه په دې وجه
 د عراق مهم صاد رات، کجورې دی. جهاز په مزه او وړ وړ وان دی،
 د وړ وړ وړ وړې کښې د عربو وړې کښې پورته زغليدې، دوه ښه عرب
 ه خپل ساده عربي لباس کې د خپلې وړې کښې په منځ کې ناست وو
 و خوږې عربي سندري ئې ويلې، کشتورې له وښود که و او ګر ندی
 ګر ندی د آبادان په لور زغليدله. د عربو د زړه رپوونکې موسیقي خوږې
 غمې خومو نږدې کاږنو په ذریعه اورېدلې وې، لا کن کوم خوند او کیف
 نه د شط را عرب په منځ کې دد و و غریب کارو عربو په سندرو کې موجود و
 هغه په ټول ژوند کې مانه و انیدلې.

د آبادان بندر

نژدې یوه ښه زمونږ کښې د آبادان بندر

نن پرون داروپا د صنعت اوتنگ وراتنگ ماشینونه ټول د منځني شر
يعني ايران ، عراق ، کويت ، بحرین او دهران په پترولو چورلی، دمشق
خلک په خپل ملک کښي دخواری او غریبي ژوند تپروی او د خ
و طن قیمتي ذخیرې ترې نور خلک زغلوې، د آبادان بندر تر دې د کراچ
د بندر هو مره معلومېده ، شل دېرش انگلېسی او نوري کشتي پکښي ولاري و
چه له هرځای څخه په تېلو پسي راغلي وې .

د بندر په غاړه لوی لوی قوی جر ثقیلونه په فعالیت لکيا وواوله چېا څخه
مالونه کښته کول ، ایرانی عسکر و د ساحل پیره کوله چه خو ځایي اجازه
له جهاز څخه کوز نشي. د کښتم او یاسپورت مامورین چېا زته را و
او د آبادان د کوزېد و نکو یاسپورتونه ټي وېزه کړل ، نور مسا فرین په چېا
کښي پا ټي شول شپه د آبادان په بندر کښي تېره شوه کیڅ په ا نه به
تقریباً له « ۲۰ » ساعته ایسار تیا نه پس د خرم شهر په لور وخوځېد و —

خرم شهر

بصري ته نژدې د شط العرب په قطبي غاړه د ایران بوسر حدی ځای د
کشتي له آبادان نه په یوه ساعت کښي دلته راوړسېده او درودخاني په منځ

مونڙ دي دري ساعته دمه جوړه کړه 'دخرم شهر گرم بازار' دپخوڅښتو
وداني اوپاخه سر کونه مونږ يوې اندازې له سترگو څخه تېر شول 'دخرم
شهر په منځ کښي يوسيند هم تېر شوې دي که څه هم او به ئي تېر نه دي
مگر بخاري کشتي پکښي کښته پورته راغلي رازغلي.

خرم شهر ته له تهران څخه درېل سرک هم راغلي دي دخرم شهر رار سېدل
زمونږ دپاره داسو شپو او تقريباً د "۲۳۱" ساعته سمندري سفر د ختمېدو
زېږي و' نودادي په دې ځاي دسمندر د سفر قصه خلاصه شوه .
درېسا

په کوم جهاز کښي چه زه له بمبي نه په اسو شپو ورځو کښي خرم شهر ته
راغلم ، دهغه نوم دريس (resa) دی ، دا جهاز ديوې انگرېزي
کمپني له خوا نه دبمبي او بصري ترمنځ چلېږي .

دريسه بالکل نوی له لندن نه راغلی و- مونږ دې پنځه زره ټنه درو نه
او يو زر خلك پکښي ځائېدل . ددې سمندري جهاز په دواړو خواو کښو
د نجات وړي وړي کشتي خوړندي وې 'دسامان دخپړولو او کوږولو
جر ثقلونه په دواړو خواو کې ولاړ وو' دې جهاز څلور طبقې يعنې څلور پوړ
درلودل' په اول او دوهم منزل کښي ددوهمې درجې خلکو کونډې وې

دقیقنس میز لېدل کیده، دا-وبو او ساعت نېرې ټول شیان او هر قسم سامان موجود ؤ .

په اوله درجه کوټو کښې دوه دوه چپر کټونه او په دوهمه درجه کمر کښې درې درې چپر کټونه سره له ټولو ضروري شیانو په ډېر ښه شان هغه سوتره پرانه وړ، گدی، بالېت شری، ټولیه دهر چپر کټ ضروري سامان دی د هر چپر کټ په خوا کې یوه یوه الماری، دمطالعی خاص برق، د ضروري شیانو د اېښو دلو تاخ او په هره کوټه کښې برقی بادپکې، دلاس وینځلو شروبی موجود وی، ټولې کوټې ډېرې پاکې سوتره او دروعتیا په اساس برابر هر سهر صفا کېږي تردې چه د میکروب وژلو چپر کاو هم پکښې کېږي د جهاز په هر منزل کښې داودس خانې اولمېلو ځایونه جوړ شوی دی .

په لمباڅی کښې هم د سمندر تروې هم خوږې هم تودې او هم سړې او به هروخت موجودې وي. په اوله طبقه کښې د شرقی دو دی-هو ټل هم شته په جهاز کښې دوه قسمه اروپائی او شرقی پخلی کېږي، د چاچه کوم قسم خواړه خوښوی. هغه ورته تیاروی . د درې درجې خلک زیات د جهاز په منځ کښې پخلی په خپله کوی لا کن د دغو ځایونو هوا په دې واسطه ډېره خرابه او گېجنه او بدبویه وی، په جهاز کښې د اروپائی خوراک ترتیب په دې

ماهی هم په کښې وی .

دولس بجې دغرمې دودۍ 'چه بنوروا غوښه 'سابه' چکنی مریه او نور

او کله کله ورېجې هم پکښې وې .

مازیگر څلور بجې بیایوه پیاله د شودو چای اوبو . کله چه .

ماښام شپږ نیمې بجې د شپې دودۍ 'چه بنوروا' سابه او نور شیان پکښې و

دغرمې اوشپې په دودۍ کښې زیات رول الوکان لوبه ی .

اروپایانو ته خدای پاک " پوتیتو " یعنی الو یو داسې بختور شی پید

کړی دی . چه هم غوښه ده ، هم سابه دی ، هم حلوا ده او هم هرڅه دی 'په اړو پائو

خوراک کښې وچه غوښه او ماهیان هم ډېر وې . لیکن دوچې غوښې بلک

د نومې غوښې سره زه ډېر په کړ اووم اوا کثربه مې نه خورله . د غرمې

په دودۍ کښې ایشېدلې ورېجې اولږه غورمه بیا هم څه قدر گوزاره کوی

دغرمې او ماښام نه دودۍ څخه وروسته څه خوازه یعنی کریم یا پودینگ

او یوه پیاله کافی یا چای د اروپائی خوراک لوی خصوصیت دی .

دا کن د شودو د چا بومزه ئې د سمندر او بوورې ده 'تل به دخوراک دمېز په سر ددې

چای په صفت کښې خبرې کېدلې 'چا به ویل تودې اوبه دی 'چا به ویل د کو

د بابر په قول باند د دې چا به څه ویل او چا به څه ویل .

پراته وو، چه حساب ئې دجهاز جر ئقيلو نو ته معلوم ؤ، او بل خوك ئې په انداز
نه خبر بدل. ددې جهاز په ما او نواته بندرو نه ډك شول او بيا ئې لاهم سينه نشه نه و
دا قول شيان دنمونې په صورت وليكل شو، كه نه، په دې جهاز كښې لافو ره
دېر شيان شته چه ليكل ئې خا نله كتاب غواړي، اوس نو ستاسې خو ښه چه
درېسا ته سمندري جهاز وايي، او كه د'وبوي' منځ كښې يو جوړ شوى خوځنده
زمسو په جهاز كښې دسېلون، افرېقي، عربو او ايران او هرځاى خلك و
په دوى كښې د لطيف جنس يو خوښې نمونې او دنزاكت او اطافت مجسمې هم و
كله كله چه به دجهاز په بړنډه كښې ښكاره شوي، نو دجهاز كپتان به هم ورت
په احترام كولو مجبور ؤ، په دې جهاز كښې يو بل عجيب شى دجهاز داكثر
انكليسي كارېگرو دزېرو پرېښوداو تماشه وه.
دا قصه چه مي وليده، نو يقين مي راغې، چه انگرېزان اوس د ديندارۍ مظاهر
كولو ته اړ شوى دي. يو وخت په مسلمانانو كښې د اسلام او مذهب جذبه د دوى
په مخكښې بولوى غړو. اوس چه په مشرق كښې د مليت او قوميت جذبه غالبه شو
او كومه وسله چه دوى مشرق ته راوړه، خلك هم غوره سله دوى په مقابل كښې
استعمالوي، نو ځكه دوى عوازي چه دغه نوي وسله بيا پخه او بې اثره كړي
او په ځاى ئې مذهبي رنگ ته رواج ور كړي.

اهواز

دماز چ په اتم یعنی په هماغه ورځ چه له لمدي نه وچي ته را کوز شو، په دولس بج
په کرايي موټر کښی اهواز ته روان شو. موټر ښه و مکرلار با لیکل کچ
اودمپني خاوري بودښت و د یوسړک په لځای پکښی دموټر د تګ راتګ
په وجه دوه درې لارې جوړې شوي وې، په همدغسې یوه لار موټر کړندی ز غلبد
په دوه ساعته کښی (اهواز) ته ورسېدم. ده پارک نو، په هوټل کښی مې دښپ
تېرولو لځای وموند، بیا په بازار کښی یو ساعت وگرځېدم، لاکن یو نابلد و
اوبل یوازي، نو لځکه ددېرو گرځېدو شوق هم راسره نه و، بیا هم څه چه م
په اهواز کښی ولیدل له تاسې ئې نه پتوم.

اهواز وروکی مگردولی ښاردی، بازارونه اوسر کونه ئې پاخه دی، مازی
مهال دخلکو کڼه کونه زیانه وی. دښار په شمال کښی دیوملی باغ په نامه
یو باغ دخلکو د کیناستو پاڅېدو اوڅښلو ښه لځای دی. دملی باغ په سر
دیوه څلور لاری په منځ کښی د محمد رضا پهلوی یوه نوي مجسمه چ
په اس پاندي سوردی. له لیرې څخه سترګې لځانته را کاږي، دا اهواز خلک زی
عرب دی او عربی ژبه وایي، دمازیکر دتفریح په وخت زیات خلک په درې
له ښه لاس کښی لیدل کیږي. په بازار کښی لځای په لځای «آرایشگاهونه

دغه خبر پوره رشتياشو. درزم آرا قتل داخبارو الاؤ دپاره يود پر د لچسپ
 خبرؤ. رزم آرا دمارچ په اوم دفدايان اسلام ددای يوه تن د تهر ان په يوه
 جومات کښې يوڅو کولای وېشتلی ؤ.
 که ديو اخبارو الاپلار مړشې اوڅوک ئې ورت ته دمرگ خبر راوړی، کومان کوو
 چه دده سره به دهغه دمرگ دومره سودا نه وي. بلکه زيات فکر به ئې په دې
 کښې وي. چه دغه خبر زرنشر کړی، چه اخبار دېر خرڅشی او لوستونکي ته
 يوڅو ند ورڅېر پيداشی.

د تهران اورگادی

دمارچ په اتم مازيگر مې ددوهمې درجې ټکټاخيستی ؤ، دمارچ په نهم سهر
 وه بجې د گادی ټېسن ته ورسېدم، ماخيال ک و و چه د لته به هم د هند
 وندي دېر ګڼه وي، لاکن دخداي فضل ؤ هر څوک خپل خپل لځای ته
 داده زړه ورتلل، له يوبل نه وړاندي کېدل او جنامې شلول نه وو. د گادی
 کارېګرو نابلد و کسانو ته دځای، کوټې او چوکۍ پوره لارښوونه کوله
 يوه کوټه کښې شپږ چوکۍ پر تې وي اوزماچوکۍ پکښې د بيم لمبر وه.
 زه خوشحاله وم چه ددې لځای داور گادی دوهمه درجه به د هندوستان
 وندي دهرسړی دپاره دښې دويده کېدلو لځايله ځايونه لري، لاکن

بیت الخلالری . په دې ریل کښې یو خوړونځی هم ؤ، مگر د صفا یو اوانتظار
مزه ئې نه وه. د غرمې په یووخت خوراک ئې له مانه (۶۰) ریاله یعنی (۴۰)
فغانی واخیستی. نورو سورلو هم دریل له هوټل اود کار یگرو له بې پروایی
وبې انصافی څخه پوره سر ټکاو، کوم وخت چه د سهر د نمر په رڼا کښې
یل له اهواز څخه مخ په تهران وخوځېد. نود شپلو او مرغی به شین چمن و رسم شو
مونږ نه څخه کښې د پسرلی گلان، شینکلی، د مېزو رمې، د مېڼو پادې داسو نو
کلی دښت او پېدیا ته ونلې وې. اود پسرلی له تازگی او خیرازی څخه ئې
طاف اخیست .

ددې دښت په یووړو کې ټپس با ندې په غټ خط «آهودشت» لیکلی شوی ؤ
کویا ددې دښت نوم هم دهو سیودښت ؤ . دد غسې دښت سره چه د پسرلی
موسم پکښې د څارویو او بڼیا د ما نوزرونه یو شان خوشحاله پدی شی. همدغسې نوم
پېژنی . په دغسې دښتو نو کې چه هوسی د بهار په گیلو غری رارغری
عاشق ته د خپلې مینې دپالنه ک رغښتل را ییاد شی .

محبوبه په کت کې واوښته له خوابه

که هوسی وه د بهار په گیلو رغښته

پسرلی دهو سیودښت ټول په تنه کیو شپلو او سپینو گیلانو فرش کړی ؤ

یـواوی مرحمت دی، مونږ تر دولس بجو پوري د خوزستان، په علاق
کښی روان وو، چه د لورستان تر غرونو پوري رسېدلي ده، ددی علاق
اکثر خلک عرب دی، په دې وجه د ایران او عراق په منځ کښی د دایم
اختلاف سبب دی او عراق ئې په محان پوري د نښمنلو لودعوه کړدی، مازیسگر
نژدې گادی د لورستان د غرونو په کښ لېچونو او تاورا تاوناوو نو ک
ورننوو، درضا شاه له لویو کارو نوو څخه یواوی کړ د تهر
او اهواز د اور گادی دسړک جوړول دی، دا اوسپن لار ټوله د غرونو
په تنگ کوټه لکوناوو نو کې دیوړو کی رود په غار، غار، تللی ده
چه ۱۳۶۰ واره غت سورنگو نه لری، او نژدې تر دوه کلمو متره پور
لوی ټول هم پکښی شته دی.

وایی چه دا اوسپن لار زیاتره جرمنیا نو جوړه کړې ده.
شپه مو په هغه ترتیب چه منځ کښی مې وویل، دچو کی د دواړو اړخ
د رو تر منځ په راغونډ ویشو تېره کړه، سهر چه څو نمر را او چتر
اوه نیمې بجې گادی دنهران په ټپسن ودرېداوز، د لاله زار مهمانخوا
ته چه دمېلمه په انتظار ئې یوه کو ته سا تلې وه، ولارم.

در پل دشو کپري په وجه تر غرمې پوري له کواي څخه بهر ونه ونم، مطلب داؤ
 چه لږ آرام و کړم، مگر خو نه سره وه، دز ننگو سترگې مې در دو نيو لې سم آرام
 م نه کېده. او دومره نا آرامی هم نه وه، خير په هر صورت دماز بگر تر پنځو
 بجو پوري کښېنا ستم، ځکه چه داغواني سفارت څخه مې د چادرانلو اميد
 درلود. ولې چه له هوټل څخه مې تېلفوني خبر ور کړی ؤ، چه څوک را معلوم نشو،
 نو بازار ته يو اخې ووتلم، خيال مې و کړ چه په تهران غوندي ځای کېښي
 ټوله ورځ په کوټه کې کښېناستل د ځان سره ظلم کول دي. دلېر ساعت
 گرځېدو نه پس يوې سينما نه لارم، هلته د «وداد» په نامه يو عربي فلم چالان ؤ
 د عربي فلم د ليدو ډېر شو قمقموم، په هند کېښي مې اراده درلوده چه
 دراکرځېدو په وخت به په بصره او بغداد کېښي عربي فلمونه وگورم.
 مگر نصيب زما دارادې وا کي د خرم شهر په لار تهران ته راوگرځولې او دلته ئې
 په عربي فلم واړولم، اوس د «وداد» د فلم لنډه غوندي قصه واورئ.
 د «وداد» دا خوېز نوم چه د دوستۍ او محبت په معنی دی. د يوې عربي پېغلې نوم دی
 دا پېغله ديو «باهر» نوم می ځلمی محبوبه او د ژوند ملگرې وه، په اول
 کېښي د دواړو ښه ژوندون ؤ «باهر» د سوداگرۍ کار کاوه. پيسې هر څه
 ډېر و او د دواړو شپې رځې په خوښۍ تېرېدې.

یوخل ئې دمال قافله داره مارو او غلو ووهله. بلخل هم ورته دغسي قه
پېښه شوه. او دده مالي حالت ډېر خراب شو. له یو بل نه قرض پور کو لو ته اړ شو
و داد چه به دی همیشه غمجن او فکړ من لیده نو ډېره تسلی او داد کړ
به ئې ور کوله. مگر دهغه زړه قوت نه موند او همیشه به پرېشان او غمجن
آخريوه ورغ ورته و داد ویل چه زه نور ستاسره په دې حالت کښی ژو
نېرول نه غواړم. زه له تانه خواهش کووم چه ما خرڅه کړه او په هغو پیس
خیل کاز و بار روان کړه! باهر ته دا خبره ډېره سخته معلو مېده
خکه چه ده و داد، نه زړه صبر ول هم څه آسا نه خبره نه وه. خو آخر دودا دپه ټینګه
او دبا هر دیو ملکړی په مشوره. په دغې خبرې راضی شول. و داد دانسا نا
دخرڅلاو بازار ته بوتلی شوه. په پنخوا نو عربو کښی دو ینځو دخرڅولو رواج
ډېر ؤ. نو په دې وجه به دو ینځو دخرڅلاو دپارم یو خاص با زار جوړ پده
و داد هم دې رحمه زمانې خپېرودغه بازار ته وروستله. د پیسو خاوندان
راټول شول. دوداد دڅېرې ښایست خولا پرېزده د آواز تاثیر ئې دزرو
رکونه خوځول. انسا نان څه چه حیوانات ئې هم له خوده ووېستل. دغه وخت
دې خپله داؤدی نغمه شروع کړه. مگر دې نغمې او هغې نغمې چه دې به دبا
په غوږ کی وبله. ډېر فرق درلود. دا نغمه ددې دپاره وه چه ځان دبا هر دبار

تندرؤ، طوفان ؤ۔ دکانی زره ئی اوپه کاهه اوسپنی ئی ویلی کولی دگلو
 بناخونه ئی را کزول، مارغان ئی را کوزول۔ نودیوسپین زیری عرب زره
 به ئی خنکه له کوکل خنخه به وېسته .

یوسپین زیری عرب له پنځه زره روپونه تېر شو، داقیمتری سودائی و کر
 اوپه بېری۔ کښی سپاره شول۔ دېپری۔ بادوانونه په حرکت راغلل، دودا
 له اوسنکونه سیند ونه جوړ شول۔ گو ویا و دادد «باهر» له کورن
 بهر شوه اود «رضوان» د کاله گوټونه پرې رنما شول. سپین زیری عرب
 هم پشه د «وداد» په شعر، موسیقۍ پانېده۔ دغه ئی مشغولاوه اودغه ئی دروغ غږ
 دده یو وراره ؤ۔ هغه غوښتل چه دوداد د زره مینه لځا ته را وگرځوی۔ مگردی
 بیچاره نه پوهېده چه دده تره خو یواځې دوداد و جو دپه پیسو اخیستی ؤ او دائمی
 کورته راوستلې وه، مگردی زره داخیستلوشی نه ؤ او هغه دباهر سره په خپل
 کور کې پاتې شوی ؤ.

دخدای کا رونه کوره، دلته رضوان مریض شو، دژوندانه تمه ئی خلاصه شوه
 و داد به ورته شپه ورځ سرته ناسته وه او هلته د «باهر» دژوندون پسرلی بیابانه
 غورېدو راغلی ؤ۔ تجارت ئی بیارنگ ورواق موندلی ؤ او دمال پیسو منځه ورتد
 را کر لځېدای وه.

چه تازم - په خسمانه اړ خدمت کښې ډېر کړ او وېست - زه دا جل په دروا
ولایم او دا خپل وصیت تاته ای کلمې در کووم «زه رضوان دم محمد خوی اقرار کو
چه ما خپله وینځه «وداد» آزاده کړم - زما دمر گ نه پس په دې دهېچا حق نشته
اسمانونه او مالایک په دې خبره شاهد دی. والله علی ما نقول شهید». دو ص
پانه ئې د و داد په لاس ور کړه - د سپین زیری روح والوت و داد پرې خوا
وغور او و لاسو ته ئې رله نیکل کړل. په دې وخت کښې و داد دخپلې آزاد
خط په لاس نیولی دخپل ساتلی توتی پنجرې ته ور غا او هغه ئې له پنجرې
آزاد کړ - توتی وزر و نه خواړه کړل لار دو نو په بنا خو نو په خوشحالی په لوتو
او «وداد» دخپل وطن په اوږد تل و زر و نه خواړه کړل. بیا هم هغه کشتی
او «وداد» پکښې ناسته ده - داخل د در باب چې هم له خو شحالی څخه نا
او پورته پورته غورځی.

ودا دخپل کلي ته را ورسېده - د «باهر» کور د پخوا غونډې بیا له هر څه
شوی و نه ژوندون و نه ساعت و نه څه ډېرو - خو وواخی «وداد» پکښې
هغه هم خدای د ناامېدی له تېرو نه بهر را و وېستله - باهر په کور کښې د دوست
مجلس جوړ کړی و او دخوښۍ او خوشحالی لوی مجلس و. په دې وخت ک
د قربانی دو یې خوزه مېوه «وداد» د باهر په انگړ را ننوتله او دخپلې خوندو

به دې وخت كشي د سينما خلك كوچك چكي و كړي اوز ماستر كوور ته داوښكو
مرغلري نثار كړي. بس قصه ختمه شوه اوسينما هم..

د تهران وضعيت

د داخل په تهران كښي د دېرو پاتې كېدوڅه صورت نه ؤ. له يوې خوا تلو او له بلې خوا كم خرڅي وه. په دې پېره كې د «رزم آرا» دوژلو هڅه گامې د تهران وضعيت بالكل په انقلابي رنگ بدل كړى ؤ. اخبار و نو سخت سخت تهديدونو نشرول. د نوي صدر اعظم په باره كښي ټي رائي ښكاره كولې. «خينو» كې د «آتش» اصناف. «اونورو ليكلي وو. كه بل صدراعظم هم د تېلو په معامله كښي خيانت و كړي. نو عاقبت به ټي د غسې وي. لكه درزم آرا. په تهران كښي د دېرو خلكو آرا درزم آرا پر ضد ليدل كېدل. او دده په مرگ باندي خوش مو ښكارېدل. په تهران كښي دروز نامو او مجلو هسي غوږل دي. «خيني» د حكومت موافق او «خيني» مخالف نشریات كوي. د ورځپاڼو زيات نشریات د ښوونځي مخالف وي. يوه ورځپاڼه د يوې موضوع د طرفداري د ليلو نه وايي. او بله ټي د ترديد په دې وجه د نشر يا تو اثر دېر نه معلومېږي. ځكه چه يو په بل دفع كېږي

افغانی سفارت ته ورتگ

د مارچ ۱۱:

په دې ورځ سهر په تهران کښې افغانی سفارت ته لارم. سر کاتب عبدالقادر خان
 چه د کابل د مرحوم ملک اشعرا قاری عبدالله خان لخوا دی او سرور خان ر
 د سفارت سر کاتب دو اړه مې ولیدل. د دوی په دفتر کښې د تهران دیوې نو
 روزنامې (ندای دوستان) مدیر «م» یو پاڼ «ناست و» د افغانستان
 له مطبوعاتو سره ارتباط پیدا کول غوښتل. زه هم ورسره معرفي شوم. شهر نکه
 د نوي زما نې مودې، ده زما آدرس وایکه او ماته دده او وعده موو کړه. چه
 یو بل سره به ارتباط ساتو. سرور خان رناده ته د کابل ټولې فارسي مجلې لکه
 عرفان، پښتون بزغ، ژوندون او نورې ورکړې. ما ورته وویل چه باید
 د کابل مجله او هېواد هم ورکړې. چه دی له پښتو اخبارو نو څخه هم خبر شي
 ده وویل چه مو نږته د کابل مجله او هېواد نه راځي. ما وویل چه مونږ ټول
 ټولو سفارتو ته لېږو. داته ئې هم رااستوو. نو څه وجه ده چه نه رارسېږي
 دی په لخوا ب کښې غلې غوندي شو. خیر مطلب دا چه هغه نماینده ته د افغان تار
 د معرفي دپاره یواځې فارسي اخبارونه ورکړي شول او د پښتو اخبارو نه
 کښې څه پته نه لگېده. ما په زړه کښې وویل چه ښائی زموږ نماینده گان به
 ه څا رج کښې د افغانستان معرفي نیمه اوس کوي او نیمه به وروسته زما نې ته

اوس په کوم کار مصروف دی-چه وز کار شى نو بيا به ناسى ورشى
خیال مې وکړ چه بنایى سفیر به دهر نوی مېلمه له کتلو څخه څکه و
کوى- چه هسې نه څوک بې خرڅه شوى نهوى او پيسې رانه ونه غواړی.
تر دولس بجو پورې مې انتظار ووبست، چه څه پته ونه لگېده، نو سر کاتب
مې وو یل- چه زه اوس ځم او کوم بل وخت به دسفیر د ملاقات شرفیابى ته راشم
بيا زه سفارت ته ور نه رغلم- سبا له سر کاتب اورنا هوټل ته راغلل، ددو
سره احسان رشتيا هم و، چه په دغو ورځو کښې له کابل نه د سیل او تفریح دیا
تهران ته راغلی و. مازیگر زه او احسان په بازار کښې وگرځېدو، دی د یو
ښکلي ایرانى عکاسي دکان ته ورغی او خپل عکسونه ئې ترې واخیستل
دغې مېرمنې دسترگو په کمره کښې هم دخلکو عکسونه اخیستل- بیا
په یوه کافی کښې چای وڅکله، په دې ځای کښې احسان رشتيا خان ونا له « ۱۸
یونډه وخت وئې ویل- زه په تهران کښې یو یو نډزیات شوی یم- ما هم ځا
ونا له « ۷۷ » یونډه وختلم، ځکه چه ما پخوا کله لځان نه و تللى- نو هېڅ یوه نشو
چه زیات شوی یم که کم شوی؟ مگر دومره راته معلو ېده چه په بمبې او ه
کښې زما صحت ښه شوی و، خود سمندری سفر اولارې د تکلیف په وجه پېرته خپ
زور حالت ته راغلی وم ..

پاخه پاخه سر کو نه ، خای په خای چو کو نه ، لوی عمار تونه ، گنډ
 سینما گانې او قیاقرونه ئې د لیدلو او یادولو وړ دی ، بازار ئې دخلکو غوند
 بنایسته دی ، خیابان پهلوی ، خیابان سعدی ، خیابان فردوسی ، خیابان شاه
 خیابان لاله زار ، د تهران مشهور خیابانونه او واټونه دي .

دا بن سینا کتابخانه په تهران کښې یوه لویه کتابخانه ده ، او د پرېنه
 کتابونه پکښې پرانته دي .

کاخ گلستان ، د نصرالدین شاه قاجار ارک د پرنکلی اوزبات شهرت لري .
 داقصر ، نصرالدین شاه جوړ کړی ؤ او د قاجاري پاچاهانو د اوسېدو خای
 د دې قصر د موزیم په تالار کښې د پرنسارینخی شیان موجود دي
 لکه تخت نادر ، تخت شاه ، د پتر کبیر هدیې او نور .

په تهران کښې د عدلیې او مالیې دوزار تونو عمارتونه د برباط عظمه برېښي
 چه د بمبې د خینې عمارتونو په نمونه جوړ شوی دی . در شاه شاه یوه مجسمه
 د گادی د تېس په مخکښې اوبله د توپخانې په چوک کې . له لیرې څخه
 دخلکو نظرونه را کوزي . د تهران نوی ښار قول پوخ صفا او پاک دی .
 د نویو ودانېو سلسله دشمال په خوا تر "شمران" پورې رسېدلې ده .

په زارنه ښار کښې د شاه مسجد يو مشهور مسجد دی. چا کثري جلسې او غونډې د لته کېږي. د ۱۳۲۹ د قوس په ۳۰ د تېلو د ماڼۍ کولو غونډه هم د لته شوې وه. د کتور بقائي پکښې خپله مشهوره اعلاميه خپره کړې وه.

د تهران ښار تقريباً په دولس ميله کښې پروت دی. په تهران کښې ټولونه او رستورانونه زښت ډېر دي (پارک او پالاس) هو ټولونه پکښې له درجه دي چه په يوه شپه يواځې دا وسېدو «۱۵۰» رپاله يعنې سل افغانۍ اخلي لالا زار، نادري، سنترال منځنۍ هو ټولونه دي. چه په يوه چپر کت (۵۰) رپاله باره اخلي. د تهران رستورانونه د شپې تر دوو بجو پورې خلاص وي. کثر خلک په رستورانونو کښې ډوډۍ خوري. په ځينو رستورانو کښې قص، اوډانس هم کېږي.

روستاڼي، ارمني، کردي، عربي، اروپائي، چيني، هسپانيوي، هندي رقصم ناچونه او گډاگانې په تهران کښې ليدل کېدې شي.

تهران هو ټولونه بي له «پالاس او پارک» څخه نوراً کثر حمامونه يعنې لمباځي هاري او په دې وجه پکښې يو مسافرت ډېر تکليف پېښېږي. بله خبره اده چه په دې هو ټولونو کښې لکه دهند ډوډۍ او کرايې يوځای حساب شته. دهو ټل کرايه ځانله ده اوډوډۍ ځانله حساب کېتایږي.

د پټرولو د دېرښت په وجه په تهران كښې كړندى كېدلى او موټرو
 زخمت وپړدى. په بازار كښې د هر دكان مخى ته د امرىكايي او تازه بيو
 او فورد موټرونه ټوله ورځ دمه ولاړوى. كرايى موټرونه هم خو را زيات دي
 په لس ريا له پكښې سړى دښار هرې برخې ته تللى شى. په دې وجه پكښې
 بگى لږې دي .

په تهران كښې د موټرو د دېروالى په وجه پياده خلك د سړك په دواړو
 غاړو تر لسو شلو دقيقو پورې هم دلارې دخلاصى په انتظار ولاړوى .
 دوه نجونې مودسرك په منځ كښې ولاړې وليدې. چه د تېرېدو لارئى نه و
 اولكه هوسى چه د دوو ښكارىانو تر منځ كېرې شى. د غسې ترورې او اريانو
 ښكارېدې په تهران كښې د لارگو او سكرو كار له نفتو څخه اخيستل كېږي
 تردې چه بخارى هم ټولى په تېلو تو دېږي. د لسو ريا لوټېل تر سجاپورې د يو
 بخارى دپاره بس كېږي په تهران كښې خورا كه باب او نور شيان ښه
 قيمت دي. يووخت دودى له ۳۰۰ ريا لو يعنى «۲۰» افغانو څخه كمه نه د
 انگليسى كشمېره كزيه «۶۰۰» ريا له يعنى «۴۰۰» افغانى خر خېږي
 چه په دې وجه په تهران كښې د پول دارزانى، د اجناسو د گرانى او بى
 كوزرانى شكايت ځاى په ځاى اورېدل كېده .

او کشالی دی. په عادی طور دهرې جملې او خبرې په آخر کې یو د و
 سیلابه آواز را ټکل ددوی لهجه ده. پخوا به چه ما کله د ایران مو سینه
 اورېده. نو ویل به مې چه دوی خومره اوز دې غاړې را کاږی. تردې چه
 د ساز خوند خراب کړې. مگر چه د دوی خبرې مې واورېدې نومې و مننه
 چه دوی ملامت نه دی. لکه چه خبرې ئې ټولې اوزدې او په مد و نو و
 نوسا ز خوبه ئې خامخا کشال اورا خکلی وی.

د تهران او مشهد تر منځ

د مارچ :- ۱۳

صهر په اوه نیمو بجو د «میهن نور» شرکت په «انو کار کېنې د مشهد په اور سپار
 شوو د ایران سروپسونه له بهر نه رنگ کړی ښکاری. مگر. دننه د چو کې
 خوند ئې نه وی. په دې سروپس کېنې شل چو کې وې. لا کن دهرې تنگ
 او وړې. د پنبو د اوزدو لوڅای پکېنې پېڅې نه و. کېنېناستل پاڅېدل. کوز پدې
 راختل. هرڅه په تکلیف وو. وایی له پېښې نه تېښته نشته په همدغه سروپس
 کېنې غرمه «سیمنان» او ماښام. شاه رود «ته چه د تهران او مشهد نیمه
 و ر سېدو. د تهران د لارې هوډلو نه هم بې خوند نه ناپاک او تنگ دی
 له تهران څخه تر مشهد به د شته نه کېنې یو کچه سرک تلې دي

هېڅره دښتونه دي، خو کچه دایران دښتونه وگوري نو دفراه او بکوا
دښتونه به ترې هېرشې

سڀمنان خنجه ڇهه را تهر شو۔ نو دوا وري سڀينوالی می ستر کي و بريندو اي زهيه زره
کڻي خو مره خوشحال و مڇه سبز کال خومي دوا وري منڇ و نه ليد، مگر خبر نه و مڇه
غزور آشنائو ته په لار کڻي منڇي ته را و تلبي دي، د تهر ان او مشهد سفر بي له زمي
اور وري هم ستر و کي اوله کرا و نه ډک دي، او بيا ڇهه لاساره او واري هم وري
مو ټر ټوله ورځ هم لار ووهله او د شپي ئي هم دمه و نکره، په تنگ و
چو کيو کڻي دمو ټر جرک جرک، شار بل خو ځول ځول پير پزده، ڇهه د بي خوبي
لاساره موسرو نه کنډوان شول۔ کله ڇهه به د خوب چپه راغله او د چو کي
هوسيني سره به مو تندي و جنگيد، نو خوب به له و پري و نښتيد، ڇهه بيا به را غي
بيا به ئي هم دغه حال و، غرض دا ڇهه په همدغه شان د مارچ په خوراسم د ماسپينين
ه يوه بجه تقريباً په « ۲۹ » ساعته کڻي مشهد ته را ورسيدو، ڇهه په دي کڻي
« ۲۴ » ساعته په منزل، او « ۵ » ساعته په دمه او دريدو ولاگيدل.

موقروان اہ سور او خخہ یو یو تمن " لس ربالی " له کرایبی نه علاوہ دیہ خیر
سیدلہ نامہ روز " حق الخیریت " و اخیرت و یوم شنبہ کشمیر ہوا کا ف

دمشهد ليدنه كتنه

مشهد چه په رومېې لځل موندل ولید نو خیال مې وکړ چه د غسې ښار به چر
نه وی، مگر د تهران بمبې، دیلی او کلمتي د لیدونه چه واپس راغلو
مشهد راته یوه کنډواله ښکاره شوه. دمشهد هوا پېڅې د کابل د هواسر
نزدې ده. په دې وخت کې د تهران هوا له مشهد نه نو دوه په تهران کې
ژمی په وتلو و، مگر په مشهد کې لا واوره پرته وه.

ما سپینین په دوه بجې د افغانی قو نسلګری سر کاتب محمد حیدر خان ته
چه یو ښه پښتون دی راغی او له ده سره دغه یح دپاره وو تم، دمشهد
په نوی ښار کې تر آخره لاړو. خو کومه خاصه دلچسپې مو په کې لیدل
نکړې شوه. بیا مو په «ګلشن کافی» کې چای وڅکله. د کافی وضعیت
موقعیت هرڅه ښه وو. مگر په چوک کې د آرام په لځای نا آرامی لیدل کېدل
ددې کافی ټولې چوکې دوچو لږ ګویا په بله ژبه پښې لرونکې درې وې.
سر کاتب وویل چه دا په ټول مشهد کې ښه کافی دی. چوکې
اکثري دمېلمنو په انتظار کې خالی پرته وې. بیا ما ښام ته نزدې سر کاتب
په قونسلګری کې خپلې خونې ته بوتلم. دی لځانله په یوه کوټه کې اوسې
چه له پنځو کالو راسې ورسره آشنادی. د کوټې جغرافیائی وضعیت دو هر

مرغیو پنجرې خور ندې وې. په دوو پنجره کښې د جوړه مرغیو او په دوو نورو کښې دیوې بوی مرغی نړۍ نری آوازونه اورېدل کېده. د شرق خوا په بل کوټ کښې په یوه بله پنجره کښې یوه مرغی په هکیو ناسته و او ددې کوټې د بنایست د پاره ئې بچې پیدا کول. ددې مرغیو بڼې زېږېدنه او له چوځۍ څخه لېږې ورې وې، دې مرغیو ته «کنیری» وايي. چه تېره په یوه نړۍ آواز ئې خلک ډېرې پیسې ورکوي. د کوټې په شرقی او جنوبی دېوال د دوو تابلو گانو منظره دومره راځکونکې وه. چه یو شاعر یو ادیب خوږ پزده یوې ذوقه او بې شعوره بنیادم به هم ترې سترگې بل خوا ستنه نکرې شې.

تابه ویل: چه ددې تابلو گانورسم گراو کښیده گرد خپل فن تول مهارت خرڅ کړی ؤ. دا تابلو گانې په اصفهان کښې د کوم ماهر فن کار اوا نځورگر په ساحرانه گوتورسم شوې وې او تعجب دادی چه دا تول رسم اوا نځور د قوې د پاسه وېستل شوی ؤ؛ مادکاغذ د پاسه د غسې صفا او ټیټکلی نقش نه ؤ لیدلی، چه د قوې د پاسه مې وایده. نو دا انسان د مرموز واو پتو کمالو یوه بله پزده راته ښکاره شوه.

د مه لانا په الکلام خبره چه حسن هر بخار حسن دمه په آواز کښې و...

په غاړه دفطرت ټوله طبیعي منظره په پوره مهارت تردې چه داو بو په غاړه
 واړه واره بوتی اودوښو پانې هم درسام له نظر څخه نه وې پاتې شوې. په دغه
 رنگینۍ کې یوه ښکلې ښاپېرۍ چه دغو غټو سترگو په ښوې دا
 مرغلي خور ندې وې او کودي کودي خورې وري زلفې ئې په اوزور اخورې و
 په ویا له کېښی دلمبا په حال لیدل کېده تابه وې چه داو بو په منځ کېښی دبلور
 یو غریزې او دسپین برېښ په رڼا کې ئې او په سپین زړه موی
 درنگینې ښاسپته لویټې یو سرداوزې دپاسه اوبل پلو ئې په یوه سینه او پزا
 ترزنگو پورې خور ند برېښېده دا په څنگ او اړخ په داسې شان ولاړه و
 چه دپردې ځایونه پټ او دسینې اننگوری، دودولاندې دبلورو غونډۍ
 اوزدې مرمرې اېچې اوسپنې مړوند طبیعي ښایست او جمال په رڼا کېښی
 خلا ند او پر کېدونکې ښکار بدل، بل خواته دباغ په بل سر کې دویالي خواته
 نژدې دیو دهر مست او په دوو پښو ولاړاس دپاسه یو ښکلې پی مخی خلغ
 په داسې شان رسم شوی ؤ چه بس دا اوس دباغ خواته رارسېدلې دی اوددغو
 پیغلې په ننداره ځای په ځای یې خوده ولاړدی، یواځې دی نه بلکه دده داس دمستی
 کې هم سستی شوی وې او دحسن دسنگر په لور یو قدم هم نور مخکېښی نشی اخیستی
 منظره نه وه قیامت ؤ، نابلو نه وه آیت ؤ، دنقاشۍ او کښېدو گرۍ سحر

کورئی زه به ئی درته و وایم خویه زره و نو مو کوتی کپزیدی. - چه تو
 ونه وهی. - اوله گو گل خنجه ونه وخی - داتا باو شیرین او خسرو پرویز
 ...! هغه شیرین چه فرهاد ورپسی غرونه سوری کول او هغه شیرین چه
 خسرو پرویز ورپسی دشبذیز په شان مله کونه دینولاندی کول. بله منظر
 هم دغسی وه: دونو په یوشین خنک کنبی یوه پیغله دویالی د شکو په غاړه
 کپز. - ولاره بنکاری. - اوسپین اندامونه ئی د نمر دیلوشوسره د آینه برقر
 مخاېره کوی. - ماسر کاتب ته وویل: چه دا کوته خو دیو شاعر اویو ها
 کوته ده. - ددغسی بنکلو منظر و سره بڼه بڼه شعر ونه اوبڼه بڼه آوازونه بڼا
 ده وویل: زه په خوله خه نه وایم زما هرڅه په زره کنبی دی.
 ما وویل: هوته په چپه خوله شاعر او په پته خوله و یاند ئی - شاعر
 دیو په نا کنبی دغسی پت دی. - لکه بوی چه د گل په پانه کنبی یو ا
 د ستر گو خنجه پت وی.

د گلشن تیا تر

د کپز په خوښه اوه نیمې بجې د "گلشن تیا تر" ته لاړو. د "دهکد: عشق
 د ویرام عملی کپد. - داتیا تر کوچنی اوبی کاره و. وچی کلا

و تباط او تسلسل پوره نه ؤ. په یوه نیم خای کې په یوه وړه موضوع بې ازومه ډېر وخت
 پېرېده. غرض دا چه د آرت او فن په لحاظ ابتدائی ؤ. صرف کومیدى برخه ئې
 زیاته وه چه په دې وجه ئې دخلکو د خندا ذخیره زر خلاصواله. یو خو تنو
 پېغلو هم پکښې پارو نه او بول. اکثری خبرې په منظوم صورت وې. چاچه
 هند موسیقی او ناچ لیدلای وى. دهغه سو دا و تسلسل په بل خای
 چرته کېږى. ددې خای د پېغلو په موسیقی او رقص کښې کوم موثر
 و دلچسپ شی په نظر راغى. نازوا دا بلکله اکثر حرکات ئې غیر طبعی ښکارېدل
 که څه هم د ایران دخوبانو او ښکلو صفتونه ډېر شوی دی. او کېږى. مگر هغه به
 مالبا د حسن او ښائست وى. او دا لازمه نه ده چه هر ښکلى ته دې خدای د حسن
 څر گندولو کمال هم ور کړى وى. په هند کښې موسیقی او رقص د یو مکتب
 له لمن کښې روزل شوى او پالل شوى دی. او هلته دهمېشه دپاره ددې لطیف
 ن دپاره درسخانې موجودې وى. مگر په ایران کښې ښایى دا کار په هغه صورت
 به وى روزل شوى. نو ځکه دهغه خای او ددې خای دمو سيقى او رقص په فن
 کارى، جذابى او سحر کارى. کښې څه فرق لیدل کېږى. او هغه استادان
 و داهو سانه معلومېږى.
 شهید د ایران په شمال کښې زیات مشهور او زور ښار او د مشهد دو لایست
 ر کزدى. د مشهد د نوی ښار مشهور خیابانو نه دادى. خیابان، پهلوى، خیابان

دامام رضا مزار یو د پرلوی په قدیمی دول باندي جوړ کومېزي عمارت لار
د کاشي کاری د صنعت کمال پکښي ښودل شوی دی. دامام رضا دعايد ا
اوانتظام دپاره د حکومت له خوانه یوه خانه اداره مقبر شوی ده. اویه لیکو
عایدات لري.

دامام رضا د مزار قبلي طرف ته د کوهر شاد. لوی جامع مسجد لیدل کېږي.
د دېر و جگکو جگکو منار وڅخه. ئې هر وخت د آذان آواز په ښار کښي خبرېږي.
د مشهد مشهور هوټلونه دادی. مهمانخانه قدس، مهمانخانه باختر، مهمان خانه
طوس او نور په مشهد کښي له موټرو څخه کادی. دېرې دي. مگر اولي خلکو
اربه ئې دي. دوه اسونه ئې را کازی. اودوه ادرې تنه پکښي کېږني. په مشهد
هم ښځي لوڅ منځ په بازار و نو کښي گرځي، مگر سره دي هم د تهر
اودې ځای تر منځ دېر فرق لیدل کېږي. هغه لکه یو اروپائي ښار اودا یو شر
ښار معلومېږي. په مشهد کښي تر هر څه سوال کړ او غریب زیات دی، په ایر
کښي د چای نیک ضرورت نشته، چای عموماً په پیالو کښي ورکوي، «مرسي»
د تشکر په ځای په ایران کښي زیات استعمالېږي. چه اصلاً یوه فرا نښو
کلمه ده. دهرې خبرې په مقابل کښي په دېر نرمة پسته لهجه «چشم» ددو
مخصوص صفت دی.

په درې بجې مود «خاور تور» د شرکت کاراج ته خپل بکس ورساوه. د خود قیقه
په ځای مو. دوه ساعته انتظار وویست. د موټر خو اوشا علاقه د مشهد سو ال. کر
راکېره کړې وه. نژدې پر پنځه بجې په موټر کښې حرکت پیدا شو. مگر
له ۲۹ تنه سورلو اولاندې باندې سامان او مال څخه ترخولې پورې ډک شو.
دا چه مې ولید د تهران په موټر مې شکر وویست. په ډېر تکلیف په یوه تنگ
و کمر کې غونج موندل کښېناستم. موټر د جنوبي فلکې څخه تاوش. او د یوسف آبا
په لور ئې د تلو هارن ورکړ. موټر د مشهد نه خوميله بهر دیوې تانې سره ودر
په لیس د تفتیش دپاره او یو بل ملا دوله سړی د سوال دپاره موټر ته راوختل
ددې ځای درسم تر خلاصېدو وروسته موټر خپله لار ونيوله. د سړک خوا و
پتو کې زمیندارو کولې کولې. مگر د کولې جغ دخرو او یابو گا
په اوزو پروت ؤ. ماسخوتن «فریمان» ته ورسېدو.

دلته دمه کول اوچای دودى. خوړل ضرورى خبره وه. بیا مو حرکت وکړ
او نژدې د شپې دولس بجې له مشهد نه په «۶» ساعته کښې د «ترت جام
په یوه سرای کښې موټر ودرېد. نیمه شپه وه. د شمال ستو ځای نه ؤ. هر چا خپله
سرپناه کول غوښتل زه هم یوې کواي ته ننوتم د مسافرو د خرهار له لاس
پکښې یو ساعت کښېناستل هم مشکل وو. مگر چاره څه وه؟

گيڻج په لس بجي له تربت څخه وخوځېدو. او دواس بجي د يو ستر آباد
ه گمرک ورننو تو .

د مارچ ۱۸ :

يوسف آباد

مونږ په لاره کښي څومره خوشحاله وو. چه نن به داسلام د پوښتني
وهر راغلي وي. او بي له ځنډ نه به خپلي خاوري ته ور سپړو.
مگر د وروسته په باره کښي د انسان اټکلونه هم پشه سم نه خپري. په يوسف
آباد کښي معلومه شوه چه د بارانو او اولاري دخرابي ريه وجه. له دوو هفتو څخه
سلام کلا څخه د پوښتني مونږ نه دي راغلي. سره ددي هم يونيم سري
مونږو دراتلو زېري را کاوه. د گمرک مامورين په خوراک څکاک
د غرمي په خوب مصروف وو. او مونږ د گمرک په سراي کي د ننه نظر بند
ست وو. ولي چه پيره دار د بهر وتلو اجازه نه را کوله. ويل ئي چه رئيس
ناسي تفتيش نه دي کړي. ناسي له گمرک څخه بهر نشي وتلای.
ما خو دومره پړوا نه وه. لکن زمونږ پور ځور ملکري. د هرات
جي عبدالله خان جمشيدی دشوري و کيل چه په مشهد کښي راسره ملکري
ي. د بهر په کړاو او تکليف و. نژدې درې ساعته پس کوم ما مور

۱. کرم-مگر تر اسلام کلاپوري دسړی په سر «۲۰۰» ریا له را کړی.
 ۲. په ډېرو جگړو په «۱۵۰» ریا له راضی شو- دسرای خاوند او یو بل
 ۳. میرزا مهدی ډېر فعالیت کاو- زموږ له څلورو تنو څخه ئې
 ۴. یو سوو ریا له واخیستل اوڅه ئې دسودا گرو مالونه پیدا کړل- غرض
 ۵. چه یوه غوره نمری ور برابر شوه- گیڅ څه نوري سورا هم پیدا
 ۶. ی- له هغوی نه ئې سړی سر «۴۰» ریا له واخیستل- موږ خپل سامان
 ۷. گمرک ته یووړ- د گمرک رئیس نن وختی را پیدا شوی ؤ- ماته ئې
 ۸. یل- ماته به په دې دوو شپو کې تکلیف پېښ شوی وی- ما وو یل هو!
 ۹. پوریت ؤ- څه به مو کړی وای- زما دې-کس نه پرته نور ټول سامان ئې
 ۱۰. ماوه- د ساعت ستن لسو بجو ته نژدې شوې وه- زموږ حوصله هم تنگه شوې وه-
 ۱۱. را باندي په یوسف آباد کښې یوه دقیقه دیو کال هومره اوز ده
 ۱۲. کارېده، موټروان ته مو وویل چه ولې نه ځي؟ ده وویل چه لا اجازه نشته-
 ۱۳. کارلا پاتې دی- چه د کار لټون موو کړ، معلومه شوه چه د کرايي
 ۱۴. پیسو کی نور هم ځینې کسان شریک اودوېش په کار سره لگيا دی،
 ۱۵. خیر له ډېرو لاندو څخه وروسته- موټر له یوسف آباد نه ووت-
 ۱۶. ی ته له اسلام کلا څخه افغانی موټر راغی- کمیسار هم پکښې ؤ-

موټر کښې لار شو. مگر سرای والا خان له ځمکې ځمکې وېشته. چه خامخا به
زما په موټر کې نھی.

قصه داوه چه د کرایې پیسې دوخته وېسل شوې وې. نو د هغو پېرته
اخیستل هم څه آسانه خبره نه وه. له ناگاهه په دغه موټر کښې د اسلام کلا
په لور و خوځېدو. د د بخت په منځ کښې سرحدی څلی ښکاره شول
یو خوا مې په سرحدی پوله سترگې ولگاوتې. بل خوا مې چه ساعت ته وکتل
د حوت ۲۹ او د مارچ ۲۰ تاریخ د ماسپښین دوه بجې وې. چه په
فغانی خاوره کښې راداخل شو. او بې اختیاره مې له خو لې څخه شکر
لحمد لله ووتل. په دې وخت کښې یوه مخصوصه خوشحالی محسوسه شو. .
د زر. تنگی په پراخۍ بدله شوه. او یو قسم قلبی ډاډ موندل شوه. اوله هغه
روحی عذاب نه چه په پردو ملکونو کښې پرې سپړی اخته وی. خلاص شو.
ور بجې اسلام کلانه راوړسېدو او نژدې درې میاشتې او درې ورځې پس مو
له اسلام کلا باندې سترگې روښانه شوې. شپه مویه ډې آرام د اسلام کلا په هوټل
کښې تېره کړه. او سهر د هرات په لور و خوځېدو. د ۱۳۳۰ نوروز او له
رخ په هرات کښې تېره شوه. د هرات او قندهار ترمنځ مویه لار. کې
له تکلیف ولید. لیکن بیا هم درې شپې په لار قندهار ته. اوله قندهار
حمل په «۹» کلا ل ته راوړسېدم. بس قصه خلاصه شوه نور نو

Da Hindsafar

By

Sidiqulla-Rishtin.

XX

Paxtotolana